

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
ÇOCUK GELİŞİMİ VE EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**FARKLI AİLE YAPISINA SAHİP ERGENLERİN
ÖZ-YETERLİLİK VE PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK
DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ**

Ayşenur SAKA
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Şehnaz CEYLAN

KARABÜK-2017

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEZ ONAY FORMU

Tarih: 02/05/2017

Enstitümüz Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Yüksek Lisans programında Doç. Dr. Şehnaz CEYLAN danışmanlığında, Ayşenur SAKA tarafından hazırlanan bu çalışma 02/05/2017 tarihinde jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

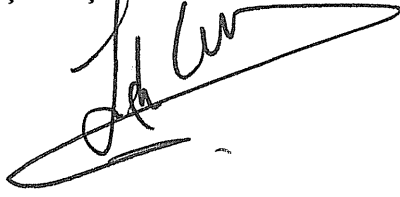
Jüri Başkanı

Doç. Dr. Müdriye YILDIZ BIÇAKÇI

Jüri Üyesi

Doç. Dr. Şehnaz CEYLAN

Jüri Üyesi

Yrd.Doç.Dr. Özlem GÖZÜN KAHRAMAN

Karabük Üniveristesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/....../..... tarih ve/.... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Enstitü Müdürü

Yrd. Doç.Dr. Nazan KARAHAN

BEYAN FORMU

“Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu; ayrıca bu kuralların ve ilkelerin gerektirdiği şekilde, bu çalışmadan kaynaklanmayan bütün atıfları yaptığımı beyan ederim.”

Ayşenur SAKA

TEŞEKKÜR

Tez sürecimde her zaman yanımda olan, desteğini benden esiremeyen, bilgi ve donanımıyla bana yol göstererek tez çalışmamın güzel olmasını sağlayan güleryüzlü değerli hocam Doç. Dr. Şehnaz CEYLAN'a sonsuz teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunarım. Verilerin analiz edilmesinde istatistik desteğinden dolayı Ahmet GÜL'e teşekkürlerimi sunarım. Aynı zamanda tezimin her aşamasında beni motive eden hep yanımda olan tüm arkadaşlarıma ve araştırma için gerekli verilerin toplanmasında bana yardımcı olan tüm psikolojik danışmanlara teşekkür ederim. Son olarak bana her zaman destek olan, beni ben yapan ve tüm yaşamımda bana güzel günler yaşatan anneme, babama ve kardeşime sonsuz teşekkürü bir borç bilirim.

Bu tez, Karabük Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu Başkanlığı tarafından KBÜ-BAP-16/1-YL-138 numaralı proje ile desteklenmiştir. Desteklerinden dolayı Karabük Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Komisyonu Başkanlığı'na teşekkür ederim.

Ayşenur SAKA

Karabük, Mayıs 2017

İÇİNDEKİLER

ONAY FORMU	ii
BEYAN FORMU	iii
TEŞEKKÜR	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLolar DİZİNİ	viii
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ	xii
ÖZET.....	xiii
ABSTRACT	xiv
1. BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Amaç ve Kapsam	1
2. BÖLÜM	5
GENEL BİLGİLER.....	5
2.1. Ergenlik Kavramı	5
2.1.1. Ergenlik dönemi ve özellikleri	5
2.1.2. Ergenlik dönemi ile ilgili kuramlar	8
2.1.2.1. Psikanalitik kuram	8
2.1.2.2. Psikososyal gelişim kuramı.....	9
2.1.2.3. Bilişsel gelişim kuramı	10
2.1.2.4. Sosyal öğrenme kuramı	11
2.2. Aile Kavramı.....	12
2.2.1. Aile kavramı tanımı ve işlevi.....	12
2.2.2. Aile kavramı ile ilgili kuramsal açıklamalar	13
2.2.2.1. Aile sistemleri kuramı..	13
2.2.2.2. Yapısal aile sistemleri kuramı	15

2.2.2.3. Sembolik etkileşim kuramı.....	17
2.2.2.4. Gelişimsel model.....	17
2.2.3. Yapılarına göre aileler.....	18
2.2.3.1. Çekirdek aile.....	19
2.2.3.2. Geniş aile.....	19
2.2.3.3. Parçalanmış aile.....	20
2.2.4. Ailenin önemi ve ergen-aile ilişkileri.....	22
2.3. Öz-yeterlilik Kavramı.....	24
2.3.1. Öz-yeterlilik kaynakları.....	25
2.3.1.1. Doğrudan yaşantılar.....	25
2.3.1.2. Dolaylı yaşantılar.....	26
2.3.1.3. Sözel ikna.....	26
2.3.1.4. Fiziksel ve duygusal durum.....	27
2.3.2. Öz-yeterlilik gelişimini etkileyen faktörler.....	27
2.3.3. Öz-yeterlilik kavramının birey üzerindeki etkisi.....	28
2.3.4. Öz-yeterlilik kavramının düzeyine bağlı olarak bireylerin özellikleri.....	30
2.3.5. Ergen öz-yeterliliği.....	31
2.4. Psikolojik Dayanıklılık Kavramı.....	32
2.4.1. Psikolojik dayanıklılığın boyutları.....	33
2.4.2. Psikolojik dayanıklılığı etkileyen faktörler.....	34
2.4.2.1. Risk faktörleri.....	34
2.4.2.2. Koruyucu faktörler.....	36
2.4.3. Ergen psikolojik dayanıklılığı.....	38
2.5. Aile Yapısı, Öz-yeterlilik ve Psikolojik Dayanıklılık İlişkisi.....	40
3. BÖLÜM.....	42
GEREÇ VE YÖNTEM.....	42

3.1. Araştırmanın Tipi	42
3.2. Araştırmanın Yeri ve Tarihi	42
3.3. Araştırmanın Evren ve Örnekleme	42
3.4. Veri Toplama Araçları	45
3.4.1. Kişisel bilgi formu	45
3.4.2.Çocuklar için öz-yeterlik ölçeği	44
3.4.3. Ergen psikolojik dayanıklılık ölçeği	47
3.5. Verilerin Toplanması	49
3.6. Verilerin Değerlendirilmesinde Kullanılan Yöntemler	49
3.7. Araştırmanın Etik Yönü.....	50
3.8. Araştırmanın Sınırlılıkları	50
4. BÖLÜM	51
BULGULAR	51
5.BÖLÜM	90
TARTIŞMA	90
6. BÖLÜM	108
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	108
7. BÖLÜM	112
KAYNAKLAR	112
8. BÖLÜM	136
EKLER.....	136
9. BÖLÜM	143
ÖZGEÇMİŞ.....	143

TABLolar DİZİNİ

Tablo 2.1. Ergenlik Dönemleri ve Gelişim Özellikleri	7
Tablo 2.2. Yüksek ve Düşük Öz-yeterliliğe Sahip Bireylerin Özellikleri	31
Tablo 2.3. Psikolojik Dayanıklılık Düzeyini Arttıran Sosyal, Duygusal ve Bilişsel Faktörler	39
Tablo 3.1. Ergenlerin Demografik Özelliklere İlişkin Frekans Dağılım Tablosu.....	43
Tablo 3.2. Öz-yeterlilik Ölçeğine İlişkin Cronbach's Alfa Değerleri.....	46
Tablo 3.2. Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğine İlişkin Cronbach's Alfa Değerleri	48
Tablo 4.1. Ölçek Alt Boyut ve Toplam Puanlarına İlişkin Dağılım Tablosu	51
Tablo 4.2. Öz-yeterlilik Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Aile Yapıları Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	52
Tablo 4.3. Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Aile Yapıları Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları .	53
Tablo 4.4. Geniş Aile Yapısında Öz-yeterlilik Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Cinsiyetler Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	55
Tablo 4.5. Geniş Aile Yapısında Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Cinsiyetler Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	56
Tablo 4.6. Çekirdek Aile Yapısında Öz-yeterlilik Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Cinsiyetler Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	57
Tablo 4.7. Çekirdek Aile Yapısında Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Cinsiyetler Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	58

Tablo 4.8. Parçalanmış Aile Yapısında Öz-yeterlilik Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Cinsiyetler Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	60
Tablo 4.9. Parçalanmış Aile Yapısında Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Cinsiyetler Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	61
Tablo 4.10. Geniş Aile Yapısında Öz-yeterlilik Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Yaş Grupları Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	62
Tablo 4.11. Geniş Aile Yapısında Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Yaş Grupları Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	63
Tablo 4.12. Çekirdek Aile Yapısında Öz-yeterlilik Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Yaş Grupları Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	64
Tablo 4.13. Çekirdek Aile Yapısında Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Yaş Grupları Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	66
Tablo 4.14. Parçalanmış Aile Yapısında Öz-yeterlilik Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Yaş Grupları Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları	67
Tablo 4.15. Parçalanmış Aile Yapısında Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Yaş Grupları Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları.....	69
Tablo 4.16. Geniş Aile Yapısında Öz-yeterlilik Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Annenin Öğrenim Durumu Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	70
Tablo 4.17. Geniş Aile Yapısında Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Annenin Öğrenim Durumu Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	71

Tablo 4.18. Çekirdek Aile Yapısında Öz-yeterlilik Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Annenin Öğrenim Durumu Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	72
Tablo 4.19. Çekirdek Aile Yapısında Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Annenin Öğrenim Durumu Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	73
Tablo 4.20. Parçalanmış Aile Yapısında Öz-yeterlilik Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Annenin Öğrenim Durumu Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	74
Tablo 4.21. Parçalanmış Aile Yapısında Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Annenin Öğrenim Durumu Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	75
Tablo 4.22. Geniş Aile Yapısında Öz-yeterlilik Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Babanın Öğrenim Durumu Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	76
Tablo 4.23. Geniş Aile Yapısında Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Babanın Öğrenim Durumu Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	77
Tablo 4.24. Çekirdek Aile Yapısında Öz-yeterlilik Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Babanın Öğrenim Durumu Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	79
Tablo 4.25. Çekirdek Aile Yapısında Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Babanın Öğrenim Durumu Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	80
Tablo 4.26. Parçalanmış Aile Yapısında Öz-yeterlilik Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Babanın Öğrenim Durumu Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	81
Tablo 4.27. Parçalanmış Aile Yapısında Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Babanın Öğrenim Durumu Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	82

Tablo 4.28. Geniş Aile Yapısında Öz-yeterlilik Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Yaşanılan Yer Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	83
Tablo 4.29. Geniş Aile Yapısında Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Yaşanılan Yer Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları.....	84
Tablo 4.30. Çekirdek Aile Yapısında Öz-yeterlilik Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Yaşanılan Yer Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	86
Tablo 4.31. Çekirdek Aile Yapısında Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Yaşanılan Yer Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	87
Tablo 4.32. Parçalanmış Aile Yapısında Öz-yeterlilik Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Yaşanılan Yer Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	88
Tablo 4.33. Parçalanmış Aile Yapısında Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Yaşanılan Yer Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları	89

SİMGE ve KISALTMALAR DİZİNİ

ÇÖÖ: Çocuklar İçin Öz-Yeterlilik Ölçeği

EPDÖ: Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği

TAYA: Türkiye’de Aile Yapısı Araştırması

ÖZET

Ergenlik dönemi bireylerin yaşamlarındaki dönüm noktalarından biridir. Bu dönemdeki olumlu ve olumsuz yaşantıların etkisi uzun yıllar devam edebilmektedir. Aileler bu dönemde ergene destek olan ve rehberlik eden en önemli kurumdur. Farklı aile yapılarının ve buna bağlı olarak ebeveyn tutumlarının ergen üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri olabilmektedir. Ergenlerin aile yapılarında ortaya çıkan olumsuz durumlarla baş edebilmelerinde öz-yeterlilik ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri önemli rol oynamaktadır. Araştırmada geniş, çekirdek ve parçalanmış aileye sahip ergenlerin öz-yeterlilik ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma betimsel araştırma biçiminde tasarlanmıştır. Bu araştırmanın evren ve örneklemini, Karabük il merkezi, Yenice ve Eflani ilçelerinde 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ortaokul ve lise düzeyinde öğrenim gören 13-16 yaş aralığında olan 352 ergen oluşturmaktadır. Bu araştırmada verileri toplamak amacıyla “Çocuklar İçin Öz-yeterlilik Ölçeği (ÇÖÖ)” ve “Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (EPDÖ)” kullanılmıştır. Mevcut araştırmada, Mann Whitney U ve Kruskal Wallis-H testleri yapılmıştır. Araştırma sonuçları, aile yapılarının ergen öz-yeterlilik ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinde anlamlı bir farklılığa yol açmadığını göstermektedir. Araştırma sonuçları değişkenler açısından incelendiğinde ise, cinsiyet değişkeninde ergenlerin öz-yeterlilik düzeyleri aile yapılarına göre anlamlı farklılaşmazken, psikolojik dayanıklılık düzeyleri sadece çekirdek aile yapısında kız ergenlerin lehine anlamlı farklılıklar göstermektedir. Yaş değişkeni sonuçları, 13-14 yaş grubu ergenlerin lehine anlamlı farklılıklar göstermektedir. Öğrenim durumu değişkeni sonuçları, anne öğrenim durumu açısından anlamlı farklılıklar göstermezken, sadece geniş aile yapısında ortaokul ve üstü baba öğrenim durumunda anlamlı farklılıklar göstermektedir. Yaşanılan yer değişkeninde ise, ergenlerin öz-yeterlilik düzeyleri anlamlı farklılaşmazken, sadece geniş aile yapısında psikolojik dayanıklılık düzeyleri anlamlı farklılıklar göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: aile yapıları, ergen, öz-yeterlilik, psikolojik dayanıklılık.

ABSTRACT

Adolescence is one of the turning points in the lives of individuals. The effects of positive and negative experiences in this period can continue for many years. Families are the most important institution, which are supports and guides adolescents, in this period. Different family structures and depend on this, parental attitudes may have positive and negative effects on the adolescent. Self-efficacy and resilience levels play an important role in which adolescents can cope with adverse situations that arise in family structures. Investigation of the self-efficacy and resilience levels of adolescents whose have extended, nuclear and fragmented families are aimed in this study. Research is designed in the form of descriptive research. The universe and sample of this research is composed of 352 adolescents, who are 13-16 years old, studying in the Karabük province center, Yenice and Eflani districts at official secondary and high school level connected to the Ministry of National Education in the academic year of 2015-2016. In this study, "Self-Efficacy Scale for Children" and " Resilience Scale for Adolescent " were used to collect data. In the current study, Mann Whitney U and Kruskal Wallis-H tests were performed. The results of the research show that family structures do not lead to a significant difference in the adolescent self-efficacy and resilience levels. When the results of the research are examined in terms of variables, the self-efficacy levels of the adolescents in the gender variable do not differ significantly according to the family structures, whereas the resilience levels show significant differences in favor of female adolescents only who have nuclear family structure. Age variable results show significant differences in favor of adolescents aged 13-14. Whereas educational level variable results do not show significant differences in terms of mother education level, it show significant differences only in the level of secondary school and upper father education in broad family structure. In the variable of place, the self efficacy levels of adolescents do not differ significantly, but only psychological endurance levels in large family structure show significant differences.

Keywords: adolescence, family structure, resilience, self-efficacy.

1. GİRİŞ

1.1. Amaç ve Kapsam

Çocukluktan ergenliğe geçiş bireylerin yaşamlarındaki dönüm noktalarından biridir (Santrock 2012).Yaşam döngüsünün ikinci on yılı olarak da adlandırılan ergenlik, çocukluktan yetişkinliğe geçişin, gelecek için hazırlanmanın gerçekleştiği bir büyüme dönemidir (Steinberg 2013). Ergenlik döneminin kendine has özellikleri olmasına karşın en önemli özelliği; bütün hayatı etkileyen kritik gelişmelerin olmasıdır. Toplam beş-altı yıl süren bu dönemdeki olumlu ya da olumsuz etkiler bireyin hayatında 50-60 yıl devam edebilmektedir (Abalı 2012, Kulaksızoğlu 2014).

Ergenlik döneminde bireyler her ne kadar bağımsız ve kendi kendine yetebilen kişiler olduklarını ispatlamaya çalışsalar da, güvendiği kişilerden destek almaya ihtiyaç duyar (Aydın 2013). Aileler bu dönemde ergenlerin davranışlarına, sorumluluk almalarına, aldıkları kararlar karşısında yollarına devam etmelerine rehberlik eden en önemli kurumdur (Temel ve Aksoy 2001, Brown and Bakken 2011, Mounts 2011). Nitekim ergenler bu dönemde aileleri dışında önemli ve uzun süren ilişkileri olmadığını belirtmekte ve yaşama karşı uyum süreçlerinde ailelerinin çok önemli olduğunu vurgulamaktadırlar (Garnefski 2000, Santrock 2012).

Yapılan araştırmalar ergenlerin sosyal-duygusal gelişiminde aile yapılarının olumlu ve olumsuz etkilerinin olduğunu göstermektedir (Özcan 2005, Kwan 2010, McNeely and Barber 2010, Yardımcı ve Başbakkal 2011). Çekirdek aile yapısına sahip olmanın ergenleri yeni yaşantılara uymada daha başarılı hale getirdiği, aynı zamanda motivasyon becerilerinin, akademik beklentilerinin, öz-yeterlilik ve öz saygı düzeylerinin bu aile yapısına sahip ergenlerde daha yüksek olduğu (Bacchini and Magliulu 2003, Hand 2003, Aktürk ve Aylaz 2013), geniş aile yapısına sahip olmanın ise özellikle erkek ergenlerin olumsuz yaşantılarla baş etme becerilerini arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır (Willimse, Smith and Van Dyke 2011). Parçalanmış aile yapısına bağlı faktörlerin de ergenin akademik ve sosyal yeterliliğinde sorun oluşturduğu, ergeni problem davranışlara daha eğilimli hale getirdiği ve ergenlerde uyum problemlerine yol açtığı tespit edilmiştir (Fletcher, Steinberg and Wheeler 2004, Roche, Ghazarian, Little and Leventhal 2011, Solmeyer, Killoren, Mchale and Updegraff 2011).

Ebeveynlerin boşanması, ölümü ya da tek ebeveyn ile yaşamak, ebeveyn deneyimsizliği, olumsuz ve stresli yaşam olayları, algılanan sosyal desteğin eksikliği gibi aile yapısından kaynaklanan olumsuz olaylar ergenler üzerinde psikolojik dayanıklılığı ortaya çıkaran risk faktörlerindedir (Brewin, Andrews and Valentine 2000, Gizir 2007). Yaşanılan olumsuz olaylara karşı psikolojik dayanıklılık gösteremeyen ya da psikolojik dayanıklılık düzeyi düşük olan ergenler problemleri davranış sergileme eğilimindedir (Dolgin 2014). Ergenler olumsuz koşullarla karşı karşıya kaldıklarında; bireysel (öz-yeterlilik, inanç, zihinsel işlev vb) , ailesel (aile ile yakın ilişki, destekleyici aile bağlantıları vb.), aile ötesi bağlar (okul, akran) gibi faktörler psikolojik dayanıklılıklarını arttırarak onları daha güçlü hale getirmektedir (Masten, Deşjardins, McCormick, Kuo and Long 2010, Masten 2011).

Ergenlik döneminde ergenlerin sosyal-duygusal gelişimi açısından bu denli önemli olan psikolojik dayanıklılık, zorluklarla, kayıplarla mücadele etme ve olumsuz duruma uyum sağlama becerisi, olumsuz koşullarda psikolojik sağlıklarını korumalarına yardımcı olan kişilik özellikleri gibi koruyucu faktörleri içinde barındıran bir kavramdır (Weston and Parkin 2010, Tuck and Anderson 2014). Ergenlerin aileleri üzerinde yapılan çalışmalarda, ebeveynlerin evli olmaları, ergene sağlıklı aile desteğini sunmaları, ergene ilgili davranışları ve vakit geçirmeleri gibi faktörlerin ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyini arttırdığı, parçalanmış aile yapısının ve yaşanılan aile içi sorunların ise psikolojik dayanıklılık düzeyini düşürdüğü tespit edilmiştir (Hill, Stafford, Seamon, Ross and Daniel 2007, Antaramian, Huebner ve Valois 2008, Willemse 2008, Çivitçi, Çivitçi ve Fiyakalı 2009).

Ergenlik döneminde sosyal-duygusal gelişim açısından önemli bir diğer faktör olan öz-yeterlilik kavramı, çaba gerektiren ya da yeni durumlarda kişinin başa çıkma yeteneği ile ilgili güvenini ifade etme olarak tanımlanmaktadır (Scholz, Gutierrez-Dona, Sud and Schwarzer 2002, Luszczynska, Gutierrez-Dona and Schwarzer 2005). Öz-yeterlilik kavramı ergenlerin hayatlarında var olan problemler ile baş edebilmelerinde önemli bir yetenek olarak rol oynamaktadır. Ergenlik döneminde öz-yeterliliğe sahip olma ergenleri olumsuz olaylara karşı daha dayanıklı hale getirebilmektedir (Keye and Pidgeon 2013, Schwarzer and Warner 2013, Arslan 2015). Ergenlerin aileden aldığı sosyal desteğin sıklığı ve önemi arttıkça öz-yeterlilik

düzeiyi de artmaktadır (Yardımcı ve Başbakkal 2009). Ergenler olumsuz yaşam olayları ile yüz yüze geldiklerinde, yüksek öz-yeterlilik duygusu bu tür olayları yönetmesine yardımcı olmakta, onları anksiyete ve depresyondan korumakta ve davranış problemlerini azaltmaktadır (Muris 2002, Carpara, Barbaranelli, Pastorelli and Cervone 2004, Long and Stevens 2004, Telef ve Karaca 2011).

Özetle ergenlik döneminde parçalanmış aile yapısına ve olumsuz aile ortamına sahip olmak gibi risk faktörleri ergenlerin kişilik gelişimleri üzerinde olumsuz etkilere neden olabilmektedir. Aile yapılarının ortaya çıkardığı bu olumsuz durumlarla baş etmede ise öz-yeterlilik ve psikolojik dayanıklılık kavramları önemlidir. Türkiye'deki alanyazın incelendiğinde ergenler üzerinde aile yapısı (Güney 2009, Saltık 2011, Arslan 2012, Akün 2013), psikolojik dayanıklılık (Çataloğlu 2011, Gürsu 2012, Yılmaz ve Sipahioğlu 2012, Altundağ 2013, Kabasakal ve Arslan 2014, Koç Yıldırım 2014, Arslan 2015, Sarıkaya 2015, Tanrıku, Sülukoğlu ve Meşeli 2015, Özcan 2015) ve öz-yeterlilik (Mengi 2011, Telef ve Karaca 2011, Yılmaz, Yiğit ve Kaşarcı 2012, Aktürk ve Aylaz 2013, Ceylan 2013, Erzen 2013, Koçer 2014, Arslan ve Balkıs 2016) kavramları ile ilgili çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Aile yapısı, öz-yeterlilik ve psikolojik dayanıklılık kavramlarının aynı anda yer aldığı bir çalışmaya ise rastlanmamıştır. Bu çalışmada; geniş, çekirdek ve parçalanmış aileye sahip ergenlerin öz-yeterlilik ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Yapılan araştırma, öz-yeterlilik ve psikolojik dayanıklılık kapsamında farklı aile yapısına sahip ergenlerin gelişimlerini tehdit eden ebeveyn kaybı, boşanma, kuşak çatışması gibi olumsuz yaşantılarla ne düzeyde baş edebildiklerinin görülmesi, ortamlarında var olan riskleri azaltmak için ergenlerin var olan niteliklerini geliştirmesi ve ergenlerin yetkinliğini geliştirecek aile ve okul gibi kaynakların harekete geçirilmesi açısından önemlidir.

Bu nedenle, alan uzmanları olumsuz ortamda yetişen çocukların gelecekte karşılaşabilecekleri risk faktörlerinin sıklığını ve yaygınlığını azaltabilmek için önleyici programlar geliştirme ve uygulama çabası içindedir. Elde edilen veriler ışığında, benzer risk altındaki ergenlere yönelik yapılacak erken müdahale hizmetleri kapsamında ergenlerin sosyal-duygusal gelişimlerinin desteklenebileceği ve bu açıdan literatüre önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Problemi

Geniş, çekirdek ve parçalanmış aile yapısına sahip ergenlerin öz-yeterlilik ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Araştırmanın Alt Problemleri

1- Geniş, çekirdek ve parçalanmış aileye sahip ergenlerin öz- yeterlilik düzeyleri cinsiyete göre anlamlı farklılık gösteriyor mu?

2- Geniş, çekirdek ve parçalanmış aileye sahip ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri cinsiyete göre anlamlı farklılık gösteriyor mu?

3- Geniş, çekirdek ve parçalanmış aileye sahip ergenlerin öz- yeterlilik düzeyleri yaşa göre anlamlı farklılık gösteriyor mu?

4- Geniş, çekirdek ve parçalanmış aileye sahip ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri yaşa göre anlamlı farklılık gösteriyor mu?

5- Geniş, çekirdek ve parçalanmış aileye sahip ergenlerin öz-yeterlilik düzeyleri anne -baba öğrenim durumlarına göre anlamlı farklılık gösteriyor mu?

6- Geniş, çekirdek ve parçalanmış aileye sahip ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri anne -baba öğrenim durumlarına göre anlamlı farklılık gösteriyor mu?

7- Geniş, çekirdek ve parçalanmış aileye sahip ergenlerin öz-yeterlilik düzeyleri yaşanılan yere göre anlamlı farklılık gösteriyor mu?

8- Geniş, çekirdek ve parçalanmış aileye sahip ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri yaşanılan yere göre anlamlı farklılık gösteriyor mu?

2. GENEL BİLGİLER

Bu bölümde araştırma konusuna bağlı olarak ergenlik, aile, öz-yeterlilik ve psikolojik dayanıklılık kavramlarına ilişkin tanımlar ve bilgiler yer almaktadır.

2.1. Ergenlik Kavramı

2.1.1. Ergenlik dönemi ve özellikleri

Ergen kelimesinin kökenleri Latince “büyüme” ya da “olgunlaşmak” anlamında kullanılan “adolescere” fiiline dayanmaktadır (Çelen 2007, Dolgin 2014). Literatürde ergenlik ile ilgili pek çok tanım yer almaktadır. Bazı uzmanlar ergenliği gençlik yılları olarak tanımlarken, bazıları yaşamın ikinci dönemi olarak tanımlamaktadır. Çok geniş kapsamlı bir tanım yapmak oldukça güç olmakla birlikte çabuk ve sık aralıklarla gerçekleşen büyüme ile eşleştirilen ergenlik, fiziksel ve duygusal süreçlerin yol açtığı cinsel ve psiko-sosyal olgunlaşma ile başlayan ve bireyin bağımsızlığını kazandığı, tam olarak belli olmayan bir dönemde sona eren kronolojik bir dönemdir (Collins, Welsh and Furman 2009, Santrock 2012, Siyez 2013, Steinberg 2013, Kulaksızoğlu 2014).

Çocuklukla yetişkinlik arasında yaşanan bir dönem olan ergenlik, değişim evrelerinin aşamalı olarak gerçekleştiği dönemdir (Dolgin 2014). Ergenlik döneminde değişim en belirgin özelliklerden bir tanesidir. Bu dönemde değişim birçok alanda yaşanmakla beraber genel olarak fiziksel, psikolojik ve sosyal alanlarda belirgin gelişimsel değişiklikler yaşanmaktadır (Cicchetti and Rogosch 2002, Santrock 2012, Steinberg 2013).

Ergenlik döneminde fiziksel değişim oldukça hızlıdır. Ergenlik dönemi kızlarda daha erken başlar ve toplumdaki topluma farklılıklar gösterir. Genel olarak kızlar 10-11 yaşlarında, erkekler ise 12-13 yaşlarında ergenliğe adım atmaktadır. Bu dönemde kız ve erkeklerde cinsel olgunlaşmanın başladığını gösteren birincil ve ikincil olarak adlandırılan cinsiyet özellikleri görülmektedir. Birincil cinsiyet özellikleri, üreme organlarındaki değişimleri, ikincil cinsiyet özellikleri ise kız ve erkeklerin beden yapısındaki değişiklikleri içermektedir. Kızlarda görülen birincil cinsiyet özellikleri; adet kanamasının başlaması, klitoris ve iç-dış dudakların büyümesi, vajinal

kanalların büyümesi, ikincil cinsiyet özellikleri ise; meme büyümesi, genital bölge ve koltuk altında kıllanma, kilo artışı ve boy uzaması, kalçaların genişlemesidir. Erkeklerde görülen birincil cinsiyet özellikleri; penis büyümesi, testis hacminin artması, prostat bezlerinin gelişmesi ve gece boşalmalarının başlaması, ikincil cinsiyet özellikleri ise; kilo artışı ve boy uzaması, sesin kalınlaşması, genital bölge, koltuk altı ve yüz bölgesinde kıllanma ve omuzların genişlemesidir (Ural 2006, Goji et al 2009, Pfaffle and Klammt 2011, Steinberg 2013, Kulaksızoğlu 2014).

Ergenlik döneminde görülen psikolojik değişimler ise; soyut düşüncede artış, kararsızlık, duygusal dalgalanma, hedef arayışı, kimlik arayışı, arkadaş ilişkilerinde dalgalanma, bağımsızlık arayışı, bireysellik ve gizlilikte artış, hayatı ve çevreyi sorgulama, ilk kez yaşanan deneyimler ve ideolojik arayıştır (Casey, Duhoux and Cohen 2010, Abalı 2012).

Sosyal alanlardaki değişim ise, fiziksel ve psikolojik farklılaşmanın bir sonucudur. Ergenlik döneminde sosyal alanlardaki değişim diğer dönemlere göre fazladır. Çocukluktan uzaklaşan ergen kendisini ifade etmek, ispat etmek, istek ve ihtiyaçlarını tatmin etmek, kendi benliğini tanımak, gizil güçlerinin farkında olmak, güçlü- zayıf yanlarını görebilmek, daha iyi vakit geçirebilmek için akranları ve çevresindeki bireylerle bir arada olma gereksinimi duyar (Choudhury, Blakemore and Charman 2006, Santrock 2012, Çivilidağ 2013).

Pawlowski ve Hamilton (2008) ergenliği erken ergenlik (early adolescence), orta ergenlik (mid-adolescence) ve geç ergenlik (late adolescence) biçiminde üçe ayırarak bu dönemlerdeki fiziksel, bilişsel ve psiko-sosyal gelişim özelliklerine ayrı ayrı yer vermişlerdir (<http://www.proyectoideas.jsi.com>, Erişim tarihi: 03 Ocak 2016). Bu dönemler ve gelişim özellikleri Tablo 2.1’de gösterilmiştir.

Tablo 2.1. Ergenlik Dönemleri ve Gelişim Özellikleri

Gelişim Alanları	Ergenlik Dönemleri		
	Erken Ergenlik	Orta Ergenlik	Geç Ergenlik
Gelişim Alanları	Kızlar:11- 13 yaş Erkekler:12- 14 yaş	Kızlar:13- 16 yaş Erkekler: 14- 17 yaş	Kızlar:16- 19 yaş Erkekler:17- 19 yaş
	-Fiziksel ve cinsel gelişim görülür. - Bedensel değişimle ilgili kafa karışıklığı yaşanır. - Kontrol kaybı duygusu yaşanır. - Korku ve kaygılar görülür.	-Bedensel değişimler görülür. -Yoğun cinsel duygular oluşur ve gelişir. -Gençlik aşkları yaşanır.	-Fiziksel gelişim tamamlanır. -Bedensel değişimle ilgili kafa karışıklığı azalır. -Kendini kontrol edebilme duygusu artar. -Olumlu benlik duygusu gelişir.
Fiziksel Gelişim	-Somut düşünce dönemi başlar. - Hayat, “hemen, şimdi ve burada” içerisinde yaşanır.	-Soyut düşünme dönemi başlar. -Bugün ve gelecek arasında bağlar kurulmaya başlanır. - Hayata dair her şeyin bilindiği zannedilir. - Her şeye gücü yetme duygusu mevcuttur.	-Erişkin düşünce biçimi başlar. -Geleceğe yönelik hedefler açık ve belirgin hale gelir.
	-Kendini tanımlamak için ailenin dışındaki çevreye yönelme başlar. -“Ben normal miyim?” sorusu sıkça sorulur. -Ailenin değerlerini sorgulamaya başlar.	-Arkadaş çevresi önemli hale gelmeye başlar. - Benmerkezcilik ön plana çıkar. - Kendi değerlerini geliştirme ve test etmeye başlar.	-Bir erişkinin benlik duygusuna ulaşılır. -Akran grubunun önemi azalır. -Değişim azalır, değerler netleştirilir.
Bilişsel Gelişim			
Sosyal-Duygusal Gelişim			

Ergenlik döneminde ergenin yaşadığı fiziksel, bilişsel ve psiko-sosyal gelişim kimlik gelişimi açısından da önemlidir. Ergen bu dönemde ne kadar sağlıklı bir gelişim göstermiş ise, yetişkinliğe de o kadar sağlam adımlar atabilecektir. Ancak ergenlik dönemi ergen açısından birçok sorunun da yaşandığı bir dönemdir. Biyolojik, psikolojik değişme ve gelişmeler sonucunda ortaya çıkan sorunlara, aile, okul ve arkadaş çevresinde yaşanan toplumsal sorunların da eklenmesi, ergenlik çağını sıkıntılı bir dönem haline getirmektedir. Bu dönemde ergen kendine yetme ve yetememe duyguları arasında gidip gelmektedir. Bir taraftan ebeveynlerin desteğine ihtiyaç duyarken, bir taraftan da bağımsız olmak istemektedir. Bu süreçlerle baş etmeye çalışan ergen bu dönemde kendine ait değerler sistemi ve hayat felsefesi oluşturmaya başlamaktadır (Avcı 2006, Akbağ 2007, Dolgin 2014).

2.1.2. Ergenlik dönemi ile ilgili kuramlar

2.1.2.1. Psikanalitik kuram

Gençtan (2006), Dolgin (2014) ve Kulaksızoğlu (2014)'ın belirttiğine göre Freud (1953) 0-6 yaşlar arasında bireyin yakın sosyal çevresi ile etkileşimi sonucu kazandığı olumlu ya da olumsuz davranışların yaşam boyu bireyin yanı başında olduğunu ve yaşamının geri kalanını etkilediğini söylemiştir. Bu dönem oral, anal ve fallik dönemi kapsar. Freud bu evrelerin yanı sıra latent ve ergenlik dönemini içine alan genital evre olarak adlandırılan iki evreden daha söz etmektedir.

Freud (1953)'a göre genital evre erenlik döneminin başladığı 11-13 yaşlarından genç yetişkinlik dönemine kadar sürmektedir. Ergenlik döneminde çocuğun fizyolojik olgunluğa erişmesi ve bazı hormonların etkinliğinin artması ile cinsel nitelikli olanlar başta olmak üzere, çeşitli dürtülerin gücü artmaktadır. Ergen bu dönemde cinsel gerilim dürtüsünü çözmek için bir sevgi nesnesi aramaktadır. Bu sevgi nesnesi de ergen tarafından karşı cinse ilgi duyularak karşılanmaya çalışılmaktadır.

Freud (1953)'a göre ergenlikte kazanılması gereken en temel görev ergenin ebeveynleri ile kurduğu duygusal bağları kırarak bağımsız bir yetişkin olmayı başarmasıdır. Bireyselleştirme olarak adlandırılan bu süreç ergenin davranışının, duygularının, yargılarının ve düşüncelerinin ebeveynlerinden farklılaşmasını

içermektedir. Bu sayede ebeveyn-ergen arasında işbirliği, eşitlik oluşmakta ve ergen aile içinde bağımsız bir kişi olabilmektedir.

Bu dönemde ergenin en önemli görevlerinden biri de toplumun onayladığı değer yargılarına uygun davranışlar geliştirebilmesidir. Bu davranışlar yetişkin yaşamına uygun olmalıdır. Bu yüzden ergenin yetişkinliğe adım atmadan önce kendini denetleyebilme mekanizmalarını yeterince geliştirmiş olması gerekmektedir (Gençtan 2006).

Psikanalitik Kurama göre, geçici bir rol kararsızlığı dönemi olan ergenlikte benimsenen roller, düşünceler ve değerler ergenin başarılı bir kimlik kazanmasını sağlamakta aynı zamanda ergenin aile ve toplum tarafından kabul edilen, ruhsal açıdan sağlıklı bir yetişkin olmasını sağlamaktadır (Dolgin 2014).

2.1.2.2. Psikososyal gelişim kuramı

Sanrock (2012) ve Steinberg (2013)'in belirttiğine göre Erikson (1968), psikososyal gelişimde her dönemde özel bir bunalım ile karakterize edilen ve biyolojinin içsel güçleri ve toplumun özel taleplerinin etkileşimi ile gelişimin o noktasında ortaya çıkan sekiz evre ileri sürmüştür. Her bir evre bireyin karar vermesi gereken bir çeşit zorluktur ve her bir evre başarılı bir çözüm için bir öncekinin üstüne inşa edilir. Erikson bu evrelerin her birini olumlu ve olumsuz kutuplarla birbirine zıt olarak tanımlamıştır.

Erikson'un psikososyal gelişim kuramına göre "Kimlik Kazanımına Karşı Kimlik Karmaşası" dönemini kapsayan ergenlik, bir kriz dönemidir. Erikson (1968) ergenlikten önce, çocuğun kimliğinin dikilmemiş kumaş parçalarına benzediğini söylemektedir. Çünkü birey ancak ergenlik döneminde bütün olasılıkların ve hayallerinin arasından kişisel, mesleki, cinsel ve ideolojik kararlarının seçimini yapmaktadır.

Erikson (1968)'a göre ergenler bu dönemde ne olduklarını algılamaya ve aynı zamanda ne olabileceklerini tanımaya başlamaktadırlar. Geçmiş deneyimleri bütünleştirme, "ben kimim?" sorusuna yanıt arama, sağlam bir kişisel kimlik duygusuna ulaşma ve kimlik kargaşası bunalımını çözme çabası içindedirler. Bu dönemde yaşanacak olan bunalımı çözenin yolu ise ergenin başkaları ile olan

etkileşiminde yatmaktadır. Bu sebeple ergen, kendisi açısından önemli gördüğü ve model aldığı insanların tepkilerini inceleyerek kimliğinin parçası olabilecek öğeleri seçmeye çalışmaktadır. Ergenin model aldığı ve önemli gördüğü insanlar ise ergenin kim ya da kim olması gerektiğine ilişkin bilgiyi ona geri yansıtan bir ayna görevini üstlenmekte, böylece ergenin başarılı kimlik gelişimi oluşturma sürecine katkı sağlamaktadır. Bu evreyi sorunsuz bir şekilde geçerek kişiliğinde belli bir bütünlüğe ulaşan ergen de kimlik kazanımını gerçekleştirmiş olmaktadır.

2.1.2.3. Bilişsel gelişim kuramı

Bilişsel gelişim kuramının öncüsü olan Piaget bilişsel gelişimi duyuşsal motor, işlemler öncesi, somut işlemler ve soyut işlemler dönemi olarak dört basamakta tanımlamıştır (Piaget 1972).

Soyut işlemler dönemi ergenliği de içine alarak 11- 15 yaşları arasında ortaya çıkmakta ve yetişkinlik boyunca devam etmektedir. Piaget'e göre soyut işlemler döneminde ergen, somut ve gerçek deneyimlerden uzaklaşıp daha mantıksal ve soyut düşünebilmektedir. İçerik bakış geliştirerek kendi düşünceleri hakkında düşünebilmekte, problem çözme ve sonuç çıkarma konusunda sistematik mantık yürütebilmektedir. Ayrıca bir dizi veriyi bir araya getirerek tümevarımsal mantık yürütme stratejilerini kullanabilmektedir. Öte yandan, görünenin ardında neler olabileceğini düşünebilmekte, gelecekte içinde olabileceği durumları hayal ederek ona göre plan yapabilmektedir. İdeal bir ebeveynin nasıl olabileceğini düşünebilmekte ve kendi ebeveynleri ile bu ideal ebeveyni karşılaştırabilmektedir (Piaget 1972).

Aynı zamanda bu kurama göre, organizasyon ve uyum dünyanın bilişsel olarak yapılandırılmasının temelini oluşturan iki süreçtir. Ergenler, dünyayı anlamak için kendi deneyimlerini organize etmeye çalışmaktadırlar. Şöyle ki, ergenler önemli düşünceleri, daha önemsiz düşüncelerden ayırarak bir düşünceyi, bir diğeri ile ilişkilendirebilmektedir. Gözlemlerini ve deneyimlerini organize etmelerinin yanı sıra, çevrenin taleplerine uyum sağlamaya çalışmaktadırlar (Miller 2008).

Bu dönemde ergen benmerkezciliği de önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Benmerkezcilik hayali izleyici ve kişisel söylence olarak adlandırılan nitelikler taşımaktadır (Alberts, Elkind and Ginsberg 2007). Ergenlerin düşünceleri

bu dönemde diğerlerinden ziyade kendileri ile ilgili olmaktadır. Hatta ergenler saplantılı bir şekilde çevresindeki kişilerin de onların davranışlarıyla, görünüşleriyle ve düşünceleriyle sürekli ilgilendiklerini sanmaktadırlar. Sonuç olarak, çoğu kez bir sahnede olduklarını sandıklarından enerjilerinin çoğunu hayali izleyicilere gösteri yaparak harcamaktadırlar (Arı 2006, Dolgin 2014). Herkesin kendisini izlediğini düşünen ergen çevreye uyum sağlamaya çalışmaktadır. Örneğin, arkadaşı ile aynı ayakkabı tercihiyle bulunarak çevre tarafından alay edilmekten kurtulacağını düşünmektedir. Hayali izleyici kavramı çoğu ergenin gizliliğe aşırı derecede ihtiyaç duymasına neden olmaktadır. Bu sebeple ergenler kendilerini daha rahat hissedebilmek için çoğu zaman yalnız kalmayı tercih etmektedirler (Dolgin 2014).

Ergenlik döneminde görülen bir diğer benmerkezci nitelikte, ergenlerin kendi deneyimlerinin eşsiz olduğu ile ilgili düşünceleri olarak adlandırılan kişisel söylencedir. Ergenlerin hayali izleyicilere sahip olmaları ve diğer insanlardan önemli olduklarını düşünmeleri kendilerini eşsiz hissetmelerine neden olmaktadır. Bu dönemde ergenler duygularının diğer insanlardan daha güçlü ve yoğun, hislerinin ise daha derin olduğunu düşünmektedirler. Ayrıca kendilerinin başına zarar gelmeyeceğine dair düşünceleri de olmaktadır. Örneğin, ne kadar hızlı araba kullanırlarsa kullansınlar asla trafik kazası geçirmeyeceklerini düşünebilmektedirler (Alberts, Elkind and Ginsberg 2007, Dolgin 2014).

2.1.2.4. Sosyal öğrenme kuramı

Sosyal Öğrenme Kuramına göre yeni davranışların öğrenilebilmesi için bir sosyal ortama ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sosyal ortamda çocuklar davranışlarını gözlemleyerek öğrenebilmektedirler. Bu süreç model alma olarak da adlandırılmaktadır. Gözlem/ model alma öğrenmede kilit noktayı teşkil etmektedir. Bandura'ya göre öğrenmenin önemli bir boyutu başkalarının davranışlarını gözlemleyerek gerçekleşmekte ve bireyler büyüdükçe de sosyal çevrelerindeki farklı modelleri taklit etmektedirler (Bandura 1971, 2001).

Bu kurama göre ebeveynler, ergenlerin yaşamında en önemli role sahip olan kişilerdir ve bu sebeple model alınması en olası kişiler kategorisinde bulunmaktadır. Ebeveynlerden sonra önemli olabilecek kişiler kategorisinde kardeşler, arkadaşlar ve akranlar yer almaktadır. Ergenlerin model aldığı davranışlardan bir kısmı iyi ve

yapılandırıcı iken bir kısmı olumsuz olmaktadır. Örneğin, ebeveynlerinin toplum hizmetlerine katıldığını gören ergenler yardımsever davranış özelliklerini kazanırken, ebeveynlerinin saldırgan davranışlarını gözlemleyen ergenler saldırgan davranış özellikleri kazanabilmektedirler (Bandura 1977, 2001, Perry, Coursey, Brudney and Littepage 2008).

Sosyal Öğrenme Kuramına göre model alınan ve gözlemlenerek öğrenilen davranışların kalıcı olabilmesi için ergenin çevresindeki bireyler tarafından olumlu geri bildirim alması gerekmektedir. Çünkü olumlu geri bildirimde bulunan davranışların tekrar etme ihtimali fazla iken, olumsuz ve ödül mahiyetinde bir çıktısı olmayan davranışların devam etme olasılığı az olmaktadır (Bandura 1965, 1971).

2.2. Aile Kavramı

2.2.1. Aile kavramı tanımı ve işlevi

Aile, farklı iki cinsin bir araya gelerek kurduğu toplumsal düzenin en küçük ve en önemli parçasıdır. Bireyin yaşamından doyum sağlaması, bireysel fonksiyonlarını etkili bir şekilde yerine getirmesi, çocukluktan yetişkinliğe başarılı bir şekilde geçmesi ve yaşadığı topluma uygun bir kişi olarak yetişmesi öncelikle aile çevresinde gerçekleşmektedir. Aile aynı zamanda; nüfusu yenileme, milli kültürü taşıma, çocukları sosyalleştirme, ekonomik, biyolojik, psikolojik fonksiyonların yerine getirildiği ve bireyin ilk mutluluğunun, üzüntüsünün paylaşıldığı, aile bireylerinin karmaşık etkileşimlerinin oluşturduğu açık bir sistemdir. Tam bir aile, en az üç kişiden oluşmaktadır ve her aile üyesi ailenin diğer üyelerine ilişkiler yoluyla bağlı olmaktadır (Aydın 2009, Swartz, Kim, Uno, Mortmer and O'Brien 2011, Erkal 2012, Özdemir 2013, Özgüven 2014).

Aile; çocuk açısından, sosyal yaşama katılmak için hazırlıkların yapıldığı ve deneyimlerin kazanıldığı bir ortam, yetişkinler açısından ise mutluluğun hâkim olduğu, problemler karşısında yardımlaşmanın olduğu en iyi sığınma yeridir. Aynı zamanda aile, çocuğun fiziksel, duygusal ve sosyal gereksinimlerini karşılamak durumundadır. Çocuk aile ortamında insan ilişkilerini her açıdan gözlemler ve öğrenir. Toplumda önemli olan anlaşma, uzlaşma ve işbirliği gibi olumlu nitelikler

kazanırken; anlaşmazlık ve çatışma gibi olumsuz durumlarda takınacağı tutumları da öğrenir (Yiğen 2005, Şentürk 2006, Laird, Marrero and Sentse 2010).

Aile, toplumun temel taşı ve çekirdeğidir. Aile insanlıkla birlikte var olan toplumsal bir kurumdur. Birçok toplumsal kurum gibi aile de insanlık tarihi boyunca önemli değişiklikler geçirmiş, yapısında, tipinde ve işlevlerinde önemli değişimler olmuştur. Geniş aile, küçülmüş çekirdek aileye dönüşmüştür. Eğitim, yönlendirme, meslek edindirme gibi bazı alanlardaki işlevlerini başka kurumlara devretmiştir. Ancak, çocuk yapma, büyütme, yetiştirme, sevgi, koruma, ahlaki eğitim, toplumsallaştırma ve kişisel gelişim gibi işlevlerini özenle sürdürmektedir (Kır 2001, Çelik 2005, Temel 2013).

2.2.2. Aile kavramı ile ilgili kuramsal açıklamalar

2.2.2.1. Aile sistemleri kuramı

İnsanların duygusal işlevlerine ve davranışlarına dayanan “Aile Sistemleri Kuramı” 1950’ de Murray Bowen tarafından geliştirilmiştir (Kesici, Mert, Köklü Bayrakçı ve Kiper 2015). Aile sistemleri kuramı; kişinin kendi ailesinde yaşadığını bildirdiği sorunların, o ailenin kökenindeki ilişki örüntüleri anlaşılıp, değiştirilene kadar düzelemeyeceğini savunur. Bu kurama göre, bir aileyi en iyi anlamının yolu, aileyi en az üç kuşak içerisinde değerlendirebilmekten geçmektedir. Çünkü kişiler arasında yaşanan ilişki biçimi, kuşaklar öncesinde yaşamış aile bireylerinin kişisel özelliklerine bağlıdır. Bir kişi kendine özgü bir kişilik edinmek istiyorsa, ailesini bir bütün içinde görmesi gerekir. Duygusal sorunlar, aile bireylerinden biri çözülememiş duygusal sorunlarla etkili bir biçimde ilgilenene kadar, kuşaktan kuşağa aktarılır (Corey 2005).

Bowen (1976) kuramı birden çok kuşağı içeren ilişkilerden oluşan ailenin, bireysellik ile birlikteliğin karşılıklı etkisini nasıl şekillendirdiğini birbiri ile kesişen sekiz kavramla açıklar. Bu kavramlar, benliğin farklılaşması, üçgenler, çekirdek aile duygusal süreci, aile koruma süreci, çok kuşaklı aktarım süreci, kardeş konumu, duygusal kesme ve toplumsal duygu sürecidir. Bu kavramların üçü (çekirdek aile duygu süreci, aile koruma süreci ve çok kuşaklı aktarım süreci) aile sorunları ile ilgili

kavramlardır ve çok kuşaklı aktarım süreçleri olarak da adlandırılırlar. Bu kavramlar şu şekilde açıklanabilir:

Benliğin Farklılaşması: Bireyin benliğini ve kendini özgürleştirme süreci olarak tanımlanır. Beni tanımlama süreci, bireyin ailesine karşı duygusal tepkisini kontrol etme yetisini kazanma ve ailesinin objektif gözlemcisi olma sürecidir (Metcalf 2011). Aynı zamanda düşünme ve kavrama, iç ve dış duygusal baskılara otomatik tepki vermeme kapasitesi ve kaygı söz konusu olduğunda bile esnek ve akıllıca davranabilme yeteneğidir (Bowen 1976).

Üçgenler: Bu kavram, iki insanın arasında olan ilişkide her zaman bir üçüncü kişi olduğundan bahseder. Üçüncü kişiler olan akrabalar, arkadaşlar, çocuklar her ilişkide kendini gösterir. Ailede yaşanan sorunların çoğu da üçgenleri içerir (Nichols 2013).

Çekirdek Aile Duygusal Süreci: Ailede tek bir nesilde görülen duygusal kalıplardır. Anne, baba ve çocuklar arasındaki temel kalıplar geçmiş nesillerin kopyasıdır ve gelecek nesiller tarafından takip edilecektir (Bowen 1976).

Aile Koruma Süreci: Çocukların ailede olan duygusal sistemdeki problemlerini ve gerilimlerini bir sonraki nesle aktarma sürecidir (Bowen 1976).

Çok Kuşaklı Aktarım Süreci: Aile koruma sürecinin birden fazla nesle yayılmış ve yansıtılmış sürecine denir (Bowen 1976, Şahin ve ark 2015).

Kardeş Konumu: Çocukların kişilik özellikleri ailedeki konumlarına dayanır. Çocukların her biri kardeşlerine oranla gördüğü ilgi konusunda son derece duyarlıdır. Her aile, kardeşler arasındaki benzer olayları, birden çok mikro çevreyi ve mevkiyi içerir (Nichols 2013).

Duygusal Kesilme: İnsanların kaygıyı kuşaklar boyu yönetme biçimini anlatır. Anne, baba ve çocuklar arasındaki duygusal kaynaşma ne kadar fazla ise, kesilme olasılığı da o denli artar (Nichols 2013).

Toplumsal Duygusal Süreç: Toplumsal etkilerinden kaynaklı önyargıların sosyal duygusal süreçleri ortaya çıkararak aile işleyişini etkilemesidir (Nichols 2013).

Son olarak Bowen (1976) psikolojik sorunların ortaya çıkmasının temelindeki etkeni aile üyelerine bağımlılık olarak adlandırılan duygusal kaynaşma olarak görür. Kaynaşma ne kadar fazla ise kişi başkalarının duygusallığına karşı savunmasız olur. Bu nedenle Bowen (1976)'a göre normal bir aile gelişimi, aile üyelerinin farklılaştığı, kaygı düzeylerinin düşük olduğu ve eşlerin kendi aileleri ile duygusal bağlantısının sağlıklı olduğunda gerçekleşmektedir.

2.2.2.2.Yapısal aile sistemleri kuramı

Toplum bireyler arasındaki ilişkilerin ve etkileşimlerin meydana getirdiği bir bütündür. Birey sadece fiziki çevresinin değil, sosyal çevresinin de etkisi altında kalır; içinde yaşadığı toplumdaki olayları, kuralları ve değerleri öğrenir. Aile de toplum içinde oluşan temel kurumlardan biridir ve toplumsal kontrol çevresi içinde yer almaktadır (Kut ve Koşar 1989). Bu kurama göre aile, temel olarak üreme yoluyla toplumun işleyişini ve sürekliliğini sağlamaktadır. Aile bireylerinin sosyalizasyonu ailenin diğer temel işlevi olup, toplumun temel üretim birimidir. Sistemde işlevini yerine getirmeyen herhangi bir organ bütün olarak organizmanın işleyişini bozucu etkiye sahiptir (Meder 2005).

Yapısal aile kuramının temel bileşenleri aile yapısı, alt sistemler ve sınırlardan (Nichols 2013) oluşmaktadır:

Aile yapısı: Minuchin (1974) aile yapısını, aile üyelerinin birbirleriyle etkileşimini organize eden işlevsel talepler olarak tanımlamaktadır. Başka bir deyişle, yapı, bireylerin birbirleriyle nasıl ilişkiye gireceklerini düzenleyen kurallardır (Aponte and Van Deusen 1981). Ailedeki her üye diğerinin davranışını başlatır ve diğer üyenin davranışından etkilenir. Üyeler arasındaki bu etkileşimler, kimin kiminle, ne zaman ve nasıl ilişkiye geçeceğine dair örüntüler kurar. Bu örüntüler, sistemin temelini oluşturur (Minuchin 1974, Minuchin and Fishman 1996).

Alt sistemler: Minuchin'e (1974) göre, ailedeki her birey bir alt-sistemi oluşturur. Aile ilişkilerinde, temelde eş, ebeveyn ve kardeş olmak üzere üç alt-sistemin olduğunu ileri sürmektedir. Eş alt-sistemi, bir aile oluşturmak amacıyla, karşı cinsiyetteki iki yetişkinin bir araya gelmesiyle oluşmaktadır. Eş alt-sisteminin, ailenin işlevselliğini sağlamak amacıyla belirli görevleri vardır ve çocukların

gelişiminde yaşamsal rol oynamaktadır. Çocuğa günlük etkileşimleri göstererek, yakın ilişkiler için model olur. Bu sayede çocuk, hayata dair beklentilerini ve değerlerini oluşturur (Minuchin and Fishman 1996). Ebeveyn alt-sistemi, çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve sosyalleştirilmesine dair işlevlerle ilişkilidir. Bu alt-sistemde çocuk, anne-babasından ne bekleyeceğini ve isteklerini nasıl ifade edeceğini öğrenir. Bunun dışında, ebeveynler ve çocuk arasındaki etkileşimler, çocuğa hangi davranışlarının ödüllendirilip hangilerinin cezalandırılacağını ve ailenin çatışmayla nasıl başa çıktığını öğretir. Kardeş alt-sistemi, çocuğun arkadaş ilişkilerini deneyeceği ilk sosyal laboratuvarıdır. Bu alt sistemde, çocuklar birbirlerini desteklemeyi veya dışlamayı öğrenebilir. Kardeşler birlikte engelleri aşabilirler, işbirliği içinde çalışabilirler ya da birbirleriyle rekabet içine girebilir (Minuchin 1974).

Sınırlar: Sınır, bireylerin, alt-sistemlerin ve ailelerin bütünlüğünü koruyan duygusal bariyer veya engel olarak tanımlanmaktadır. Her alt-sistem, kendi içindeki ve alt-sistemlerin birbirleri arasındaki etkileşimleri düzenleyen kuralları ve örüntüleri içeren sınırlarla çevrilidir. Bu alt sistemler kişiler arası sınırların çizdiği kuşak, cinsiyet ve işlev farklılıklarına dayanır. Sınır tarafından yeterince korunamayan alt sistemler, ilişki becerilerinin gelişmesini engeller. Anne baba, çocuklar arasındaki kavgalara sürekli müdahale edip arabuluculuk yaparsa, çocuklar kendileri için mücadele etmeyi öğrenemez. Katı sınırlar ise aile arasında kopukluklara sebep olabilir. Bu tarz ailelerde üyeler gereksinim duyulan desteği alamaz, öyle ki anne babalar çocuklarının depresyonda olduğunu sorun ilerleyinceye kadar göremeyebilirler. Sınırların dağılık olduğu ailelerde ise, aile üyeleri birbirlerine bağımlı hale gelir. Bu tarz ailelerde anne babalar çocuklarının gelişimine ket vurarak kendi sorunlarını çözme yeteneklerine engel olurlar (Nichols 2013).

Son olarak yapısal aile kuramı ergenlik dönemi açısından ele alındığında, bu dönemde aile yapısında yaşanan değişimler sistem üzerinde de bazı değişimlere yol açar. Bu kurama göre, bu dönemde ergen, kardeş alt-sisteminden yavaş yavaş ayrılmalı ve ergene yaşına uygun olacak şekilde daha fazla özerklik ve sorumluluk verilmelidir. Anne babanın çocukla kurduğu etkileşimler, ebeveyn-çocuktan ebeveyn-ergen yetişkine doğru değişmelidir. Bu değişim ailenin başarılı bir uyum sürecine girmesine yol açacaktır (Minuchin 1974).

2.2.2.3. Sembolik etkileşim kuramı

Bu kurama göre, aile etkileşim içindeki bireyler topluluğudur. Birey, bireysel veya kollektif olarak tanımlanmış olan ailenin diğer üyelerinin rol ve beklentilerini ve normlarını algılar. Aynı zamanda bu normlara göre kendine ailenin beklentilerine uygun olan bir konum belirler (Meder 2005).

Bu yaklaşım, aile üyelerinin davranışlarını analiz ederek, aile dinamiklerini açıklamak için kullanılır. Bu aile içi dinamikleri; roller, iletişim örüntüleri, karar verme ve sosyalleşmeyi içerir. Aile üyelerinin her biri birkaç tanımlanmış role sahiptir ve etkileşimde buldukları bireyler vardır. Üyeler ailenin karşılaştığı iç dış durumlarda rollerini tanımlar. Her bir aile üyesi diğer üyelerle etkileşimlerinde rol dışı eylemlerde bulunur. Teori, ailenin toplumla ilişkisi ve diğer yan birlikteliklerini açıklamak için aile dinamiklerinin etkilerini vurgular, ailenin toplumla ve diğerleriyle ilgili özelleşmiş güç kaynaklarını değerlendirmede de kullanılır. Bu değerlendirme biçimi aile içi ilişkiler odağında aileyi bir etkileşim örüntüsü olarak ele almakta ve diğer sosyal etkileşim örüntüleriyle birlikte aileyi anlama olanağı sağlamaktadır (Hallaç ve Öz 2014).

2.2.2.4. Gelişimsel model

Gelişimsel model, bütün yaşam döngüsü evrelerinde üyelerin değişen rolleri ve görevleriyle açıklanan yaşam döngüsü perspektifinden aileye bakar. Yani aileler bireyler gibi yaşam değişimlerinin boyutlarına uyum sağlayarak değişir, büyür ve gelişir. Bu model insan gelişimi, sosyoloji ve çocuk psikolojisi temalarından ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşıma göre aile sosyal sisteminin bir birleşimidir (Potter, Perry, Stockert and Hall 2013).

Connors 'ın "Sistemler Teorisi ve Kişilerarası İlişkiler" (Systems Theory and Interpersonal Relationships) adlı yazısında bahsettiğine göre gelişimsel model ailenin yaşam döngüsünde sahip olduğu inançları destekler. Yaşam döngüsü, ailelerde iç bağımlılık derecesinin olduğu varsayımı üzerine temellenir. Aileler aile yaşam döngüsündeki geçiş noktasında bir evreden diğerine geçmede dış streslere karşı duyarlıdırlar (<http://www.academia.edu/4130515/>, Erişim tarihi: 20 Aralık 2015).

Hallaç ve Öz (2014)'ün belirttiğine göre Berkey ve Hanson (1991) gelişimsel yaklaşımın aile davranışlarının üç boyutuna odaklanıldığını söylemiştir. Bunlar; ebeveynlerin rol beklentileri gelişimsel görevlerde değişim, çocukların rol beklentileri gelişimsel görevlerde değişim ve aile yaşam döngüsündeki çeşitli evrelerde kültürel olarak geçen bir ünite olarak ailenin gelişimsel görevlerinde değişimdir. Her pozisyon ve rol, karşılıklı ilişkilerin nasıl sürdürüleceğini gösteren, davranışları tanımlar. Rol davranışı aile üyelerinin yaşları ve pozisyonları olarak açıklanır. Birbirine benzemeyen bireysel gelişim görevleri her yaşa özeldir, aile gelişimsel görevleri bu döngü boyunca yerine getirir.

2.2.3. Yapılarına göre aileler

Aile içerdiği dinamikler doğrultusunda, ana-baba tutumları, ana-baba ergen çatışması, kardeş ilişkileri ve değişen toplum içerisinde genel karakteristikleri incelenen bir konudur. Anne baba ve çocuklar arasında karşılıklı bir etkileşim vardır. Ailede bulunan her kişinin davranışı diğer kişilerin davranışının etkisi altındadır. Aile üyelerinin her biri alt ünitelerin katılımcıdır. Bu alt ünitelerin bazıları iki, bazıları daha fazla aile bireyinin oluşturduğu ünitelerdir (Aydın 2013).

Aileyi bir sistem olarak gören araştırmacılar aile bireylerinin tümünün birbirlerini sıkı sıkıya denetlediklerini belirtmişlerdir. Her bireyin ailedeki diğer bireylerin davranışları üzerinde etkide bulunmaya çalıştığı, ayrıca bireyin durumu ve yaşamındaki herhangi bir değişimden ailedeki diğer üyelerin de etkilendiği ileri sürülmektedir. Ailedeki sorunlar, ailede, bireyler arasında güçlü olma isteğinden kaynaklanmaktadır. Bu istek yüzünden ailede çeşitli alt gruplar ortaya çıkmaktadır. Bu gruplar anne-kız, baba-oğul ya da kardeşler, anne-baba şeklinde olacağı gibi akraba ve çevredeki yakınların katılmasıyla gruplar çeşitlenebilmektedir. Böylelikle oluşan alt gruplar öteki grupları etkilemeye çalışırlar. Aile içinde barındırdığı bireylerin sayısına, rollerine ve aile içi ilişkilerin kalitesine göre çekirdek aile, geniş aile, parçalanmış aile gibi değişik şekillerde sınıflandırılabilir (Gander and Gardner 2004, Kulaksızoğlu 2014).

TAYA (2011) araştırma verilerine göre; Türkiye'deki aile yapılarının %70'i çekirdek aile, %17,7'si parçalanmış aile, %12,3'ü geniş aileden oluşmaktadır (Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı 2014).

2.2.3.1. Çekirdek aile

İnsanlar kırsal alandan uzaklaşıp kentlere yerleşmeye başladıktan sonra aile de kentleşmiş ve modernleşmiştir. Bu süreçte aile; karı, koca ve evli olmayan çocuklardan oluşan çekirdek aile tipine bürünmüştür. Bu aile tipinde akrabalık bağları zayıfladığından, aile kendi içinde ve yalnız biçimde gelişimini devam ettirmek durumundadır (Barton and Coley 2007, Kaya 2015). Nitekim toplum bilimcilere göre de çekirdek aile geleneksel aileye göre yalnız, desteksiz ve zayıf bir aile kurumudur. Bu nedenle, bu tür ailelerin yürütülmesinde eşlere daha çok sorumluluk düşmektedir (Aslanargun 2007).

Çekirdek ailenin üç fonksiyonundan söz etmek mümkündür. Bunlardan birincisi üreme, ikincisi küçük yaştaki çocukların sosyalizasyonu, üçüncüsü ise eşler arasındaki psikolojik dengenin sağlanmasıdır (Sertelin 2003). TAYA (2011) verilerine göre çekirdek aile Türkiye’de hem kentsel hem de kırsal alanlarda en yaygın aile biçimidir (Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı 2014).

2.2.3.2. Geniş aile

Geniş aile tipinde aile üyeleri, anne, baba, evlenmemiş ve evli çocukları, gelinleri, damatları, torunları, bazen de aile reisinin kardeşleri gibi akrabalarından oluşmaktadır (Kayaalp 2007, Güney 2009, Trawick-Swith 2013).

Geniş aile genellikle geleneksel toplumların bir kurumudur. Çeşitli kuşakların bir arada yaşadığı, aynı geliri, aynı sofrayı paylaşan kalabalık aile biçimidir. Geniş aile büyük ölçüde baba soyuna dayanır. Ataerkil bir özellik gösterir. Ailede yaşayan üyelerin özelliğine bağlı olarak bu aile tipi; dikey geniş aile ve yatay geniş aile olmak üzere ikiye ayrılır. Dikey geniş aile; baba-oğul-torun gibi üç kuşağın bir arada yaşadığı bir aile modelidir. Yatay geniş aile ise; bütün akrabalık ilişkilerinin yer aldığı ana-baba ve çocukların yanı sıra büyükanne, büyükbaba, hala, teyze, amca, dayı gibi akrabaların bir arada yaşadığı aile tipidir. Örneklerinin giderek azaldığı bu aile şeklinde büyük anne ve büyük babalar torunlarının bakımında önemli bir role sahiptirler. Bunun yanında kimi zaman torunlarına anne-babalarından daha fazla destek sağlayabilmektedir (Topçuoğlu 2001, Fingerman et al 2010).

Türkiye’de geniş aile oranı kırsal alanlarda kentsel alanlara göre oldukça yüksektir. Kırsal alanlarda yaklaşık her 10 hanenin ikisi; kentsel alanlarda ise her 10 haneden ancak biri geniş aile kompozisyonuna sahiptir (Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı 2014).

2.2.3.3. Parçalanmış aile

Ailede parçalanma ölüm, boşanma gibi nedenlerle ailenin toplumsal işlevini yitirmesi durumudur. Parçalanmış aile yalnızca ailenin olmadığı anlamına gelmez, evde sadece baba ya da anneden birisi vardır ve çocuklar hayatlarını bu kişiyle devam ettirmektedirler (Özağı 2007). Ebeveynler çocukların kişilik ve duygusal gelişimlerinin şekillenmesinde önemli rol oynamaktadırlar. Ancak tek başına çocuk yetiştiren aileler her iki ebeveyninde rolünü üstlenerek çift rol oynamak zorunda kalmaktadırlar. Bu çift rol de zaman zaman bazı sosyal ve psikolojik sorunlara yol açabilmektedir (Hamid and Salleh 2013).

Şentürk (2006), aile parçalanmasının ölüm, boşanma ve ayrılık olmak üzere üç ana şekilde gerçekleştiğinden bahsetmiştir.

Ölüm: Anne ya da babanın ölümü sonucu aileleri parçalanan çocuklar çeşitli zorluklarla baş başa kalmaktadırlar. Anlaşılması zor bir kavram olan ölüm karşısında çocuk, hem bu kavramı anlamlandırmaya çalışmakta hem de anne ya da baba kaybını kabullenmeye çalışmaktadır. Değişen yaşam koşullarına uyum sağlamak da çocukların karşılaştıkları bir diğer zorluktur. Anne ya da baba kaybı karşısında çevrede bulunan kişilerin tepkileri çocuğun yeni yaşam şartlarına uyumu açısından önemlidir (Attepe 2010).

Ergenlik döneminde bireyler yaşamın anlamını sorgulamaya başladıklarından, anne baba kaybı ile karşılaştıklarında bu kaybın ne olduğu, nasıl gerçekleştiği ve bu kaybın hayatını nasıl şekillendireceği konusunda çocukluk dönemine göre daha sağlıklı bir anlayışa sahip olmaktadır. Buna rağmen ergenlik dönemi değişimi içinde bulunan ergen bir de anne-baba kaybı ile karşı karşıya kaldığında duygusal açıdan sarsıntılar yaşayabilmektedir (Jacobi, Hayward, Zwaan, Kraemer and Agras 2004, Tahta, Dernek ve Tahta 2015). Görünürde normal hayatlarına devam etmeye çalışmakta fakat yalnız kaldıklarında kayıpla ilgili yoğun duygular yaşamaktadırlar.

Aynı zamanda problemler ile mücadele etmesinde rehberlik eden ebeveynin desteğinden mahrum kaldıklarından psikolojik sağıkları bozulmaktadır (Granot 2005).

Ayrılma: Aile bireylerinden birisinin hastalık, doğıal afet, işsizlik, terör sebebiyle yapmış olduğı zorunlu göçler sonucu ebeveynlerden birinin evden uzun süre ayrı kalması ailenin parçalanmasına yol açmaktadır. Ayrıca eşlerden birinin geçimsizlik gibi nedenlerle boşanmadan evden ayrılması da ailelerin parçalanma şekillerindendir (Şentürk 2006).

Ergenlik döneminde ebeveynlerin ya da ergenin uzun süre evden ayrı kalması ve ayrılıkların yaşanması ergenin bir yetişkin ile özdeşleşme durumunu engelleyebilmektedir. Bu durum ergenin duygusal açıdan yalnız hissetmesine sebep olmakta ve sağıklı kişilik gelişimini olumsuz etkileyebilmektedir (Ulusoy, Özcan Demir ve Görgün Baran 2005).

Boşanma: Boşanma; hukuki, psikolojik ve sosyal yönleri olan bir süreçtir. Boşanma hukuki kurallar çerçevesinde yapılmış bir evliliğın, tarafların karı-koca olarak bağları kalmaksızın; fakat varsa ortak çocukların hakları saklı kalmak üzere yargıç kanalıyla sona erdirilmesine ve tarafların başkalarıyla yeniden evlenebilmesine olanak veren bir süreç olarak tanımlanmaktadır (Arıkan 1996, Büyükşahin 2009).

Boşanma, her bireyin hayatında değışimlere yol açan, geçiş ve kriz süreci özelliklerini taşıyan bir yaşantıdır. Boşanma sürecinin etkileri kişiye göre farklılık gösterir ve her birey bu süreci kendine özgü biçimde yaşayabilir. Bazı bireyler bu süreci daha kolay atlatabilse de, bazı bireyler için sürecin etkileri daha uzun bir zaman dilimine yayılabilmektedir. Boşanma sürecinde, boşanmış bireyler ekonomik sorunlar, aile ve çevrenin baskısı, çocukların sorumluluğı ve yalnızlık gibi sıkıntılar yaşayabildiğı gibi, boşanma, bazıları için yeni bir yaşam fırsatı olarak da değıerlendirilebilir (Thomas and Ryan 2008, Gregson and Ceynar 2009, Sayan Karahan 2012).

Boşanma, ölüm vb. nedenlerle bütünlüğünü koruyamayan aileye sahip olan ve risk altında yaşayan çocukların sağılam bir kişilik geliştirmesi, yaşanan zorluklar

karşısında ayakta kalabilmesi, zorluklarla başa çıkabilmesi ve riskli durumlarla mücadele edebilmesi güçleşmektedir. Ancak olumlu davranışlar, yakın arkadaş ilişkileri ve sosyal destek, etkili anne baba tutumu, yüksek benlik saygısı ve öz-yeterlilik gibi pek çok olumlu değişken ve koruyucu faktör, bu çocukların zorluklar karşısında daha etkin problem çözme ve zorluklarla başa çıkma ile daha iyi uyum sağlama becerileri geliştirmelerini sağlayabilmektedir (Er 2009).

Ergenlik döneminde ebeveynlerin boşanması ergenlerin sosyal-duygusal gelişimlerini ve uzun dönemli yaşantılarını etkileyebilecek olumsuz durumlara sebep olabilmektedir (Santrock 2012, Dolgin 2014). Yapılan çalışmalarda boşanmış ebeveynleri olan ergenlerin olmayanlara göre kendilerini güvensiz ve karmaşa içinde hissettikleri, akademik başarı, uyum sağlama becerisi, benlik algısı ve sosyal ilişkiler konusunda daha yetersiz oldukları, saldırgan davranışlar sergilemeye daha eğilimli oldukları, yaşam doyumlarının düşük olduğu, yetişkin yaşamlarında da erken yaşta evlenme ve çocuk sahibi olmaya daha yatkın oldukları tespit edilmiştir (Wallerstein and Lewis 2004, Sheehan et al 2004, Çeçen Eroğul ve Dingiltepe 2012).

2.2.4. Ailenin önemi ve ergen-aile ilişkileri

Ergenin davranışlarına rehberlik edecek değerleri kazanması ve sosyal yönden sorumluluklarını öğrenmesi konusunda yardıma gereksinimi vardır. Bu gereksinimi karşılayan ve ergenin yaşamında etkili olan toplumsal kurum ailedir (Temel ve Aksoy 2001, Yavuzer 2012). Aile; bilgi, değer, tutum, rol ve alışkanlıkların kuşaktan kuşağa aktarılmasında en önemli rolü oynar. Aile ergene kılavuzluk eder, örnek oluşturan davranışlarla ergenin kişiliğini, düşüncelerini, davranışlarını biçimlendirir (Yazgan İnanç, Bilgin ve Kılıç Atıcı 2015).

Yapılan araştırmalar ergenlerin bağımsız olmalarını teşvik eden, eylemlerini kontrol eden, sözel iletişimde bulunan, ergene karşı sıcak ve ilgili davranan ailelerin ergenin gelişimini olumlu etkilediğini göstermektedir (Steinberg and Silk, Milevsky 2012). Ailesel faktörlere bağlı davranış sorunlarının ise ergenin akademik ve sosyal yeterliliğinde sorun oluşturduğunu, ergen depresyonuna sebep olduğunu ve ergende uyum problemlerine yol açtığını göstermektedir (Braver, Ellaman and Fabricius

2003, Lansford et al 2006, Beardslee and O'Connor 2011, Hamza and Willoughby 2011, Roche, Ghanzarian, Little and Leventhal 2011).

Ergenlik dönemi birçok anne babanın zorlandığı ve işin içinden çıkamadığını hissettiği bir dönemdir. Bebeklikten itibaren ebeveyn-çocuk ilişkisi çocuğun sosyalleşmesinde oldukça önemli bir yere sahipken ergenlikte bu ilişki değişmeye başlar. Yaşanan bu değişim ergen-ebeveyn ilişkisinde tek yönlü olmaktan çok karşılıklı bir değişimdir (Collins and Laursen 2004, Gault Sherman 2011, Abalı 2012, Siyez 2013).

Ergen-aile ilişkilerini etkileyen ebeveyn değişimleri; evlilik doyumu, ekonomik yükleri, kariyerin yeniden değerlendirilmesi, sağlıkla ve bedenle ilgili endişeleri içermektedir. Ergen-aile ilişkilerini etkileyen ergenlik değişimleri arasında ise, gelişmiş mantıksal akıl yürütme, artan idealist düşünce, ihmal edilmiş beklentiler, eğitimde, akranlarda, arkadaşlarda, flörtte değişimler ve bağımsızlığa doğru hareket vardır. Bilişsel yönden değişim geçiren ergenin ailesine yönelik tutumlarında şu şekilde değişimler yaşanır:

- Çocukluktaki durumuna göre ebeveynlerini daha mantıklı sorgular,
- Ebeveynlerin kendisine yönelik beklentilerine karşı muhakeme yeteneğini kullanır,
- Kendilerine uygulanan disiplin yöntemlerinin nedenlerini ayrıntıları ile bilmek ister,
- Ebeveyn tarafından konulan kuralları eleştirir ve sorgular,
- İdeal bir ebeveynin ve ev ortamının nasıl olduğunu karşılaştırmalı olarak değerlendirir,
- Çocukluktaki duruma göre ebeveynlerinin kendisine ilişkin yorumlarına aşırı tepki gösterir (Santrock 2012, Aydın 2013).

Ebeveyn- ergen ilişkisinin temel belirleyicilerinden biri de ebeveynlerin daha büyük psikolojik boyuta sahip olmasıdır. Bu boyutun büyüklüğü ebeveynin fiziksel gücü ve yapısından gelmez, çocuğun gözünde ebeveyni algılayış biçiminden kaynaklanır. Ebeveyninin çocuktan daha bilgili ve yetenekli olması psikolojik boyutu etkiler. Küçük bir çocuk için ebeveynin yapamayacağı bir şey yok gibidir. Çocuklar büyüyüp kendi deneyimlerini elde ettikçe, ebeveynlerini değerlendirmeye başlarlar.

Özellikle bu değerlendirme ergenlik döneminde artış gösterir. Ergen aileden bağımsız olmak ister ve aile tarafından denetlenmesi zorlaşır (Gordon 2012).

Aile tarafından denetlenmesi zorlaşmaya başlayan ergen ve ebeveynleri arasında bazı çatışmalar yaşanmaktadır. Bu çatışmalar Dattilio ve Jongsma (2013)'a göre:

- 1-Ergeenin aile işleyişine müdahale etmeye başlaması,
- 2-Ergeenin rahatsız edici ve uygunsuz davranışları,
- 3-Ergeenin aile içinde kendi kurallarını koyma isteği,
- 4-Ergeenin uyuşturucu kullanımı, okul performansında düşme, suç işlemeye eğilimli davranışlar sergilemesi gibi konularda yaşanır.

Ergen-aile ilişkilerindeki görülen değişime ve çatışmalara rağmen aile ergenin ihtiyaç duyduğu önemli konularda başvuru kaynağı olmaya devam etmektedir. Çünkü bir ergenin bağımsızlık görevini ne kadar iyi ve pürüzsüz bir biçimde gerçekleştireceği konusu, ana babanın desteğine sıkı sıkıya bağlıdır. Ailenin desteği ergenin kendini değerli ve yeterli hissetmesine yardımcı olduğu gibi onun akademik gelişimine, karar verme sürecine ve motivasyonuna da olumlu katkısı olmaktadır. Aynı zamanda ergenin ebeveyn ile yakın ilişki kurabilmiş olması, başkaları ile kuracağı ilişkileri de etkileyecektir (Çuhadaroğlu Çetin ve ark. 2004, Gander and Gardiner 2004, Aydın 2013, Kulaksızoğlu 2014).

2.3. Öz-yeterlilik Kavramı

Miller (2002)' e göre öz-yeterlilik, insanların çevreyle başa çıkmada kendi yetkinliklerine ilişkin algılarıdır. Sud ve Schwarzer (2002)' göre olumsuz olaylara ve yeni yaşantılara uymada kendine olan güveni olarak ifade edilmektedir. Lau-Walker (2004) ve Burger (2004)' göre ise öz-yeterlilik bireylerin seçimlerini, çabalarını, motivasyon düzeylerini, olaylar karşısındaki hissettiklerini, engeller karşısında nasıl devam ettiklerini, yaşadıkları depresyonu, suçluluk duygusunu ve başarı seviyelerini etkileyen bir kavramdır. Aynı zamanda öz-yeterlilik kişinin belirli hünnerleri sergilemesi için gerekli olan davranış, düşünce ve duygulardan oluşan eylem dizilerini örgütleme ve gerçekleştirme yetilerine olan inancı olarak da tanımlanmaktadır (Markman, Balkin and Baron 2002, Hefferon and Boniwell 2014).

Bandura'ya (2006, 2012) göre ise öz-yeterlilik, bireyin kendi yeteneklerini nasıl algıladığını yansıtmaktadır. Gözlem yoluyla öğrenmede gözlemcinin kendi performansını izlemesi ve değerlendirmesi gerekir. Kendini değerlendirebilen bir birey, bir davranışı öğrenmek için gerekli yeterliliklere sahip olup olmadığını bildiğinde doğru karar verebilmektedir. Öz-yeterlilik, bireyin belli bir performansı meydana getirmesi için gerekli etkinlikleri düzenleyip başarılı olarak yapma kapasitesine ilişkin algısıdır. Başka bir deyişle, bireyin gelecekte karşılaşılabileceği zor durumların üstesinden gelmede ne derece başarılı olabileceğine yönelik yargısıdır. Algılanan yeterlilik, bireyin zorluklarla karşılaştığında göreve ne kadar devam edeceğini ve azmini de biçimlendirmektedir. Kendini yeterli olarak algılayan bir birey, zorluklarla karşılaştığında daha fazla çabalamaktadır.

2.3.1. Öz- yeterlilik kaynakları

Bandura (2006), Joet, Usher ve Bressoux (2011)'e göre öz- yeterlilik kaynakları; doğrudan ve dolaylı yaşantılar, sözel ikna ve fizyolojik-duygusal durumdur. Birinci kaynak olan doğrudan yaşantılara göre, kendimizle ilgili en fazla bilgiyi yaptığımız davranışlardan ediniriz ve başarılı bir davranış insanın kendisine olan yeterlilik duygusunu arttırmaktadır. İkinci kaynak olan dolaylı yaşantılara göre ise, bireyler bazen bilgi edinmek için davranışı doğrudan yapmaya ihtiyaç duymaz. Kişi gözlediği modeli kendine benzer olarak algılsa, yeterlik duygusu dolaylı yaşantı yoluyla da gelişebilir. Kendine benzer bir modelin başarılı ya da başarısız olması bireyin aynı etkinliği yapma kararını etkiler. Üçüncü kaynak olan sözel iknaya göre ise, çevredeki bireyler kişinin kendisini bir görevi başarabileceği konusunda ikna ederler. Dördüncü kaynak olan fiziksel- duygusal duruma göre ise, bireyin fiziksel ve duygusal iyilik durumu, bir görevi başarma ya da başarısız olma beklentisi öz-yeterlilik algısını etkilemektedir.

2.3.1.1. Doğrudan yaşantılar

Birey performansını bilişsel, duygusal müdahale ile artırılabilen veya düşürebilmektedir. Bireylerin elde ettiği başarılı yaşantılar üstünlük beklentisi düzeyini yükseltirken, tekrarlanan başarısız yaşantılar ise azaltmaktadır. Yapılan araştırmalar da bireyin önceki yaşantılarında başarı sağlamasının öz-yeterlilik düzeyini artırdığını, karşılaştığı başarısız yaşantıların ise öz-yeterlilik inancının

azalmasına neden olduğunu ortaya koymuştur (Bandura 1977, 1989, Bandura and Wood 1989, Torkzadeh and Van Dyke 2002, Torkzadeh, Chang and Demirhan 2006).

Doğrudan yaşantılar da deneyimlerin zorluk derecesi de önemli bir kavramdır. Zorlu yaşantılar karşısında elde edilen deneyimlerle basit koşullar karşısında elde edilen deneyimlerin öz-yeterlilik düzeyi üzerindeki etkileri farklıdır. Zorlu deneyimlerin kazandırdığı öz-yeterlilik, basit deneyimlerden elde edilenlere göre daha dirençli olmaktadır (Bandura 1995).

2.3.1.2. Dolaylı yaşantılar

Dolaylı yaşantılar, başkalarının deneyimlerinin birey tarafından model alınması anlamında kullanılan bir kavramdır. Bireyler başkalarına ait deneyimlerle karşılaştıklarında sahip oldukları inançları değiştirebilmektedirler. Örnek alınan ya da gözlenen model bireyin kendisine her açıdan ne kadar benziyorsa, deneyimlerinin etkisi o kadar büyük ve kalıcı olmaktadır (Bandura 1995, Mancini 2007, Zulkosky 2009). Nitekim Adeyami (2012) tarafından 60 öğrenci üzerinde yapılan bir çalışmada akranları tarafından olumlu değerlendirilen öğrencilerin öz-yeterlilik düzeylerinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bunun dışında bireyler için olumlu veya olumsuz deneyimlerinin etkileri de önemli olabilmektedir. Çünkü eski deneyimler dolaylı yaşantıların bir parçasıdır. İnsanlar geçmişteki deneyimleriyle yeni deneyimlerini karşılaştırıp şu anki öz-yeterliliklerinde değişikliğe gidebilmektedirler (Usher ve Pajeras 2009).

2.3.1.3. Sözel ikna

Sözel ikna, kişinin telkin yoluyla başarı elde edebilme konusunda bir inanca sahip olması anlamında kullanılan bir kavramdır. Bireyin çevresindeki insanlar, sözel olarak verdikleri destekle bireyin nelerde başarılı olabileceğine dair inancını güçlendirebilir ve yetenekleri hakkında onu ikna edebilirler (Bandura 1994, Burger 2004). Bandura, Barbaranelli, Caprara ve Pastorelli (1996) tarafından yapılan bir araştırma bu durumu destekler niteliktedir. Ebeveynlerin çocuklarının akademik becerileri hakkındaki olumlu görüşlerinin incelendiği araştırmada, ebeveyn

görüşlerinin çocuklarının akademik başarıları üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bireyin çevresindeki insanların kendisi için önemi ne kadar fazla ise bireyin öz-yeterlilik inancını sürdürmesi de o kadar kolay olabilmektedir. Ancak söz konusu sözel ya da sosyal iknanın gerçekçi olması da önemlidir. Gerçekçi olmayan olumlu yönlendirmeler olumsuz sonuçlandığında öz-yeterlilik inancını çökertebilmekte ve moral bozucu sonuçlara yol açabilmektedir (Bandura 1994).

2.3.1.4. Fiziksel ve duygusal durum

İnsanlar, fiziksel ve duygusal olarak iyi durumda olduklarında bir işi başarma konusunda kendilerini yeterli hissederler (Bandura 1994). Bandura (1995)'e göre dört şekilde öz-yeterlilik algısı değiştirilebilir. Bunlar:

- 1- Fiziksel durumun iyileştirilmesi,
- 2- Stresin azaltılması,
- 3- Olumsuz duygu eğiliminin azaltılması,
- 4- Hatalı fiziksel durumun düzeltilmesidir.

Kişinin fiziksel ve duygusal durumunun iyi olması ile öz-yeterlilik inancının düzeyi doğru orantılıdır. Olumlu ruh hali bireyin öz-yeterlilik inancını güçlendirirken aşırı stres, depresyon ve umutsuzluk gibi faktörler bireyin öz-yeterliliklerine olan inancını azaltabilmektedir (Loeb Steffenmeier and Kassab 2010).

2.3.2. Öz-yeterlilik gelişimini etkileyen faktörler

Bandura (1994)'ya göre kişinin öz-yeterlilik gelişimini etkileyen bazı faktörler şunlardır:

Kişilik Algısı: İnsanlar doğduklarında kendilik kavramına sahip değillerdir. Çevreden gelen uyarıcılara karşı bir dizi tepkiler geliştirirler. Anne baba tutumu bu tepkilerin gelişiminde etkilidir. Örneğin, bebek süt istediğinde ağlar ve kendisine çevresindeki bireyler tarafından süt verilir. Bunu öğrenen bebek ağladığında ve süt verilmediğinde başka yollara başvurur. Çevreyi istekleri yönünde kontrol etmede başarılı olan bebekler ilerleyen yaşamlarında öz kavramını oluşturmada daha başarılı olurlar (Chandler 2006).

Aile Etkisi: Birey ailenin desteği ile fiziksel, sosyal ve dil gelişimi açısından daha sağlıklı bir gelişim gösterebilir. Bu durum bireyin öz-yeterlilik düzeyinde de önemli bir rol oynar. Bu açıdan öz-yeterliliği geliştirmede ailenin bireye uygulama olanakları sunması çok önemlidir (Singh and Udainiya 2009).

Arkadaş evresi Etkisi: Bireylerin yapabileceklerini uygulama çokluğunun artması için çevrenin genişlemesi gerekir. Sosyal ğrenmenin ve deneyim sahibi olmanın en önemli yollarından biri de arkadaş çevresidir. Bireyler buldukları ortamda popüler olma ve önem kazanma amacındadırlar. Nitekim arkadaş çevresinin geniş olması bireyin istediği prestiji kazanmasını sağlayarak öz-yeterlilik inancını olumlu etkileyecektir (Pastorelli et al 2001).

Okul Etkisi: Bireyin sosyalleşme sürecini etkileyen en etkili ağı okul dönemi'dir. Okul bireylerin bilişsel becerilerini geliştirdikleri, bireylere bilgi akışının sağlandığı ve toplumda daha etkin yaşayabilmeleri için gerekli kişilik donanımının sağlandığı yerdir. Bu sağladığı yararların dışında, okul bireyin ihtiyaç duyulan özellikleri kazanıp kazanmadığının değerlendirildiği yerdir. Dolayısıyla, ğretmenlerin bireyleri değerlendirmeleri ve onların yetenekli olup olmadıkları kanaatini taşımaları, bireylerin sınavdaki durumları, diğer bireylerle ilişkileri, okul derslerindeki konuları bireyin öz-yeterlilik algısını doğrudan ilgilendirmektedir (Schunk and Meece 2005).

Deneyimlerin Etkisi: Her deneyim kişinin yeterlilik algısını geliştirmesini sağlamaktadır. Özellikle ergenlerin sağlıklı kişilik gelişimi geliştirebilmeleri ve bir sonraki dönem olan yetişkin evresinde gerekli olan tüm becerileri ve sorumlulukları öğrenmeleri gerekmektedir. Bu gereklilikler birçok yeni beceriyi ve yetişkin toplumunda yaşama yolları edinmelerini beraberinde getirmektedir. Bu gelişme evresinde karşılaştıkları problemlerle baş etme yollarını öğrenerek bireyler öz-yeterlilik inançlarını arttırmaktadırlar (Bandura 1994).

2.3.3. z-yeterlilik kavramının birey üzerindeki etkisi

Bandura'ya (1994,1999) göre öz-yeterlilik inançları, kişilerin duygularını, düşüncelerini, motivasyonlarını ve davranışlarını belirler. İnançların bireyin yaşantısında farklı etkileri bulunmaktadır. Bu etkiler şu şekilde sıralanabilir:

Bilişsel süreçlere etkisi: Bireyin davranışlarına dair oluşturduğu düşünceler öz-yeterlilik algısını etkilemektedir. Eğer birey davranışlarının sonucunda başarılı olacağına ilişkin düşüncelere sahipse ve engelleri aşabileceğine inanıyorsa öz-yeterlilik algısı yüksek olmaktadır. Fakat birey, duruma ilişkin davranışlarında başarılı olacağını düşünmüyorsa olumsuzluklara ve engellere odaklanmışsa öz-yeterlilik algısı düşük olacaktır (Bandura 1999).

Motivasyonel süreçlere etkisi: Bir işe yönelik yeterlilik inancı kişinin güdülenme düzeyi ile paraleldir. Bireyler amaçlarına ulaşmak için alıştırmaya yaparak motive olurlar. Davranışı gerçekleştiren ve yapabileceğini kendisine kanıtlayan bireyin öz-yeterlilik algısı bu durumdan olumlu etkilenir. Bundan sonra öz-yeterlilik birey için davranışı başlatan, güdülenmeyi ve devamlılığı artırıcı, performansın sergilenmesini ve artırılmasını sağlayan bir rol oynar (Koçer 2014).

Duygusal süreçlere etkisi: Öz-yeterlilik algısı bireyin duygusal süreçlerinden etkilenmektedir. Bireyin olaylara yönelik istenilmeyen duygular hissetmesi öz-yeterlilik gelişimini olumsuz etkilerken olumlu duygular hissetmesi öz-yeterlilik algısını olumlu olarak etkilemektedir (Zulkosy 2009, Arseven 2016).

Olumsuzluklarla baş etmeye etkisi: Yaşantısındaki problemleri çözmek için çaba gösteren bireyin öz-yeterlilik inancı ne kadar yüksek ise problemle başa çıkma düzeyi o kadar yüksek olacaktır. Düşük öz-yeterlilik algısı ise tam tersi etkiye neden olarak problem çözümünü zorlaştıracaktır (Bandura 1999).

Seçimsel süreçlere etkisi: Kariyer seçimi ve gelişimi, seçimle ilgili süreçler kapsamında yaşamı etkileyen öz-yeterlilik inançlarının gücünün bir örneğidir. Yüksek öz-yeterlilik duygusuna sahip kişiler, mesleki gelişimleri için çok sayıda alternatif olduğunun farkındadırlar. Bu kişiler ilgisini isteği yönünde geliştirerek en iyi eğitim çevresini kendileri için hazırlarlar (Bandura, Caprara, Barbaranelli, Pastorelli and Regalia 2001).

2.3.4. Öz-yeterlilik kavramının düzeyine bağlı olarak bireylerin özellikleri

Bireylerin öz-yeterlilik düzeyleri bir işe başlayıp başlayamayacağı, o işi için ne kadar çaba sarf edeceği, o işi yaparken karşılaştığı zorluklara ne kadar göğüs gereceği konusunda önemli olmaktadır (Koçer 2014).

Öz-yeterlilik insan davranışını birkaç şekilde etkiler. Birincisi, bireylerin davranış seçimine etki edebilir. İnsanlar yetenekli olduğu ve kendilerine güven duydukları görevler ile meşgul olurken, yetenekli olmadıkları ve kendilerine güvenmedikleri görevlerden kaçınırlar. İkincisi, öz-yeterlilik, insanların kaygıya yönelik ne kadar çaba harcayacaklarını ve ne kadar dayanacaklarını belirlemelerine yardımcı olmaktadır. Üçüncüsü, öz-yeterlilik inançları kişinin düşünce modellerini ve duygusal tepkilerini etkilemektedir (Telef ve Karaca 2011). Şöyle ki, düşük öz-yeterliliğe sahip insanlar bir şeyin olduğundan daha zor olduğuna inandıkları için, stres düzeyleri artmakta ve bu durum problem çözmeye yönelik dar bir vizyona sahip olmalarına yol açmaktadır. Yüksek öz-yeterliliğe sahip insanlar ise, amaçlarını belirlemede ve amaçlarına ulaşmada, ortaya çıkan engellerde daha fazla çaba sergilemekte böylece olumsuz durumlara karşı daha sakin kalarak kendilerini kısa sürede toparlayabilmektedirler (Maddux 2002).

Yüksek ve düşük öz-yeterliliğe sahip bireyler gösterdikleri bu farklı özellikler Tablo 2.2'de gösterilmiştir (Bandura 1993, 1999, Millburg 2009, Korkut Owen 2011).

Tablo 2.2. Yüksek ve Düşük Öz-yeterliliğe Sahip Bireylerin Özellikleri

Düşük öz-yeterliliğe sahip bireylerin özellikleri	Yüksek öz-yeterliliğe sahip bireylerin özellikleri
<ul style="list-style-type: none">• Güçlüklerle baş edemeyerek, yaşanan olumsuz olaylarda çabalamayı bırakırlar.• Yeteneklerinden ziyade kişisel yetersizliklerine odaklanırlar.• İlk denemeleri başarısızlıkla sonuçlandığında tekrar denemekten kaçınırlar.• Problem içeren durumlarla karşı karşıya kaldıklarında kendilerini problem çözümü için yetersiz bulurlar.• Uğraşlarının, hedeflerin sonuçlarını değiştirebileceklerine inanmazlar.• Hayata karşı umutsuz ve mutsuzdurlar.• Kişisel tehlike olarak algıladıkları zor işlerden kaçınırlar.• Düşük bir beklenti düzeyine sahiptirler.	<ul style="list-style-type: none">• Yeteneklerine yüksek bir güvenle yaklaşmakta ve uğraştırıcı zor görevlerden kaçmak yerine üstesinden gelebilmek için çaba gösterirler.• Amaçlarına ulaşmak için kendilerini motive ederler.• Ne yapabilecekleri konusunda üst düzey bir çaba gösterirler.• Yapmak istedikleri şeye yönelik ilgilerini yönlendirirler.• Hedef çatalarını hep yükseltir, başarısızlık ya da aksilik söz konusu olduğunda ise kendilerini toparlamayı başarırlar.• Çalışma hayatlarında başarılıdırlar.• Çalışmalarında sabırlıdırlar ve problemlerin üstesinden gelirler.• Akademik olarak daha başarılıdırlar.

2.3.5. Ergen öz-yeterliliği

Bireyler kritik dönemlerden biri olan ergenlik döneminde pek çok sorunla karşılaşabilmektedirler. Fakat bu sorunlara rağmen ergenin başarılı bir gelişim görevi gerçekleştirmesi için ruh sağlığını koruması, mutlu, yaşamdan doyum alan, olumlu duygular yaşayan ve problemler ile başa çıkabilen bir birey olarak hayatına devam edebilmesi gerekmektedir (Bos, Huijdind, Muris, Vogel and Biesheuvel 2010, Garcia, Rosenberg, Erlandsson and Siddiqui 2010).

Ergenin bu olumlu yaşantıları elde edebilmesi için de olumsuz durumlarla baş edebilme yeteneği için gerekli olan eylemleri ve bu eylemlerin ne kadar iyi yapabileceğine dair yargıları içeren öz-yeterliliğe sahip olması gerekmektedir (Bandura 1997, Telef 2013). Öz-yeterlilik inançları yaşamın tüm önemli geçişlerinde düzenleyici fonksiyonuna rağmen, özellikle ergenlik döneminde önem kazanmaktadır. Çünkü öz-yeterlilik algısı ergenlerde risk davranışlarının azaltılmasında ve sosyal becerilerin arttırılmasında önemli bir ruhsal değişkendir. Ergen öz-yeterlilik algısı sayesinde problem çözme becerilerine sahip olarak akran baskısı, okul başarısızlığı, fiziksel ve ailevi sorunlar gibi problemlerin üstesinden gelebilmektedir (Carpara et al 2004, Cerezo 2004, Long and Stevens 2004, Telef ve Karaca 2012).

Ergenler üzerinde öz-yeterlilik ile ilgili son yıllarda yapılan araştırmalar da öz-yeterliliğin önemini göstermektedir. Araştırma sonuçları; öz-yeterliliğe sahip ergenlerin kendisi ve yaşamı ile ilgili olumlu görüş kazanan, gelecek hakkında olumlu beklenti içinde olan, stres ve ekonomik zorluk içeren yaşantılar ile baş edebilen, akademik başarısı yüksek, psikolojik açıdan dayanıklı bireyler olduğunu göstermektedir (Caprara, Steca, Gerbino, Paciello and Vecchio 2006, Keye and Pidgeon 2013, Schwarzer and Warner 2013, Arslan 2015, Certel, Bahadır, Saracaloğlu ve Varol 2015).

2.4. Psikolojik Dayanıklılık Kavramı

Psikolojik dayanıklılık kavramı (resilience), bireyin güçlü yönlerine odaklanan ve bir maddenin elastik olması, aslına kolayca dönebilmesi anlamına gelen Latince 'resiliens' kelimesinden türemiştir (Gizir 2007). Psikolojik dayanıklılık kavramı Türkçe karşılığı olarak *yılmazlık*, *kendini toparlama gücü*, *psikolojik sağlamlık* olarak da adlandırılır (Gençöz ve Motan 2011). Steen and Seligman (2005)' e göre psikolojik dayanıklılık kavramı, zorlu bir yaşantı ile karşılaşıldığında bu durumdan güçlü bir şekilde çıkma, kriz anında gelişim gösterme, değişen olaylara karşı esnek ve dayanıklı olma olarak adlandırılmaktadır. Weston and Parkin (2010)' göre de zorluklarla mücadele etme ve yeni durumlara uyum sağlama becerisi olarak tanımlanmaktadır. Walsh (2012)' göre ise koruyucu faktörler olan birtakım kişilik özelliklerine sahip olarak olumsuz yaşantılara rağmen olaylara pozitif bakmayı

başarmaktır. Aynı zamanda hayata yeniden uyum sağlamayı başarma, hayatın farklı alanlarında başarı elde ederek kendini toparlayabilme süreci olarak da tanımlanan bir kavramdır (Duckworth, Wald, Asmundson and Stapleton 2006, Tugade, Fredrickson and Feldman Barrett 2004).

Psikolojik dayanıklılığın ortaya çıkabilmesi için iki önemli durumun olabilmesi gerekmektedir. Bunlardan birincisi, bireyin yaşamını zorlaştıran ve risk altında olmasına neden olan bir durumun ortaya çıkmasıdır. İkincisi ise bireyin bu riskli durum veya olumsuz koşullara rağmen koruyucu faktörler yolu ile yaşamını tekrar dengeye getirmesi ve yaşama başarılı bir şekilde uyum sağlayabilme sürecidir. Bu açıdan bakıldığında psikolojik dayanıklılığı açıklayabilmek için risk faktörlerinin, koruyucu faktörlerin ve olumlu sonuçlarının önemli olduğu görülmektedir (Luthar, Becker and Cicchetti 2000, Gizir ve Aydın 2006, Gizir 2007, Gu and Day 2007, Güloğlu ve Kararımak 2010, Tümlü 2012, Tuck and Anderson 2014).

2.4.1. Psikolojik dayanıklılığın boyutları

Psikolojik dayanıklılık; yeniden oluşturma, pozitif duyguları deneyimleme, fiziksel aktivitelere katılma, güvenilir sosyal destek bulma, iyimser bakabilme, öz disiplinli ve başarı yönelimli olma, özerklik ve içsel motivasyon sahibi olma, karar verme ve seçim yapabilme becerileri ile ilgili bir kavramdır. Bazı araştırmacılar tarafından da çok yönlü ve boyutlu olarak tanımlanan psikolojik dayanıklılık kontrol, bağlanma ve meydan okuma boyutlarından oluşan bir kişilik özelliğidir (Ghorbani Watson and Moris 2000, Kamyra 2000, Crowley, Hayslip and Hobdy 2003, Lepore and Revenson 2006, Hefferon and Boniwell 2014). Bu boyutlar şu şekilde tanımlanabilmektedir;

Kontrol; bireyin arzu ettiği hedeflere ulaşmak için iç dünyasında, davranışlarında ve hayat şartlarında meydana gelen etkidir. Aynı zamanda yaşamda zorluklarla karşılaşıldığında hareketsiz kalmak yerine öz disiplinli, denetimli, başarı eğilimli olmak ve böylece karar verme ve seçim yapabilme becerisine sahip olarak olayların sonuçlarını etkileyebilmektir. Psikolojik dayanıklılığın kontrol boyutu pasif kalmak yerine olaylara müdahale etmektir. Nitekim yüksek kontrole sahip bireyler, çevresel şartları ve bunlardan kaynaklanan olayları etkileyebileceklerine dair güçlü bir inanca sahip bireylerdir (Williams 2001, Yalçın 2013).

Bağlanma; genel anlamda kişinin kendini bir işe, yaşama veya amaca adanması olarak tanımlanmaktadır. Bireyler hayatlarında karşılaştıkları olayların dışında kalmak yerine, her yönüyle içinde olma isteği duyarlar. Bu açıdan bakıldığında bağlanma, yaşamın tüm olumsuzluklarına rağmen hayata iyimser bakabilme, ısrarcı olma, elinden gelenin en iyisini yapma, yaşanan olayları dikkat çekici hale getirme çabalarını barındıran bir kişisel özelliktir. Bağlanması yüksek olan kişiler, kendilerini ve çevrelerini değerli olarak görürler ve bu nedenle hayatlarındaki her olayda anlamlı bir şeyler bulmaya çalışırlar (Kamya 2000, Klag and Bradley 2004).

Meydan Okuma; olayları, problemleri, fırsatları, ilişkileri bir tehdit olarak algılamadan görebilmek olarak tanımlanmaktadır. Kontrol ve bağlanma boyutları bireyin ne zaman durması gerektiğini bilmesini sağlar. Meydan okuma boyutu ise, olaylar karşısında bireylerin yanlışlarını hata olarak değilde, gerçekten hata olarak değerlendirilebilecek olayları hata olarak kabul etmelerini sağlar. Böylece bireyin hayatındaki olumsuz etkileri azaltarak olaylara karşı bir kalkan olabilmesine yardımcı olur (Maddi et al 2006, Sezgin 2012).

2.4.2. Psikolojik dayanıklılığı etkileyen faktörler

Psikolojik dayanıklılık kavramının ortaya çıkabilmesi için bireyin hayatında maruz kaldığı riskli yaşam faktörlerinin ve bu risk faktörlerinin etkisinin azaltılması ya da ortadan kaldırılmasına yardımcı olacak koruyucu faktörlerin bulunması gerekmektedir. Risk, psikolojik dayanıklılık için ön koşuldur ve bir problemi oluşturan, devam ettiren, olumsuz sonuca ulaştıran faktörlerdir. Stresli yaşam olayları, zararlı çevresel etkenler risk faktörlerine örnek olarak verilebilir. Koruyucu faktörler ise riskli koşulların olumsuz etkilerini azaltan ya da ortadan kaldıran faktörlerdir. Koruyucu faktörler kişisel, ailesel ve çevresel kaynaklı olabilmektedir (Norman 2000, Haase 2004, Jenson and Fraser 2006, Earvolino-Ramirez 2007).

2.4.2.1. Risk faktörleri

Bireyler çevrelerine uyumda bazı bireysel, ailesel, çevresel risk faktörleri ile karşı karşıya kalabilmektedirler. Bireylerin bazıları risk faktörlerine karşı daha dayanıklı iken, bazıları bu faktörler karşısında zarar görmektedirler. Bu zararlar da bireylerin yaşantılarında bazı aksamalara yol açabilmektedir (Conger ve Conger,

2002, Özer ve Deniz 2014, Ogelman, Seçer, Yalçın, Önder, Erten Sarıkaya 2015, Küçük ve Düşmez 2015).

Risk faktörleri; kişiyle ilgili risk faktörleri, aile ile ilgili risk faktörleri ve çevresel risk faktörleri olarak üç başlıkta ele alınmıştır (Rutter 2006).

Bireysel risk faktörleri; prematüre doğum, annenin gebelikte alkol/ilaç kullanımı, düşük IQ seviyesi, bireyin kendine güveninin az olması, akademik açıdan başarısız olma, utangaç olma, agresiflik kişilik yapısına sahip olma, başa çıkma mekanizmalarının yetersiz olması, otokontrol becerisinin zayıf olması, uyumsuz davranışlar gösterme, genetik bozukluklar, kronik ya da ruhsal bir hastalığa sahip olma, madde kullanımı, ergen gebeliği, sosyal değerlere yabancı olma gibi faktörlerdir (Brewin, Andrews and Valentine 2000, McCubbin, Balling, Possin, Frierdich and Breyne 2002, Nakashima and Canda 2005, Iwaniec 2006, Kararımak 2006).

Ailesel risk faktörleri; çocuklar arasındaki yaş farkının iki yıldan az olması, en az dört çocuklu kalabalık aileye sahip olma, evlat edinilmiş olma, parçalanmış aile yapısına sahip olma, ruhsal/kronik bir hastalığı olan ebeveyne sahip olma, madde kullanan ya da suç işlemiş ebeveyne sahip olma, aile içi şiddete maruz kalma, zayıf ve yetersiz aile ilişkilerinin olması gibi faktörlerdir (Kumpfer and Barye 2004, Lin, Sandler, Ayers, Wolchik and Luecken 2004, Pölkki, Ervast and Huuponen 2004, Tebes, Irish, Vasquez and Perkins 2004, Chen and George 2005, Greeff and Ritman 2005, Masten and Obradovic 2008, Terzi 2008, Kararımak ve Siviş-Çetinkaya 2011).

Çevresel risk faktörleri; düşük sosyo-ekonomik profile sahip olma, evsizlik, fiziksel duygusal ve cinsel istismara maruz kalma, fizyolojik ihtiyaçların karşılanamaması, olumsuz akran desteği, toplumsal şiddete maruz kalma ve doğal afetler gibi faktörlerdir (Buckner Mezzacappa and Beardslee 2003, Goodman 2004, Schoon, Parsons and Sacker 2004, Wilcox, Richards and O'Keeffe 2004, Agabi ve Wilson 2005, Flores, Rogosch and Cicchetti 2005, Lansford et al 2006, Terzi 2008).

2.4.2.2. Koruyucu faktörler

Koruyucu faktörler bireyin, bir problemi ortaya çıkmadan önce önlemesine ve problemlili davranışın oluşumunu azaltmasına yardımcı olmaktadır. Aynı zamanda, var olan sorunun etkisini azaltarak bireyin duygusal ve fiziksel iyi oluşunu arttırmaktadır. Böylece davranışları ve tutumları güçlenen birey problemler karşısında daha dayanıklı olabilmektedir (Romano ve Hage 2002, Greenberg 2006). Koruyucu faktörler içsel ve dışsal olarak iki ana başlıkta ele alınmıştır (Mandleco and Perry 2000, Eminağaoğlu 2006).

İçsel Faktörler: Psikolojik dayanıklılıkla ilgili içsel faktörler kalıtsal, içgüdüsel ve birey kaynaklıdır. İçsel faktörler biyolojik ve psikolojik faktörleri içermektedir:

Biyolojik Faktörler:

1-*Genel sağlık:* Fiziksel olarak sağlıklı bireyler diğerlerine göre daha dayanıklıdır (Mandleco and Perry 2000).

2-*Genetik yatkınlık:* Psikolojik olarak dayanıklı bireylerin aile üyelerinde de daha az kalıtsal hastalık bulunmaktadır (Eminağaoğlu 2006).

3- *Mizaç:* Sakin mizaca sahip bireyler strese daha dayanıklı olabilmektedirler (Eminağaoğlu 2006).

4- *Cinsiyet:* Erkekler genel olarak kadınlara kıyasla tüm risk faktörlerine karşı daha dayanıksız görünmektedirler (Ripple and Luthar 2000).

Psikolojik Faktörler:

1- *Zeka/Bilişsel Stil:* Psikolojik olarak dayanıklı bireylerin akademik başarıları daha yüksek olmakta ve yetenek testlerinde daha yüksek puanlar almaktadırlar. Aynı zamanda bu bireyler eyleme geçmeden önce ani tepkiler yerine dikkatlice düşünmeyi tercih etmektedirler (Mandleco and Peery 2000).

2- *Başa çıkma yeteneği:* Psikolojik dayanıklı bireyler çevresel ve içsel talepleri ile sağlıklı bir şekilde başa çıkabilmektedirler (Eminağaoğlu 2006).

3-*Kendini olumlu tanımlama*: Olumlu benlik-saygısı, içsel denetim odağı, öz-farkındalık, iyimserlik, motivasyonu içerir. Olumlu benlik algısına sahip bireyler kendi güçlü ve zayıf yanlarının farkındadır. Olumsuz yaşantıları bile yapıcı bir biçimde algırlar (Mandleco and Peery 2000, Olsson, Bond, Burns, Vella-Brodrick and Sawyer 2003).

4- *Kişiler arası ilişkileri olumlu tanımlama*: Kişiler arası ilişkilerde duyarlı ve anlayışlı olma, saygılı olma, dostça davranma ve akranları tarafından sevimli olmayı içerir. Bu bireyler ebeveynlerin ve toplumun kararlarına, kurallarına, değerlerine saygı duyarlar (Eminağaoğlu 2006).

Dışsal Faktörler: Ailede ve ailenin dışında kurulan ilişkilerde kendini gösterir.

Aile Ortamı:

1- *Ev ortamı*: Düzenli ve fiziksel kalabalığın olmadığı bir aile ortamı dayanıklılık düzeyinde önemlidir.

2- *Ebeveyn tutumları*: Bireysel farklılıklara saygılı ve kabul edici ebeveynlerin varlığı dayanıklılıkta önemli faktörlerdir.

3- *Aile üyeleri*: Aile üyelerinin bakımı ve özenli tutumu, en az bir aile üyesiyle yakın ilişki içerisinde olma, dayanıklılıkla ilişkili görünmektedir (Gilligan 2000, Reed-Victor and Stronge 2000, Smokowski, Reynolds and Bezruczko 2000, Buckner, Mezzacappa and Beardslea 2003).

Aile Dışındaki Ortam:

1- *Belirli bireylerle ilişkilerin doğası ve niteliği*: Bireye arkadaşlık eden, yönlendirmede bulunan, yardım eden, aile dışındaki destekleyici bireylerin (öğretmenler, akranlar, aile dostları vb.) varlığı önemlidir (Criss, Pettit, Bates, Dodge and Lapp 2002).

2- *Toplumsal kaynaklar*: Okul, gençlik organizasyonları, destek hizmeti sağlayan kuruluşlar yeteri kadar birey ile bağlantıyı sağlar (Dearden 2004, Eminağaoğlu 2006).

2.4.3. Ergen psikolojik dayanıklılığı

Çocukluk ile yetişkinlik arasında yaşanan dönem olan ergenlik, bireylerin psikolojik yönden sağlıklı bir yetişkin olması yolunda adımlar attığı kritik bir dönemdir. Bireyin tüm yaşamını etkileyecek bu önemli dönemde birey büyüme, olgunlaşma, gelişme için yeni fırsat ve yaşantılar kazanırken aynı zamanda akademik, sosyal, psikolojik ve kişisel uyumunu etkileyecek birtakım risk veya olumsuz yaşantılar ile karşı karşıya kalabilmektedir (Gençöz 2011, Dolgin 2014, Duru ve Arslan 2014).

Normal gelişim sürecini sürdürmeye çalışan ergenin karşı karşıya kaldığı riskli ve olumsuz yaşantılara rağmen zorlukların üstesinden gelmesinde onun psikolojik dayanıklılık düzeyi oldukça önemlidir. Çünkü yapılan araştırmalar psikolojik dayanıklılık düzeyi düşük olan ergenlerin daha fazla sorun yaşadıklarını göstermektedir (Werner and Smith 2001, Lee and Cranford 2008, Kabasakal ve Arslan 2014, Kim and Im 2014).

Ergenlerin hayatlarında var olan bireysel (öz-yeterlilik, iyi bir zihinsel işlev, özgüven, girişkenlik, yüksek benlik saygısı) ailesel (ebeveyn-ergen yakın ilişkisi sosyo-ekonomik avantaj, destekleyici aile bağları), aile ötesi bağlamlar (aile dışındaki bireyler, destekleyici kuruluşlar, okullar) gibi faktörler ise psikolojik dayanıklılık düzeylerini arttırarak onların daha güçlü hale gelmesine yardımcı olmaktadır (Lerner and Steinberg 2009, Masten, Desjardins, McCormick, Kuo and Long 2010, Masten 2011).

Haynes (2005) ve Santrock (2012)'e göre bu faktörlerin dışında ergenin psikolojik gelişimini kolaylaştıran ve dayanıklılık düzeyini arttıran sosyal, duygusal/psikolojik ve bilişsel faktörler de bulunmaktadır (www.atdp.berkeley.edu, Erişim tarihi: 16 Temmuz 2016). Bu faktörler Tablo 2.3 'te gösterilmiştir.

Tablo 2.3. Psikolojik Dayanıklılık Düzeyini Arttıran Sosyal, Duygusal ve Bilişsel Faktörler

Sosyal Faktörler	Duygusal Faktörler	Bilişsel Faktörler
-Etkili iletişim becerilerine sahip olma	-Olumlu benlik saygısını içeren iyi bir akıl sağlığına sahip olma	-Konuya hakim olmaya yönelik olumlu bir başarı motivasyonuna sahip olma
-Arkadaşlık ilişkilerinde yüksek sosyal beceriye sahip olma	-Öz-yeterlilik becerisine sahip olma	-Plan yapabilme becerisine sahip olma
-Olumlu ilişkiler kurma ve sürdürülebilir yeteneğine sahip olma	-Kendini iyi düzeyde duygusal olarak düzenleme ve başa çıkma becerilerine sahip olma	-Bir işi başarabilecek motivasyona sahip olma
-İyi düzeyde çatışma çözme becerilerine sahip olma	-Kişisel özerkliğe sahip olma	-Birden fazla başa çıkma stratejisine sahip olma
-Kişisel sorumluluk sahibi olma	-Yeni durumlara uyum sağlayabilme becerisine sahip olma	-Çevresindeki bireyleri topluma yararlı olabilecek şekilde yönlendirebilme becerisine sahip olma
-Tutarlı, olumlu kişisel ve sosyal kimliğe sahip olma		

Ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin iyi olması büyük ölçüde evde yaşananlara da bağlıdır. Ergeni önemseyen ve koruyan, aile içinde bir yere sahip olduğunu ergene hissettiren, aile dışındaki ilişkilerde ona model olan, uygunsuz davranış gerçekleştirmemesi için ona rehberlik eden ve yaşanan olumsuzluklarda dayanıklılık konusunda örnek olan ebeveynler ergenlerin psikolojik sağlığını koruyarak dayanıklılık düzeyini arttırmaktadırlar (Cameron and Maginn 2008, Hefferon and Boniwell 2014).

Yapılan araştırmalar incelendiğinde ergenlik döneminde psikolojik dayanıklılığa sahip bireylerin benlik saygısının yüksek, psikolojik sağlığının iyi, duygusal zekâlarının yüksek, iletişim becerilerinin iyi, akademik başarılarının yüksek, stresle başa çıkabilme becerilerinin iyi, öz-yeterlilik becerilerinin iyi düzeyde olduğu görülmektedir (Veselska et al 2009, Armstrong, Gilligan and Critchley 2011, Kararımak ve Şiviş-Çetinkaya 2011, Noorafshan, Jowkarb and Hosseini 2013, Sagone and Caroli 2013, Gürgan 2014, Özer ve Deniz 2014, Arslan 2015).

2.5. Aile Yapısı, Öz-yeterlilik ve Psikolojik Dayanıklılık İlişkisi

Öz-yeterlilik düzeyini etkileyen faktörler arasında ailenin etkisi büyüktür (Pastorelli et al 2001). Birey aile desteği ile akademik, sosyal ve duygusal öz-yeterlilik açısından daha sağlıklı bir gelişim göstermektedir (Schunk and Meece 2005). Nitekim Helsen, Vellebergh ve Meeus (2000), Caprara, Pastorelli, Regalia, Scabini ve Bandura (2005), Vekiri ve Chronaki (2008), Yardımcı ve Başbakkal (2009) 'ın algılanan sosyal destek ve öz-yeterlilik düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmalarında, ergenin aileden aldığı destek arttıkça öz-yeterlilik düzeylerinin de arttığı sonucuna ulaşmışlardır.

Farklı aile yapıları, ailenin büyüklüğü ve aile üye sayısı gibi faktörler de ergenin öz-yeterlilik düzeyini etkileyen önemli değişkenlerdir (Çubukçu ve Girmen 2007). Çekirdek ve geniş aile yapısına sahip ergenler parçalanmış aile yapısına sahip ergenlere göre, kendilerini destekleyecek daha fazla aile bireyine ve desteğine sahiptirler (Barton and Coley 2007, Trawick-Swith 2013). Özellikle de çekirdek aile yapısındaki ebeveynlerin çocuklarının akademik ve sosyal gelişimleri ile diğer aile yapılarına göre daha fazla ilgilendikleri ve destek oldukları tespit edilmiştir (Constantine, Wallace and Kindaichi 2005, Aslan ve Arslan Cansever 2007).

Aile yapıları ve öz-yeterlilik üzerine yapılan araştırmalar çekirdek ve geniş aile yapısına sahip ergenlerin öz-yeterlilik düzeylerinin yüksek, parçalanmış aile yapısına sahip ergenlerin öz-yeterlilik düzeylerinin düşük olduğunu göstermektedir (Singh and Udainiya 2009, Yardımcı ve Başbakkal 2011, Aktürk ve Aylaz 2013).

Olumsuz olaylara karşı dayanıklı olmak olarak tanımlanan (Steen and Seligman 2005) psikolojik dayanıklılık kavramında aile yapısı, aile üye sayısı ve ortamı, aile ilişkileri gibi etkenler hem risk faktörleri (Ervast and Hupponen 2004, Gizir 2007) hem de koruyucu faktörler arasında yer almaktadır (Gilligan 2000, Smokowski, Reynolds and Bezruczko 2000).

Aile yapısından kaynaklanabilecek olumsuz yaşam olaylarına maruz kalan ergen de uyum problemleri yaşayabilmektedir (Kararımak 2006). Ölüm, boşanma, ayrılma şekillerinden oluşan aile parçalanması (Şentürk 2006), ergen psikolojik dayanıklılık düzeyinde risk grubu arasında yer almaktadır (Terzi 2008). Hand (2003) ve Antramian, Huebner ve Valois (2008) yapmış oldukları çalışmalarda parçalanmış

ailede yaşayan ergenlerde olumsuz ve riskli yaşantıların görüldüğünü, bu durumun da ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerini düşürdüğünü tespit etmişlerdir. Literatürde ailede kalabalılığın olmadığı bir aile ortamının psikolojik dayanıklılık düzeyinde önemli olduğu belirtilmektedir (Buckner, Mezzacappa and Beardslea 2003). Geniş aile yapısı, aile üye sayısının fazla olması sebebiyle psikolojik dayanıklılıkta risk faktörleri arasında yer almaktadır (Chen and George 2005). Çekirdek aile yapısında ise ergen, kişilik gelişiminde ona sağlıklı bir aile desteği sunabilecek ebeveyne sahiptir. Literatürde de aile desteğinin psikolojik dayanıklılık düzeyini arttırdığı ve koruyucu faktörler arasında yer aldığı belirtilmektedir (Tahmasbipour ve Taheri 2012, Kabasakal ve Arslan 2014).

Literatürde aile yapıları ve psikolojik dayanıklılık düzeyinde yapılan çalışmalar, çekirdek aile yapısına sahip ergenlerin, geniş ve parçalanmış aile yapısına sahip ergenlere göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir (Özcan 2005, Ertem ve Yazıcı 2006, Çivitçi, Çivitçi ve Fiyakalı 2009, Kwan 2010).

Ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri öz-yeterlilik düzeyleri ile ilişkilidir. Öz-yeterlilik psikolojik dayanıklılıkta içsel koruyucu faktörler arasında yer almaktadır (Kuo and Long 2010). Psikolojik dayanıklılık düzeyinin ortaya çıkabilmesi için stresli bir olay gerekirken, öz-yeterlilik olumsuz durum ortaya çıkmadan önce var olan bir yapıdır. Bu nedenle, yüksek öz-yeterlilik düzeyi olumsuz durumlarla baş etme durumunda bireyin psikolojik dayanıklılık düzeyine olumlu yansımaktadır (Schwarzer and Warner 2013). Yapılan çalışmalar, öz-yeterliliği yüksek bir bireyin psikolojik dayanıklılık düzeyinin de yüksek olduğunu göstermektedir (Iwaniec 2006, Keye and Pidgeon 2013, Arslan 2015).

Literatür incelendiğinde; aile yapıları, öz-yeterlilik ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinin birbiri ile ilişkili kavramlar olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalarda, ergenlik döneminde sağlıklı aile desteği sunan aile yapılarının etkisinin öz-yeterlilik (Yardımcı ve Başbakkal 2011) ve psikolojik dayanıklılık düzeylerini yükselttiğini (Özcan 2005, Kwan 2010) , boşanma, sağlıklı aile desteği sunamama, olumsuz yaşantılar gibi olumsuz faktörlerin ergenlerin öz-yeterlilik (Aktürk ve Aylaz 2013, Arslan ve Balkız 2016) ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinde düşüşe sebep olduğunu göstermektedir (Hand 2003, Çivitçi, Çivitçi ve Fiyakalı 2009).

3.GEREÇ ve YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın tipi, araştırmanın yeri ve tarihi, çalışma grubu, araştırmada kullanılacak veri toplama araçları, verilerin toplanması ve değerlendirilmesinde kullanılan yöntemler, araştırmanın etik yönü, araştırmanın sınırlılıkları ile ilgili süreçler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Tipi

Geniş, çekirdek ve parçalanmış aileye sahip ergenlerin öz yeterlilik ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelendiği mevcut çalışma betimsel bir araştırma biçiminde tasarlanmıştır. Bu tür araştırmalar var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar 2010, Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel 2016).

Bu araştırmada farklı aile yapısına sahip ergenlerin öz-yeterlilik ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri incelenmiştir. Geniş, çekirdek ve parçalanmış aile yapıları araştırmanın bağımsız değişkeni olarak kurgulanırken, öz-yeterlilik ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri araştırmanın bağımlı değişkeni olarak ele alınmıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni olan öz-yeterlilik; akademik öz-yeterlilik, sosyal öz-yeterlilik ve duygusal öz-yeterlilik olmak üzere üç alt boyuttan oluşmaktadır. Araştırmanın bir diğer bağımlı değişkeni olan psikolojik dayanıklılık ise aile desteği, akran desteği, okul desteği, uyum, mücadele azmi ve empati olmak üzere altı alt boyuttan oluşmaktadır.

3.2. Araştırmanın Yeri ve Tarihi

Bu araştırma Karabük il merkezi, Yenice ve Eflani İlçelerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmada kullanılan veriler 2015-2016 eğitim-öğretim yılını kapsamaktadır.

3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, 2015-2016 eğitim-öğretim yılında Karabük il merkezi, Yenice ve Eflani ilçelerinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi 41 ortaokul ve 18 lise düzeyinde öğrenim gören 13-16 yaş aralığındaki öğrenciler oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini ise, evrenden uygun örnekleme yöntemi ile seçilen 8 ortaokul ve 6 lise kurumunda öğrenim gören ergen oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan ergenlerin demografik bilgilerine ilişkin frekans dağılım sonuçları Tablo 3.1’de verilmiştir.

Tablo 3.1. Ergenlerin Demografik Özelliklere İlişkin Frekans Dağılım Tablosu

		Aile Yapısı							
		Geniş		Çekirdek		Parçalanmış		Toplam	
		n	%	n	%	n	%	n	%
Cinsiyet	Kız	36	47,37	118	57,84	49	68,06	203	57,67
	Erkek	40	52,63	86	42,16	23	31,94	149	42,33
Yaş	13-14	36	47,37	99	48,53	27	37,50	162	46,02
	15-16	40	52,63	105	51,47	45	62,50	190	53,98
Annenin Öğrenim Durumu	İlkokul ve altı	54	71,05	94	46,08	38	52,78	186	52,84
	Ortaokul	14	18,42	69	33,82	19	26,39	102	28,98
	Lise ve üstü	8	10,53	41	20,1	15	20,83	64	18,18
Babanın Öğrenim Durumu	İlkokul ve altı	31	40,79	56	27,45	32	44,44	119	33,81
	Ortaokul	19	25	42	20,59	21	29,17	82	23,3
	Lise ve üstü	26	34,21	106	51,96	19	26,39	151	42,9
Yaşanılan Yer	Şehir merkezi	7	9,21	83	40,69	14	19,44	104	29,55
	İlçe	13	17,11	54	26,47	20	27,78	87	24,72
	Belde	8	10,53	22	10,78	11	15,28	41	11,65
	Köy	48	63,16	45	22,06	27	37,5	120	34,09
Genel Toplam		76	100	204	100	72	100	352	100

Tablo 3.1 incelendiğinde, araştırmaya katılan 352 ergenin 76’sı geniş aile, 204’ünün çekirdek aile,72’sinin parçalanmış aile yapısına (23’si boşanma, 10’u ölüm, 13’ü ebeveyn resmi olarak birlikte olmasına rağmen ayrı yaşama, 20’si ebeveyn il dışında çalışma, 6’si ailenin yanında kalmama) sahip olduğu görülmüştür. TAYA (2011) araştırma verilerine göre Türkiye’deki aile yapılarının %70’i çekirdek aile, %17,7’si parçalanmış aile, %12,3’ü geniş aileden oluşmaktadır (Aile Sosyal Politikalar Bakanlığı 2014).

Araştırmaya katılan ergenlerin %57,6'si kız %42,3'ü ise erkeklerden oluşmaktadır. Aile tipleri açısından sayılar değerlendirildiğinde; geniş aile tipinde, %47,3 kız, %52,63 erkek, çekirdek aile tipinde, %57,8 kız, %42 erkek, parçalanmış aile yapısında ise, %68 kız, %31,9 erkek ergenin araştırmaya katıldığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan ergenlerin %46'sı 13-14 yaş, %53,9'u ise 15-16 yaş aralığındadır. Aile tipleri açısından sayılar değerlendirildiğinde; geniş aile tipinde ergenlerin % 47,3'ü 13-14 yaş, %52,6'sı 15-16 yaş, çekirdek aile tipinde , %48,5'i 13-14 yaş, %51,4'ü 15-16 yaş, parçalanmış aile tipinde ise %37,5'i 13-14 yaş, %62,5'i 15-16 yaş grubunda yer almaktadır.

Tablo 3.1 incelendiğinde, araştırmaya katılan ergenlerin anne öğrenim durumu, % 52,8'i ilkokul ve altı, %28,9'u ortaokul, %18,1'i lise ve üstü düzeyindedir. Aile tipleri açısından ergenlerin anne öğrenim durumları sayı değerleri değerlendirildiğinde; geniş aile tipinde, %71 ilkokul ve altı, % 18,4 ortaokul,%10,5 lise ve üstü, çekirdek aile tipinde, %46 ilkokul ve altı, %33,8 ortaokul, %20,1 lise ve üstü, parçalanmış aile tipinde, %52,7 ilkokul ve altı, %26,3 ortaokul, %20,8 lise ve üstü öğrenim düzeyinde olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan ergenlerin baba öğrenim durumu, %33,8'i ilkokul ve altı, %23,3'ü ortaokul, %42,9'u lise ve üstü düzeyindedir. Aile tipleri açısından ergenlerin baba öğrenim durumu sayı değerleri değerlendirildiğinde; geniş aile tipinde, %40,7 ilkokul ve altı, %25 ortaokul, %34,2 lise ve üstü, çekirdek aile tipinde, % 27,4 ilkokul ve altı, %20,5 ortaokul, %51,9 lise ve üstü, parçalanmış aile tipinde, % 44,4 ilkokul ve altı, %29,1 ortaokul, %26,3 lise ve üstü öğrenim düzeyinde olduğu görülmektedir.

Tablo 3.1 incelendiğinde, araştırmaya katılan ergenlerin yaşadıkları yerin %34'ünün köy, %29,5'inin şehir merkezi, %24,7'sinin ilçe ve %11,6'sının belde olduğu görülmektedir. Aile tipleri açısından yaşanılan yer değerlendirildiğinde; geniş aile tipinde, %9 şehir merkezi, %17 ilçe, %10,5 belde, %63 köy, çekirdek aile tipinde, %40 şehir merkezi, %26,4 ilçe, %10,7 belde, %22 köy, parçalanmış aile tipinde, %19 şehir merkezi, %27 ilçe, %15,2 belde, %37,5 köy olduğu görülmektedir.

Araştırmada araştırmacının aile tipleri çeşitliliğine ulaşmadaki sınırlılıkları nedeniyle uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Uygun örnekleme; zaman, para ve emek bağlamında yaşanan ve araştırmacının seyrini etkilemesi muhtemel sınırlılıklar nedeniyle örneklemin kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesini sağladığı için tercih edilmiştir (Cohen and Swerdlik 2013, Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel 2016).

3.4. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada veri toplamak amacıyla “Kişisel Bilgi Formu”, “Çocuklar İçin Öz-yeterlik Ölçeği (ÇÖÖ)” ve “Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (EPDÖ)” kullanılmıştır.

3.4.1. Kişisel bilgi formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan bu formda cinsiyet, yaş, yaşanan yer, ailenin ekonomik durumu, ebeveynlerin eğitim düzeyleri, anne- babanın sağ / ölü, öz/ üvey ve ayrı/birlikte olma durumları, ergenlerin birlikte yaşadığı kişiler ve aile yapısına ilişkin bilgiler yer almaktadır.

3.4.2. Çocuklar için öz-yeterlik ölçeği (ÇÖÖ)

Çocuklar İçin Öz-yeterlik Ölçeği, Muris (2001) tarafından 12–19 yaş arasındaki ergenlerin sosyal, akademik ve duygusal öz-yeterliklerini ölçmek amacı ile geliştirilmiştir. Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Telef ve Karaca (2012) tarafından yapılmıştır. Çocuklar İçin Öz-yeterlik Ölçeği'nin Türkçe ve İngilizce formlar arasındaki korelasyonlar ölçeğin geneli .95, alt faktörlerden akademik öz-yeterlik .93, sosyal öz-yeterlik .94 ve duygusal öz-yeterlik .91 ($p < .01$) olarak bulunmuştur. Açımlayıcı faktör analizi sonunda toplam açıklanan varyansın %43,74 olduğu ve maddelerin 3 faktör altında toplandığı saptanmıştır. Ölçeğin maddelerinin faktör ortak varyansına ilişkin öz değerlerine bakıldığında ise .30 ile .59 arasında hesaplandıkları görülmüştür. Doğrulayıcı faktör analizinde uyum indeksi değerleri RMSEA=.049, NFI=.95, CFI=.96, GFI=.94 ve RMSR=.066 olarak bulunmuştur. Ölçeğin ayırt edici geçerliği çalışmasında alt-üst %27'lik grup karşılaştırması yapılmıştır. Elde edilen t testi değerlerinin 10.98 ile 21.17 arasında değiştiği ve tüm maddelerin ($p < .01$) anlamlı olduğu görülmüştür. ÇÖÖ'nin iç tutarlık katsayıları

incelendiğinde ölçeğin geneli .86, alt boyutlarından akademik öz-yeterlik .84, sosyal öz-yeterlik .64, duygusal öz-yeterlik .78 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik katsayılarının ise .75 ile .89 arasında değiştiği görülmüştür. ÇÖÖ'nin ölçüt-bağımlı geçerliğine bakmak için Genel Öz-yeterlik Ölçeği kullanılmıştır. İki ölçeğin uygulanmasından elde edilen puanlar arasında Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu .57 ($p < .001$) olarak bulunmuştur

Öz-yeterliliğin üç boyutunu temsil ettiği varsayılan ölçeğin birinci alt boyutu olan *sosyal öz-yeterlilik*, ergenlerin akran ilişkilerini ve girişkenlik yeteneğini fark etme düzeylerini ölçerken; ikinci alt boyut olan *akademik öz-yeterlilik* ise ergenlerin akademik beklentilerini gerçekleştirme, akademik konuları başarma ve kişinin kendi öğrenme davranışını yönetme yeteneğini algılaması ile ilgili ölçümlerdir. Ölçeğin son alt boyutu olan *duygusal öz-yeterlilik* ise ergenlerin olumsuz duygularıyla baş etme yeteneğini algılamayı ölçmektedir. Toplamda 21 maddeden oluşan ölçeğin her alt boyutunda yedişer madde bulunmaktadır. ÇÖÖ Beşli Likert Tipi (1= hiç ve 5= çok iyi) bir ölçektir. Toplam öz-yeterlilik alt faktörlere ilişkin ölçek maddeleri toplanarak hesaplanır. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 105, en düşük puan ise 21'dir. Ölçekten alınan yüksek puan ergenin ilgili öz-yeterlilik düzeyinin yüksek olduğuna ve ölçekten alınan düşük puan ise ergenin öz-yeterlilik düzeyinin düşük olduğuna işaret etmektedir.

Mevcut çalışma kapsamında elde edilen nihai veriler üzerinden ölçeğin güvenilirliğini tespit etmek amacıyla hem ölçeğin tamamı ve hem de alt boyutları için ayrı ayrı iç tutarlık katsayıları yeniden hesaplanmıştır. Tablo 3.2'de hesaplamalara ilişkin veriler yer almaktadır.

Tablo 3.2. Öz Yeterlilik Ölçeğine İlişkin Cronbach's Alfa Değerleri

	Reliability Statistics	
	Cronbach's Alpha	N of Items
Akademik Öz Yeterlilik	.87	7
Sosyal Öz Yeterlilik	.70	7
Duygusal Öz Yeterlilik	.77	7
Toplam Öz Yeterlilik Ölçeği	.88	21

3.4.3. Ergen psikolojik dayanıklılık ölçeği (EPDÖ)

Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Bulut, Doğan ve Altundağ (2013) tarafından geliştirilmiştir. Madde sayısı 29 olan ölçekte 4'lü likert tipi derecelendirme kullanılmıştır ("1" Bana hiç uygun değil, "2" Bana uygun değil, "3" Bana uygun,"4" Bana çok uygun). EPDÖ'dan alınabilecek puanlar 29 ile 116 arasında değişmekte ve puanların yükselmesi kişinin psikolojik dayanıklılık düzeyinin yüksekliğine işaret etmektedir.

Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinin (EPDÖ) yapı geçerliği için Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA), güvenilirliği için test-tekrar-test yöntemi, Cronbach Alfa iç tutarlık yöntemi, maddelerin alt-üst grup karşılaştırma yöntemi ve madde toplam korelasyonuna bakılmıştır. Ölçüt geçerliği için Problem Çözme Envanteri (PÇE), Kontrol Odağı Ölçeği (KOÖ) ve Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ) kullanılmıştır. Yapılan bu istatistiksel analizler lise eğitimine devam eden 347 ergen üzerinde yürütülmüştür. Çalışmaya katılan ergenlerin yaşları 14-17 aralığından oluşmuştur.

Verilerin faktör analizine uygunluğu Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett Testi ile incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda 30 maddelik 6 faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Ancak bir madde faktörlerin isimlendirmesini bozduğu için ölçekten çıkartılmıştır. Sonuç olarak faktör yükü .32'nin altında kalan 52 madde ölçekten çıkartılmış toplam varyansın % 56,99'nu açıklayan 6 faktörlü bir yapıdan oluşan 29 maddelik bir ölçek elde edilmiştir.

Bu altı alt boyutun isimlendirilmesinde maddelerin içeriği ve literatür dikkate alınmıştır. Ortaya çıkan ilk üç faktör kişinin daha çok dışsal destek boyutlarından oluşurken, diğer üç faktör ise içsel destek boyutlarından oluşmaktadır. "Faktör 1"de aile içindeki iletişim ve ailenin ergene yönelik desteğini ifade eden maddeler olduğu için Aile Desteği", "faktör 2"de ergenin arkadaş ve akranlarının desteğiyle ilgili maddeler olduğu için "Akran Desteği", "faktör 3"de okul ve öğretmenlerin desteğini içeren maddeler olduğu için bu boyuta da "Okul Desteği" denilmiştir. Faktör 4"de ergenin karşılaştığı yeni durumlara uyum becerilerini ifade eden maddeler olduğu için "Uyum", "faktör 5"de geleceğe yönelik hedefe sahip olma ve mücadele duygularının hakim olduğu maddeler olduğu için bu boyuta "Mücadele Azmi" ve son

olarak “faktör 6”da ergenin karşısındaki kişiyi anlama becerisi ya da eğilimini ifade eden maddeleri içerdiği için bu boyuta da “Empati” boyutu denilmiştir.

Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği (EPDÖ)’nin ölçüt geçerliğini test etmek için de Problem Çözme Envanteri (PÇE), Kontrol Odağı Ölçeği (KOÖ) ve Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ) kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda EPDÖ’den alınan puanlarla PÇE arasında -.47, KOÖ arasında -.46, BUÖ arasında ise -.61 ($p < .001$) ilişki bulunmuştur. Ölçeğin güvenilirliğini test etmek amacıyla çalışma evreninden random olarak seçilen 38 lise öğrencisine ölçek bir ay ara ile yeniden uygulanmıştır. Birinci ve ikinci uygulamadan alınan puanlar arasındaki korelasyon .87 olarak bulunmuştur ($p < .001$, $N=38$). Ölçeğin iç tutarlılığını belirlemek amacıyla ise Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayısı değerlerine bakılmıştır. Ölçeğin tamamı için .87 , “aile desteği” boyutu için .89 , “akran desteği” boyutu için .84 , “okul desteği” boyutu için .81 , “uyum” boyutu için .70 , “mücadele azmi” boyutu için .67 ve “empati” boyutu için ise .61 bulunmuştur. EPDÖ’nin alt boyutlarıyla bu boyutları oluşturan maddelerin arasındaki ilişkiyi incelemek için madde toplam korelasyon analizi yapılmıştır. Madde toplam korelasyon analizi sonucunda maddelerin buldukları faktörlerle arasındaki ilişki .59 ile .81 arasında değiştiği görülmüştür. Ayrıca her bir maddenin ölçeğin toplam puanıyla ilişkisine baktığımızda korelasyon değerlerinin .23 ile .60 ($p < .001$) arasında değiştiği bulunmuştur.

Mevcut çalışma kapsamında elde edilen nihai veriler üzerinden ölçeğin güvenilirliğini tespit etmek amacıyla hem ölçeğin tamamı ve hem de alt boyutları için ayrı ayrı iç tutarlık katsayıları yeniden hesaplanmıştır. Tablo 3.3’de hesaplamalara ilişkin veriler yer almaktadır.

Tablo 3.3.Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğine İlişkin Cronbach’s Alfa Değerleri

	Reliability Statistics	
	Cronbach's Alpha	N of Items
Aile Desteği	.83	7
Akran Desteği	.82	5
Okul Desteği	.81	5
Uyum	.52	4
Mücadele Azmi	.65	5
Empati	.63	3
Toplam Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği	.86	29

3.5.Verilerin Toplanması

Araştırmanın yapıldığı kurumların idare ve rehberlik servisleri ile işbirliğine girilerek veri toplama araçları araştırmacı tarafından öğrencilere uygulanmıştır. Uygulama sırasında öğrencilerin kendilerini rahat bir biçimde ifade edebilmeleri için ad ve soyadları alınmamıştır. Öğrencilere uygulama öncesinde ölçek ve kişisel bilgi formu ile ilgili gerekli açıklamalar yapılmıştır. Bir öğrencinin her iki ölçeğinde tamamen doldurması yaklaşık 30 dakika sürmüştür. Veri toplama süreci de yaklaşık bir ayda tamamlanmıştır.

3.6.Verilerin Değerlendirilmesinde Kullanılan Yöntemler

Çocuklar İçin Öz- yeterlik Ölçeği ve Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeğinden alınan verilerin çözümlenmesi için SPSS 20.00 programı kullanılmıştır (SPSS 2011). Çalışma grubunun “Kişisel Bilgi Formun’da” belirttikleri demografik özelliklerine ilişkin analizde frekans değerleri belirlenmiştir.

Değişkenlerin normal dağılımdan gelme durumları araştırılırken birim sayıları nedeniyle Shapiro Wilk’s’ den yararlanılmıştır. Sonuçlar yorumlanırken anlamlılık düzeyi olarak 0,05 kullanılmış olup; $p < 0,05$ olması durumunda değişkenlerin normal dağılımdan gelmediği, $p > 0,05$ olması durumunda ise değişkenlerin normal dağılımdan geldikleri belirtilmiştir.

“Çocuklar İçin Öz-yeterlilik Ölçeği” ve “Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği” sonuçları değerlendirilmesinde, aile yapıları arasındaki farklılıklar incelenirken değişkenlerin normal dağılımdan gelmediği görülmüştür. Bu nedenle ikili ilişkisiz örneklemelerden elde edilen puanların birbirlerinden anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini (Büyüköztürk 2014) test etmek için Mann Whitney U ve ilişkisiz iki ya da daha çok örneklemin ortalamasının birbirinden anlamlı farklılık gösterip göstermediğini (Büyüköztürk 2014) test etmek için ise Kruskal Wallis-H Testlerinden yararlanılmıştır. Kruskal Wallis-H Testinde anlamlı farklılıkların görülmesi durumunda Post-Hoc Çoklu Karşılaştırma Testi ile aralarında farklılık olan gruplar belirlenmiştir.

Sonuçlar yorumlanırken anlamlılık düzeyi olarak 0,05 kullanılmış olup; $p < 0,05$ olması durumunda anlamlı bir farklılığın olduğu, $p > 0,05$ olması durumunda ise anlamlı bir farklılığın olmadığı belirtilmiştir.

3.7. Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmada etik ilkelere dikkat edilerek veriler toplanmadan önce ölçek sahipleri ile mail yoluyla iletişime geçilip ölçeklerin araştırmada kullanılabilmesi için gerekli izinler alınmıştır. Daha sonra Karabük Üniversitesi Etik Kurul izni alınmıştır. Araştırmada kullanılan ölçeklerin öğrencilere uygulanabilmesi için de Karabük Milli Eğitim Müdürlüğü'nden araştırma izni alınmıştır.

3.8. Araştırmanın Sınırlılıkları

- 1- Araştırma Karabük il merkezi, Yenice ve Eflani ilçeleri ile sınırlıdır.
- 2- Araştırma 2015- 2016 eğitim- öğretim döneminde öğrenim gören 13-16 yaş grubu ergenlerle sınırlıdır.
- 3- Araştırmanın verileri Çocuklar İçin Öz-yeterlik Ölçeği ve Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği ile ölçülebilen niteliklerle sınırlıdır.
- 4- Araştırma bulgularının geçerliliği evren ve örneklem ile sınırlıdır

4.BULGULAR

Araştırmada ergenlerin “Çocuklar İçin Öz-yeterlik Ölçeği” ve “Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği” genel ve alt boyutlarından almış oldukları puanlara ilişkin bilgiler Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1. Ölçek Alt Boyut ve Toplam Puanlarına İlişkin Dağılım Tablosu (n=352)

	\bar{X}	Ortanca	Minimum	Maksimum	Ss
Akademik Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	25,07	25	7	35	6
Sosyal Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	25,58	26	7	35	5,05
Duygusal Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	21,27	21	7	34	5,98
Öz yeterlilik Toplam Puanı	71,93	72	21	104	14,03
Aile Desteği Alt Boyut Puanı	24,66	26	7	28	3,62
Akran Desteği Alt Boyut Puanı	18,28	20	5	20	2,66
Okul Desteği Alt Boyut Puanı	16,25	17	5	20	3,68
Uyum Alt Boyut Puanı	12,63	13	5	16	2,28
Mücadele Azmi Alt Boyut Puanı	15,2	15	5	20	3,42
Empati Alt Boyut Puanı	10,14	11	3	12	1,83
Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Toplam Puanı	97,16	99	59	116	11,5

Tablo 4.1 incelendiğinde, araştırmaya katılan 352 ergenin öz-yeterlilik ölçeğinden aldıkları puanın ($\bar{X}=71,93$) olduğu görülmüştür. Bu ölçekten alınabilecek en yüksek puan ise 105’tir.

Araştırmaya katılan 352 ergenin psikolojik dayanıklılık ölçeğinden aldıkları puanın ($\bar{X}=97,16$) olduğu görülmüştür. Bu ölçekten alınabilecek en yüksek puan ise 116’dır.

Araştırmaya katılan ergenlerin öz-yeterlilik genel ve alt boyut puanlarına göre aile yapıları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi için Kruskal Wallis H testi yapılmış ve sonuçları Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2. Öz Yeterlilik Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Aile Yapıları Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ölçek ve alt boyutları	Ail Yapısı	Kruskal Wallis H Testi								
		n	\bar{X}	Ortan ca	Mi n.	Mak s.	Ss	Sıra Ort.	H	p
Akademik Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	Geniş	76	24,41	25	12	35	6,12	164,96		
	Çekirdek	204	25,68	26	10	35	5,82	186,95	5,254	0,072
	Parçalanmış	72	24,06	24	7	35	6,27	159,08		
	Toplam	352	25,07	25	7	35	6			
Sosyal Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	Geniş	76	25,47	26	14	35	5,13	173,3		
	Çekirdek	204	25,72	26	11	35	4,85	178,48	0,188	0,91
	Parçalanmış	72	25,32	26	7	35	5,58	174,27		
	Toplam	352	25,58	26	7	35	5,05			
Duygusal Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	Geniş	76	21,58	21	7	34	5,92	181,49		
	Çekirdek	204	21,46	21	8	34	5,73	179,33	1,57	0,456
	Parçalanmış	72	20,43	20	7	32	6,71	163,22		
	Toplam	352	21,27	21	7	34	5,98			
Öz yeterlilik Toplam Puanı	Geniş	76	71,46	72	41	100	14,3	173,91		
	Çekirdek	204	72,85	72	42	104	13,27	182,32	2,031	0,362
	Parçalanmış	72	69,81	69	21	96	15,71	162,75		
	Toplam	352	71,93	72	21	104	14,03			

Tablo 2 incelendiğinde, akademik öz-yeterlilik alt boyut puanları bakımından aile yapıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte çekirdek aileye sahip ergenlerin ($\bar{X}=25,68$) geniş ($\bar{X}=24,41$) ve parçalanmış ($\bar{X}=24,06$) göre akademik öz-yeterlilik alt boyut puanlarının yüksek olduğu görülmektedir.

Sosyal öz-yeterlilik alt boyut puanları bakımından aile yapıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte çekirdek aileye sahip ergenlerin ($\bar{X}=25,72$) geniş ($\bar{X}=25,47$) ve parçalanmış ($\bar{X}=25,32$) aileye sahip ergenlere göre sosyal öz yeterlilik alt boyut puanının yüksek olduğu bulunmuştur.

Duygusal öz-yeterlilik alt boyut puanları bakımından aile yapıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte geniş aileye sahip ergenlerin ($\bar{X}=21,68$) çekirdek ($\bar{X}=21,46$) ve parçalanmış ($\bar{X}=20,43$) aileye sahip ergenlere göre duygusal öz-yeterlilik alt boyut puanının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Öz-yeterlilik toplam puanları bakımından aile yapıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte çekirdek aileye sahip ergenlerin ($\bar{X}=72,85$) geniş ($\bar{X}=71,46$) ve parçalanmış ($\bar{X}=69,81$) aileye sahip ergenlere göre öz-yeterlilik toplam puanının yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan ergenlerin psikolojik dayanıklılık genel ve alt boyut puanlarına göre aile yapıları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek için Kruskal Wallis H testi uygulanmış olup sonuçları Tablo 4.3'te verilmiştir.

Tablo 4.3. Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Aile Yapıları Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ölçek ve alt boyutları	Aile Yapısı	Kruskal Wallis H Testi								
		n	\bar{X}	Orta nca	Mi n.	Mak s.	Ss	Sıra Ort.	H	p
Aile Desteği Alt Boyut Puanı	Geniş	76	24,8	26	12	28	3,05	171,37		
	Çekirdek	204	25,16	26	13	28	3,02	188,09	8,248	0,016*
	Parçalanmış	72	23,12	25	7	28	5,07	149,08		
	Toplam	352	24,66	26	7	28	3,62		3-2	
Akran Desteği Alt Boyut Puanı	Geniş	76	18,24	19	10	20	2,37	166,68		
	Çekirdek	204	18,4	20	9	20	2,48	180,55	1,241	0,538
	Parçalanmış	72	18,01	20	5	20	3,37	175,38		
	Toplam	352	18,28	20	5	20	2,66			
Okul Desteği Alt Boyut Puanı	Geniş	76	15,3	16	5	20	4,35	157,54		
	Çekirdek	204	16,42	17	5	20	3,49	179,07	4,009	0,135
	Parçalanmış	72	16,78	17	7	20	3,3	189,22		
	Toplam	352	16,25	17	5	20	3,68			
Uyum Alt Boyut Puanı	Geniş	76	12,8	13	9	16	2,03	180,49		
	Çekirdek	204	12,78	13	6	16	2,2	182,57	4,108	0,128
	Parçalanmış	72	11,99	13	5	16	2,64	155,1		
	Toplam	352	12,63	13	5	16	2,28			
Mücadele Azmi Alt Boyut Puanı	Geniş	76	14,54	15	8	20	3,4	157,16		
	Çekirdek	204	15,64	16	8	20	3,32	189,33	7,833	0,02*
	Parçalanmış	72	14,63	14	5	20	3,57	160,56		
	Toplam	352	15,2	15	5	20	3,42		1-2 3-2	
Empati Alt Boyut Puanı	Geniş	76	10,08	10	3	12	1,83	172,11		
	Çekirdek	204	10,19	11	3	12	1,7	176,45	0,313	0,855
	Parçalanmış	72	10,08	11	3	12	2,18	181,26		
	Toplam	352	10,14	11	3	12	1,83			
Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Toplam Puanı	Geniş	76	95,76	95,5	68	116	10,75	160,74		
	Çekirdek	204	98,58	100	67	116	10,75	187,58	5,76	0,056
	Parçalanmış	72	94,61	97,5	59	114	13,69	161,74		
	Toplam	352	97,16	99	59	116	11,5			

* $p<0,005$

Tablo 4.3 incelendiğinde aile desteği alt boyut puanları bakımından aile yapıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($H=8,24$; $p<0,05$). Araştırma sonucunda, çekirdek aileye sahip ergenlerin aile desteği alt boyut puanının ($\bar{X}=25,16$) parçalanmış aileye sahip ergen puanlarına ($\bar{X}=23,12$) göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Akran desteği alt boyut puanları bakımından aile yapıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte çekirdek aileye sahip ergenlerin ($\bar{X}=18,4$) puanlarının geniş ($\bar{X}=18,24$) ve parçalanmış ($\bar{X}=18,01$) aileye sahip ergenlerin akran desteği alt boyut puanlarının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Okul desteği alt boyut puanları bakımından aile yapıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte parçalanmış aileye sahip ergenlerin ($\bar{X}=16,78$) geniş ($\bar{X}=15,3$) ve çekirdek ($\bar{X}=16,42$) aileye sahip ergenlere göre okul desteği alt boyut puanlarının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Uyum alt boyut puanları bakımından aile yapıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte geniş aileye sahip ergenlerin ($\bar{X}=12,8$) çekirdek ($\bar{X}=12,78$) ve parçalanmış ($\bar{X}=11,99$) aileye sahip ergenlere göre uyum alt boyut puanının yüksek olduğu görülmektedir.

Mücadele azmi alt boyut puanları bakımından aile yapıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($H=7,83$; $p<0,05$). Araştırma sonucunda, çekirdek aileye sahip ergenlerin ($\bar{X}=15,64$) mücadele azmi alt boyut puanlarının geniş ($\bar{X}=14,54$) ve parçalanmış ($\bar{X}=14,63$) aileye sahip ergenlerin puanlarına göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Empati alt boyut puanları bakımından aile yapıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte çekirdek aileye sahip ergenlerin ($\bar{X}=10,19$) parçalanmış ($\bar{X}=10,08$) ve geniş ($\bar{X}=10,08$) aileye sahip ergenlere göre empati alt boyut puanlarının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ergen psikolojik dayanıklılık ölçeği toplam puanları bakımından aile yapıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte çekirdek aileye sahip ergenlerin ($\bar{X}=98,58$) geniş ($\bar{X}=95,76$) ve parçalanmış ($\bar{X}=94,61$) aileye sahip ergenlere göre psikolojik dayanıklılık ölçeği toplam puanının yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan geniş aile yapısına sahip ergenlerin öz-yeterlilik genel ve alt boyut puanlarına göre cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi için Mann Whitney U testi yapılmış ve sonuçları Tablo 4.4'te verilmiştir.

Tablo 4.4. Geniş Aile Yapısında Öz Yeterlilik Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Cinsiyetler Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Ölçek ve alt boyutları	Cinsiyet	Geniş Aile						Mann Whitney U Testi		
		n	\bar{X}	Ortanc a	Min.	Mak s.	Ss	Sıra Ort.	z	p
Akademik Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	Kız	36	24,97	25	14	35	6,02	40,36	-0,698	0,485
	Erkek	40	23,9	24,5	12	35	6,24	36,83		
	Toplam	76	24,41	25	12	35	6,12	6,12		
Sosyal Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	Kız	36	24,42	24	14	35	5,32	33,81	-1,762	0,078
	Erkek	40	26,43	27	16	34	4,81	42,73		
	Toplam	76	25,47	26	14	35	5,13	5,13		
Duygusal Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	Kız	36	19,5	19	7	34	5,98	30,42	-3,032	0,002*
	Erkek	40	23,45	23	12	33	5,26	45,78		
	Toplam	76	21,58	21	7	34	5,92	5,92		
Öz yeterlilik Toplam Puanı	Kız	36	68,89	68,5	41	93	14,14	34,43	-1,525	0,127
	Erkek	40	73,77	74,5	43	100	14,21	42,16		
	Toplam	76	71,46	72	41	100	14,3	14,3		

* $p<0,05$

Tablo 4.4 incelendiğinde, geniş aileye sahip ergenlerin öz- yeterlilik ölçeği toplam puanlarında, akademik ve sosyal öz-yeterlilik alt boyut puanlarında anlamlı farklılık görülmemesine rağmen ($p>0,05$), duygusal öz yeterlilik alt boyut puanları bakımından cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır ($z=-0,03$; $p<0,05$). Araştırma sonucunda, geniş aileye sahip erkek ergenlerin duygusal öz yeterlilik alt boyut puanlarının ($\bar{X}=23,45$) kız ergen puanlarına ($\bar{X}=19,5$) göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan geniş aile yapısına sahip ergenlerin psikolojik dayanıklılık genel ve alt boyut puanlarına göre cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı test etmek için Mann Whitney U testi uygulanmış olup sonuçları Tablo 4.5'te verilmiştir.

Tablo 4.5. Geniş Aile Yapısında Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Cinsiyetler Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Ölçek ve alt boyutları	Cinsiyet	Geniş Aile						Mann Whitney U Testi		
		n	\bar{X}	Ortanc a	Mi n.	Mak s.	Ss	Sıra Ort.	z	p
Aile Desteği Alt Boyut Puanı	Kız	36	25,31	26	16	28	2,69	41,88	-1,278	0,201
	Erkek	40	24,35	24,5	12	28	3,31	35,46		
	Toplam	76	24,8	26	12	28	3,05			
Akran Desteği Alt Boyut Puanı	Kız	36	18,78	20	12	20	2,07	44,54	-2,412	0,016*
	Erkek	40	17,75	18	10	20	2,53	33,06		
	Toplam	76	18,24	19	10	20	2,37			
Okul Desteği Alt Boyut Puanı	Kız	36	16,22	17	7	20	3,72	42,94	-1,692	0,091
	Erkek	40	14,48	14,5	5	20	4,74	34,5		
	Toplam	76	15,3	16	5	20	4,35			
Uyum Alt Boyut Puanı	Kız	36	12,42	12,5	9	16	2,03	34,54	-1,5	0,134
	Erkek	40	13,15	13	9	16	1,99	42,06		
	Toplam	76	12,8	13	9	16	2,03			
Mücadele Azmi Alt Boyut Puanı	Kız	36	14,97	15	8	20	3,47	41,1	-0,977	0,328
	Erkek	40	14,15	14	8	20	3,33	36,16		
	Toplam	76	14,54	15	8	20	3,4			
Empati Alt Boyut Puanı	Kız	36	10,14	10	5	12	1,62	38,81	-0,117	0,907
	Erkek	40	10,03	10	3	12	2,02	38,23		
	Toplam	76	10,08	10	3	12	1,83			
Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Toplam Puanı	Kız	36	97,83	98	73	116	9,81	43,04	-1,702	0,089
	Erkek	40	93,9	93	68	116	11,33	34,41		
	Toplam	76	95,76	95,5	68	116	10,75			

*p<0,05

Tablo 4.5 incelendiğinde geniş aileye sahip ergenlerin akran desteği alt boyut puanları bakımından cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır (z=-2,41; p<0,05). Araştırma sonucunda, geniş aileye sahip kız ergenlerin akran desteği alt boyut puanlarının (\bar{X} =18,78) erkek ergen puanlarına (\bar{X} =17,75) göre anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur.

Geniş aileye sahip ergenlerin psikolojik dayanıklılık ölçeği genel puanları, aile desteği, okul desteği, uyum, mücadele azmi ve empati alt boyut puanları bakımından

cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan çekirdek aile yapısına sahip ergenlerin öz-yeterlik genel ve alt boyut puanlarına göre cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek için Mann Whitney U testi yapılmış ve sonuçları Tablo 4.6'da verilmiştir.

Tablo 4.6. Çekirdek Aile Yapısında Öz Yeterlilik Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Cinsiyetler Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Ölçek ve alt boyutları	Cinsiyet	Çekirdek Aile						Mann Whitney U Testi		
		n	\bar{X}	Orta nca	Mi n.	Mak s.	Ss	Sıra Ort.	z	p
Akademik Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	Kız	118	26,72	27	11	35	5,61	113,31		
	Erkek	86	24,26	25	10	35	5,83	87,67	-3,067	0,002*
	Toplam	204	25,68	26	10	35	5,82			
Sosyal Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	Kız	118	26,08	26,5	12	35	4,82	106,22		
	Erkek	86	25,22	26	11	35	4,86	97,4	-1,057	0,291
	Toplam	204	25,72	26	11	35	4,85			
Duygusal Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	Kız	118	21,03	21	8	32	6,02	98,82		
	Erkek	86	22,03	22	10	34	5,28	107,55	-1,045	0,296
	Toplam	204	21,46	21	8	34	5,73			
Öz yeterlilik Toplam Puanı	Kız	118	73,83	73,5	43	95	13,43	107,01		
	Erkek	86	71,51	71,5	42	104	13	96,31	-1,279	0,201
	Toplam	204	72,85	72	42	104	13,27			

* $p<0,05$

Tablo 4.6 incelendiğinde, çekirdek aileye sahip ergenlerin öz-yeterlilik ölçeği toplam puanlarında, sosyal ve duygusal öz-yeterlilik alt boyut puanlarında anlamlı farklılık görülmemesine rağmen ($p>0,05$), akademik öz yeterlilik alt boyut puanları bakımından cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($z=-3,06$; $p<0,05$). Araştırmada, çekirdek aileye sahip kız ergenlerin akademik öz yeterlilik alt boyut puanlarının ($\bar{X}=26,72$) erkek ergen puanlarına ($\bar{X}=24,26$) göre anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan çekirdek aile yapısına sahip ergenlerin psikolojik dayanıklılık genel ve alt boyut puanlarına göre cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için Mann Whitney U testi yapılmış ve sonuçları Tablo 4.7'de verilmiştir.

Tablo 4.7. Çekirdek Aile Yapısında Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Cinsiyetler Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Ölçek ve alt boyutları	Cinsiyet	Çekirdek Aile						Mann Whitney U Testi		
		n	\bar{X}	Orta nca	Mi n.	Maks.	ss	Sıra Ort.	z	p
Aile Desteği Alt Boyut Puanı	Kız	118	25,46	26	16	28	2,7	107,14		
	Erkek	86	24,74	26	13	28	3,38	96,14	-1,333	0,182
	Toplam	204	25,16	26	13	28	3,02			
Akran Desteği Alt Boyut Puanı	Kız	118	18,69	20	10	20	2,38	110,61		
	Erkek	86	18	19	9	20	2,57	91,38	-2,546	0,011*
	Toplam	204	18,4	20	9	20	2,48			
Okul Desteği Alt Boyut Puanı	Kız	118	17,35	18	7	20	2,8	116,94		
	Erkek	86	15,14	15	5	20	3,94	82,68	-4,145	0,001*
	Toplam	204	16,42	17	5	20	3,49			
Uyum Alt Boyut Puanı	Kız	118	12,69	13	6	16	2,32	100,53		
	Erkek	86	12,92	13	7	16	2,03	105,2	-0,564	0,573
	Toplam	204	12,78	13	6	16	2,2			
Mücadele Azmi Alt Boyut Puanı	Kız	118	16,18	17	8	20	3,28	112,37		
	Erkek	86	14,91	15	8	20	3,25	88,95	-2,816	0,005*
	Toplam	204	15,64	16	8	20	3,32			
Empati Alt Boyut Puanı	Kız	118	10,46	11	6	12	1,51	110,9		
	Erkek	86	9,81	10	3	12	1,88	90,97	-2,436	0,015*
	Toplam	204	10,19	11	3	12	1,7			
Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Toplam Puanı	Kız	118	100,81	102	74	116	10,39	115,42		
	Erkek	86	95,52	94,5	67	116	10,52	84,77		
	Toplam	204	98,58	100	67	116	10,75		-3,665	0,001*

*p<0,05

Tablo 4.7 incelendiğinde, çekirdek aileye sahip ergenlerin akran desteği alt boyut puanları bakımından cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir ($z=-2,5$; $p<0,05$). Araştırmada, çekirdek aileye sahip kız ergen akran desteği alt boyut puanlarının ($\bar{X}=18,69$) erkek ergen puanlarına ($X=18$) göre anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çekirdek aileye sahip ergenlerin okul desteği alt boyut puanları bakımından cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($z=-4,1$; $p<0,05$). Araştırma sonucunda, çekirdek aileye sahip kız ergenlerin okul desteği alt boyut puanlarının ($\bar{X}=17,35$) erkek ergen puanlarına ($\bar{X}=15,14$) göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Çekirdek aileye sahip ergenlerin mücadele azmi alt boyut puanlarının cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa yol açtığı görülmüştür

($z=-2,8$; $p<0,05$). Araştırma sonucunda, çekirdek aileye sahip kız ergenlerin mücadele azmi alt boyut puanlarının ($\bar{X}=16,18$) erkek ergen puanlarına ($\bar{X}=14,91$) göre anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur.

Çekirdek aileye sahip ergenlerin empati alt boyut puanları bakımından cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($z=-2,4$; $p<0,05$). Araştırma sonucunda, çekirdek aileye sahip kız ergenlerin empati alt boyut puanlarının ($\bar{X}=10,46$) erkek ergen puanlarına ($\bar{X}=9,81$) göre anlamlı derecede yüksek olduğu görölmektedir.

Çekirdek aileye sahip olanlarda ergen psikolojik dayanıklılık ölçeği toplam puanları bakımından cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($z=-3,6$; $p<0,05$). Araştırmada, çekirdek aileye sahip kız ergen psikolojik dayanıklılık ölçeği toplam puanlarının ($\bar{X}=100,81$) erkek ergen puanlarına ($\bar{X}=95,52$) göre anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çekirdek aileye sahip ergenlerin aile desteği ve uyum alt boyut puanları bakımından ise cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan parçalanmış aile yapısında sahip ergenlerin öz-yeterlik genel ve alt boyut puanlarına göre cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek için Mann Whitney U testi uygulanmış olup sonuçları Tablo 4.8'de verilmiştir.

Tablo 4.8. Parçalanmış Aile Yapısında Öz Yeterlilik Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Cinsiyetler Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Ölçek ve alt boyutları	Cinsiyet	Parçalanmış Aile						Mann Whitney U Testi		
		n	\bar{X}	Orta nca	Min.	Maks.	Ss	Sıra Ort.	z	p
Akademik Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	Kız	49	24,82	24	15	35	5,88	38,41		
	Erkek	23	22,43	22	7	33	6,88	32,43	-1,131	0,258
	Toplam	72	24,06	24	7	35	6,27			
Sosyal Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	Kız	49	26,27	26	12	35	4,66	39,44		
	Erkek	23	23,3	22	7	34	6,85	30,24	-1,743	0,081
	Toplam	72	25,32	26	7	35	5,58			
Duygusal Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	Kız	49	20,37	19	7	32	6,8	36,11		
	Erkek	23	20,57	21	7	31	6,67	37,33	-0,23	0,818
	Toplam	72	20,43	20	7	32	6,71			
Öz yeterlilik Toplam Puanı	Kız	49	71,45	68	44	96	14,6	38,06		
	Erkek	23	66,3	69	21	93	17,67	33,17	-0,924	0,355
	Toplam	72	69,81	69	21	96	15,71			

Tablo 4.8 incelendiğinde, parçalanmış aileye sahip ergenlerin öz yeterlilik alt boyut ve toplam puanları bakımından cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan parçalanmış aile yapısında sahip ergenlerin psikolojik dayanıklılık genel ve alt boyut puanlarına göre cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi için Mann Whitney U testi yapılmış ve sonuçları Tablo 4.9'da verilmiştir.

Tablo 4.9. Parçalanmış Aile Yapısında Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Cinsiyetler Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Ölçek ve alt boyutları	Cinsiyet	Parçalanmış Aile						Mann Whitney U Testi		
		n	\bar{X}	Orta nca	Mi n.	Mak s.	ss	Sıra Ort.	z	p
Aile Desteği	Kız	49	23,18	25	12	28	4,79	35,91		
Alt Boyut Puanı	Erkek	23	23	26	7	28	5,74	37,76	-0,353	0,724
	Toplam	72	23,12	25	7	28	5,07			
Akran Desteği Alt Boyut Puanı	Kız	49	18,41	20	6	20	2,94	39,43		
	Erkek	23	17,17	19	5	20	4,09	30,26	-1,893	0,058
	Toplam	72	18,01	20	5	20	3,37			
Okul Desteği Alt Boyut Puanı	Kız	49	16,63	17	7	20	3,39	35,67		
	Erkek	23	17,09	18	11	20	3,15	38,26	-0,501	0,617
	Toplam	72	16,78	17	7	20	3,3			
Uyum Alt Boyut Puanı	Kız	49	12,22	13	5	16	2,61	38,51		
	Erkek	23	11,48	12	7	16	2,68	32,22	-1,201	0,23
	Toplam	72	11,99	13	5	16	2,64			
Mücadele Azmi Alt Boyut Puanı	Kız	49	14,76	14	8	20	3,64	37,12		
	Erkek	23	14,35	15	5	20	3,5	35,17	-0,37	0,711
	Toplam	72	14,63	14	5	20	3,57			
Empati Alt Boyut Puanı	Kız	49	10,51	11	6	12	1,62	39,62		
	Erkek	23	9,17	10	3	12	2,89	29,85	-1,897	0,058
	Toplam	72	10,08	11	3	12	2,18			
Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Toplam Puanı	Kız	49	95,71	99	64	114	12,71	37,73		
	Erkek	23	92,26	96	59	112	15,6	33,87		
	Toplam	72	94,61	97,5	59	114	13,69		-0,731	0,465

Tablo 4.9 incelendiğinde, parçalanmış aileye sahip ergenlerin ergen psikolojik dayanıklılık ölçeği alt boyut ve toplam puanları bakımından cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan geniş aile yapısında sahip ergenlerin öz-yeterlilik genel ve alt boyut puanlarına göre yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenebilmesi için Mann Whitney U testi yapılmış ve sonuçları Tablo 4.10'da verilmiştir.

Tablo 4.10. Geniş Aile Yapısında Öz Yeterlilik Ölçeği Puanlarına Göre Yaş Grupları Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Ölçek ve alt boyut	Yaş	Geniş Aile						Mann Whitney U Testi		
		n	\bar{X}	Ortanc a	Mi n.	Mak s.	Ss	Sıra Ort.	z	p
Akademik Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	13-14 yaş	36	26,42	27,5	14	35	6,17	45,76	-2,726	0,006*
	15-16 yaş	40	22,6	23	12	33	5,54	31,96		
	Toplam	76	24,41	25	12	35	6,12			
Sosyal Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	13-14 yaş	36	26,78	27	18	34	4,64	44,15	-2,122	0,034*
	15-16 yaş	40	24,3	23	14	35	5,32	33,41		
	Toplam	76	25,47	26	14	35	5,13			
Duygusal Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	13-14 yaş	36	23,17	23,5	11	33	5,28	44,65	-2,308	0,021*
	15-16 yaş	40	20,15	20	7	34	6,15	32,96		
	Toplam	76	21,58	21	7	34	5,92			
Öz yeterlilik Toplam Puanı	13-14 yaş	36	76,36	78,5	46	100	13,88	45,78	-2,728	0,006*
	15-16 yaş	40	67,05	66,5	41	92	13,34	31,95		
	Toplam	76	71,46	72	41	100	14,3			

*p<0,05

Tablo 4.10 incelendiğinde, geniş aileye sahip ergenlerin akademik öz-yeterlilik alt boyut puanları bakımından yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($z=-2,72$; $p<0,05$). Araştırmada, geniş aileye sahip 13-14 yaşında olan ergenlerin akademik öz yeterlilik alt boyut puanları ($\bar{X}=26,42$) 15-16 yaşında olan ergenlerin puanlarına ($\bar{X}=22,6$) göre anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sosyal öz-yeterlilik alt boyut puanları bakımından yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($z=-2,12$; $p<0,05$). Araştırma sonucunda, geniş aileye sahip 13-14 yaşında olan ergenlerin sosyal öz yeterlilik alt boyut puanlarının ($\bar{X}=26,78$) 15-16 yaşında olan ergenlerin puanlarına ($\bar{X}=24,3$) göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Duygusal öz-yeterlilik alt boyut puanları bakımından yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($z=-2,30$; $p<0,05$). Araştırma sonucunda, geniş aileye sahip 13-14 yaşında olan ergenlerin duygusal öz yeterlilik alt boyut puanlarının ($\bar{X}=23,17$) 15-16 yaşında olan ergenlerin puanlarına ($\bar{X}=20,15$) göre anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur.

Geniş aileye sahip ergenlerin öz-yeterlilik toplam puanları bakımından yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($z=-2,72$; $p<0,05$). Araştırmada, geniş aileye sahip 13-14 yaşında olan ergenlerin öz-yeterlilik toplam puanlarının ($\bar{X}=76,36$) 15-16 yaşında olan ergenlerin puanlarına ($\bar{X}=67,05$) göre anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan geniş aile yapısına sahip ergenlerin psikolojik dayanıklılık genel ve alt boyut puanlarına göre yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek için Mann Whitney U testi uygulanmış ve sonuçları Tablo 4.11’de verilmiştir.

Tablo 4.11. Geniş Aile Yapısında Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanlarına Göre Yaş Grupları Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Ölçek ve alt boyutları	Yaş	Geniş Aile						Mann Whitney U Testi		
		n	\bar{X}	Ortanc a	Mi n.	Mak s.	Ss	Sıra Ort.	z	p
Aile Desteği Alt Boyut Puanı	13-14 yaş	36	24,75	26	12	28	3,59	40,04		
	15-16 yaş	40	24,85	26	19	28	2,52	37,11	-0,584	0,559
	Toplam	76	24,8	26	12	28	3,05			
Akran Desteği Alt Boyut Puanı	13-14 yaş	36	18,53	19	10	20	2,2	40,54		
	15-16 yaş	40	17,98	18	11	20	2,51	36,66	-0,815	0,415
	Toplam	76	18,24	19	10	20	2,37			
Okul Desteği Alt Boyut Puanı	13-14 yaş	36	15,94	19	5	20	5	42,96		
	15-16 yaş	40	14,72	15	8	20	3,63	34,49	-1,697	0,09
	Toplam	76	15,3	16	5	20	4,35			
Uyum Alt Boyut Puanı	13-14 yaş	36	13,42	13,5	9	16	2,02	45,46		
	15-16 yaş	40	12,25	12	9	16	1,9	32,24	-2,637	0,008*
	Toplam	76	12,8	13	9	16	2,03			
Mücadele Azmi Alt Boyut Puanı	13-14 yaş	36	15,22	15	8	20	3,77	42,76		
	15-16 yaş	40	13,93	14	8	19	2,95	34,66	-1,605	0,109
	Toplam	76	14,54	15	8	20	3,4			
Empati Alt Boyut Puanı	13-14 yaş	36	10,06	10	5	12	1,88	38,25		
	15-16 yaş	40	10,1	10	3	12	1,81	38,73	-0,096	0,924
	Toplam	76	10,08	10	3	12	1,83			
Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Toplam Puanı	13-14 yaş	36	97,92	98,5	73	116	11,78	42,64		
	15-16 yaş	40	93,83	94,5	68	110	9,46	34,78		
	Toplam	76	95,76	95,5	68	116	10,75		-1,551	0,121

* $p<0,05$

Tablo 4.11 incelendiğinde, geniş aileye sahip ergenlerin uyum alt boyut puanları bakımından yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($z=-2,63$; $p<0,05$). Araştırma sonucunda, geniş aileye sahip 13-14 yaşında olan ergenlerin uyum alt boyut puanlarının ($\bar{X}=13,42$) 15-16 yaşında olan ergen puanlarına ($\bar{X}=12,25$) göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Geniş aileye sahip ergenlerin toplam psikolojik dayanıklılık ölçek puanları ve aile desteği, akran desteği, okul desteği, mücadele azmi ve empati alt boyut puanları bakımından yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p<0,05$).

Araştırmaya katılan çekirdek aile yapısına sahip ergenlerin öz-yeterlilik genel ve alt boyut puanlarına göre yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi için Mann Whitney U testi yapılmış ve sonuçları Tablo 4.12’de verilmiştir.

Tablo 4.12. Çekirdek Aile Yapısında Öz Yeterlilik Ölçeği Puanlarına Göre Yaş Grupları Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Ölçek ve Alt boyutları	Yaş	Çekirdek Aile						Mann Whitney U Testi		
		n	\bar{X}	Ortanca	Min.	Maks.	Ss	Sıra Ort.	z	p
Akademik Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	13-14 yaş	99	27,24	28	12	35	5,6	119,28	-3,949	0,001*
	15-16 yaş	105	24,21	24	10	35	5,65	86,68		
	Toplam	204	25,68	26	10	35	5,82			
Sosyal Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	13-14 yaş	99	25,54	26	11	35	5,26	101,53	-0,23	0,818
	15-16 yaş	105	25,89	26	13	34	4,44	103,42		
	Toplam	204	25,72	26	11	35	4,85			
Duygusal Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	13-14 yaş	99	22,62	23	9	34	5,62	114,48	-2,819	0,005*
	15-16 yaş	105	20,36	20	8	33	5,64	91,2		
	Toplam	204	21,46	21	8	34	5,73			
Öz yeterlilik Toplam Puanı	13-14 yaş	99	75,39	77	42	104	14,07	114,51	-2,823	0,005*
	15-16 yaş	105	70,46	70	43	95	12,05	91,18		
	Toplam	204	72,85	72	42	104	13,27			

* $p<0,05$

Tablo 4.12 incelendiğinde, çekirdek aileye sahip ergenlerin akademik öz-yeterlilik alt boyut puanları bakımından yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($z=-3,94$; $p<0,05$). Araştırmada, çekirdek aileye sahip 13-14 yaşında olan ergenlerin akademik öz yeterlilik alt boyut puanlarının ($\bar{X}=27,24$) 15-16 yaşında olan ergenlerin puanlarına ($\bar{X}=24,21$) göre anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur.

Duygusal öz-yeterlilik alt boyut puanları bakımından yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır ($z=-2,81$; $p<0,05$). Araştırma sonucunda, çekirdek aileye sahip 13-14 yaşında olan ergenlerin duygusal öz yeterlilik alt boyut puanlarının ($\bar{X}=22,62$) 15-16 yaşında olan ergenlerin puanlarına ($\bar{X}=20,36$) göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Çekirdek aileye sahip ergenlerin öz yeterlilik toplam puanları bakımından yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($z=-2,82$; $p<0,05$). Araştırmada, çekirdek aileye sahip 13-14 yaşında olan ergenlerin öz yeterlilik toplam puanlarının ($\bar{X}=75,39$) 15-16 yaşında olan ergenlerin puanlarına ($\bar{X}=70,46$) göre anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çekirdek aileye sahip ergenlerin sosyal öz-yeterlilik alt boyut puanları bakımından yaş grupları arasında ise anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan çekirdek aile yapısına sahip ergenlerin psikolojik dayanıklılık genel ve alt boyut puanlarına göre yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi için Mann Whitney U testi yapılmış ve sonuçları Tablo 4.13'te verilmiştir.

Tablo 4.13. Çekirdek Aile Yapısında Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanlarına Göre Yaş Grupları Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Ölçek ve alt boyutları	Yaş	Çekirdek Aile						Mann Whitney U Testi		
		n	\bar{X}	Ortanc a	Min.	Mak s.	Ss	Sıra Ort.	z	p
Aile Desteği Alt Boyut Puanı	13-14 yaş	99	25,73	27	13	28	2,86	115,68		
	15-16 yaş	105	24,62	25	15	28	3,07	90,08	-3,142	0,002*
	Toplam	204	25,16	26	13	28	3,02			
Akran Desteği Alt Boyut Puanı	13-14 yaş	99	18,32	20	10	20	2,41	99,26		
	15-16 yaş	105	18,47	20	9	20	2,55	105,56	-0,844	0,399
	Toplam	204	18,4	20	9	20	2,48			
Okul Desteği Alt Boyut Puanı	13-14 yaş	99	16,7	18	5	20	3,56	108,55		
	15-16 yaş	105	16,15	17	5	20	3,43	96,8	-1,439	0,15
	Toplam	204	16,42	17	5	20	3,49			
Uyum Alt Boyut Puanı	13-14 yaş	99	13,03	13	7	16	2,17	108,88		
	15-16 yaş	105	12,55	13	6	16	2,21	96,49	-1,514	0,13
	Toplam	204	12,78	13	6	16	2,2			
Mücadele Azmi Alt Boyut Puanı	13-14 yaş	99	16,18	17	8	20	3,11	111,77		
	15-16 yaş	105	15,13	15	8	20	3,45	93,76	-2,191	0,028*
	Toplam	204	15,64	16	8	20	3,32			
Empati Alt Boyut Puanı	13-14 yaş	99	10,41	11	6	12	1,56	109,79		
	15-16 yaş	105	9,97	10	3	12	1,81	95,63	-1,751	0,08
	Toplam	204	10,19	11	3	12	1,7			
Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Toplam Puanı	13-14 yaş	99	100,37	101	67	116	10,86	113,14		
	15-16 yaş	105	96,9	98	73	116	10,41	92,47	-2,5	0,012*
	Toplam	204	98,58	100	67	116	10,75			

*p<0,05

Tablo 4.13 incelendiğinde, çekirdek aileye sahip ergenlerin aile desteği alt boyut puanları bakımından yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır (z=-3,14;p<0,05). Araştırma sonucunda, çekirdek aileye sahip 13-14 yaşında olan ergenlerin aile desteği alt boyut puanlarının (\bar{X} =25,73) 15-16 yaşında olan ergenlerin puanlarına (\bar{X} =24,62) göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Mücadele azmi alt boyut puanları bakımından yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir (z=-2,19;p<0,05). Araştırmada, çekirdek aileye sahip 13-14 yaşında olan ergenlerin mücadele azmi alt boyut puanlarının (\bar{X} =16,18) 15-16 yaşında olan ergenlerin puanlarına (\bar{X} =15,13) göre anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çekirdek aileye sahip ergenlerin ergen psikolojik dayanıklılık ölçeği toplam puanları bakımından yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($z=-2,5;p<0,05$). Araştırma sonucunda, çekirdek aileye sahip 13-14 yaşında olan ergenlerin ergen psikolojik dayanıklılık ölçeği toplam puanlarının ($\bar{X}=100,3$) 15-16 yaşında olan ergenlerin puanlarına ($\bar{X}=96,9$) göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Çekirdek aileye sahip ergenlerin akran desteği, okul desteği, uyum ve empati alt boyut puanları bakımından yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan parçalanmış aile yapısına sahip ergenlerin öz-yeterlilik genel ve alt boyut puanlarına göre yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek için Mann Whitney U testi uygulanmış olup sonuçları Tablo 4.14'te verilmiştir.

Tablo 4.14. Parçalanmış Aile Yapısında Öz Yeterlilik Ölçeği Puanlarına Göre Yaş Grupları Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Ölçek ve alt boyutları	Yaş	Parçalanmış Aile						Mann Whitney U Testi		
		n	\bar{X}	Orta nca	Min.	Maks.	Ss	Sıra Ort.	z	p
Akademik Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	13-14 yaş	27	26,78	29	7	35	7	46,17		
	15-16 yaş	45	22,42	22	7	33	5,22	30,7	-3,041	0,002*
	Toplam	72	24,06	24	7	35	6,27			
Sosyal Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	13-14 yaş	27	26	28	11	34	5,34	39,19		
	15-16 yaş	45	24,91	25	7	35	5,74	34,89	-0,845	0,398
	Toplam	72	25,32	26	7	35	5,58			
Duygusal Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	13-14 yaş	27	23,15	24	12	31	5,86	45,02		
	15-16 yaş	45	18,8	17	7	32	6,72	31,39	-2,679	0,007*
	Toplam	72	20,43	20	7	32	6,71			
Öz yeterlilik Toplam Puanı	13-14 yaş	27	75,93	77	40	96	15,32	45,04		
	15-16 yaş	45	66,13	63	21	94	14,92	31,38	-2,682	0,007*
	Toplam	72	69,81	69	21	96	15,71			

* $p<0,05$

Tablo 4.14 incelendiğinde, parçalanmış aileye sahip ergenlerin akademik öz-yeterlilik alt boyut puanları bakımından yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($z=-3,04;p<0,05$). Araştırma sonucunda, parçalanmış aileye sahip 13-14 yaşında olan ergenlerin akademik öz yeterlilik alt boyut puanlarının ($\bar{X}=26,78$) 15-16 yaşında olan ergenlerin puanlarına ($\bar{X}=22,42$) göre anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Duygusal öz-yeterlilik alt boyut puanları bakımından yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($z=-2,67;p<0,05$). Araştırma sonucunda, parçalanmış aileye sahip 13-14 yaşında olan ergenlerin duygusal öz-yeterlilik alt boyut puanlarının ($\bar{X}=23,15$) 15-16 yaşında olan ergenlerin puanlarına ($\bar{X}=18,8$) göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Parçalanmış aileye sahip ergenlerin öz-yeterlilik toplam puanları bakımından yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($z=-2,68;p<0,05$). Araştırmada, parçalanmış aileye sahip 13-14 yaşında olan ergenlerin öz-yeterlilik toplam puanlarının ($\bar{X}=75,93$) 15-16 yaşında olan ergenlerin puanlarına ($\bar{X}=66,13$) göre anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Parçalanmış aileye sahip ergenlerin sosyal öz-yeterlilik alt boyut puanları bakımından yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan parçalanmış aile yapısına sahip ergenlerin psikolojik dayanıklılık genel ve alt boyut puanlarına göre yaş grupları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi için Mann Whitney U testi yapılmış ve sonuçları Tablo 4.15’de verilmiştir.

Tablo 4.15. Parçalanmış Aile Yapısında Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanlarına Göre Yaş Grupları Arasındaki Farklılığa İlişkin Mann Whitney U Testi Sonuçları

Ölçek ve alt boyutları	Yaş	Parçalanmış Aile						Mann Whitney U Testi		
		n	\bar{X}	Orta nca	Min.	Maks.	Ss	Sıra Ort.	z	p
Aile Desteği Alt Boyut Puanı	13-14 yaş	27	24,15	26	13	28	4,77	41,61		
	15-16 yaş	45	22,51	25	7	28	5,2	33,43	-1,617	0,106
	Toplam	72	23,13	25	7	28	5,07			
Akran Desteği Alt Boyut Puanı	13-14 yaş	27	17,89	20	6	20	3,54	36,48		
	15-16 yaş	45	18,09	20	5	20	3,3	36,51	-0,006	0,995
	Toplam	72	18,01	20	5	20	3,37			
Okul Desteği Alt Boyut Puanı	13-14 yaş	27	17,89	20	12	20	2,76	43,74		
	15-16 yaş	45	16,11	17	7	20	3,44	32,16	-2,328	0,02*
	Toplam	72	16,78	17	7	20	3,3			
Uyum Alt Boyut Puanı	13-14 yaş	27	12,37	13	7	16	2,6	38,96		
	15-16 yaş	45	11,76	13	5	16	2,66	35,02	-0,781	0,435
	Toplam	72	11,99	13	5	16	2,64			
Mücadele Azmi Alt Boyut Puanı	13-14 yaş	27	15,63	17	9	20	3,44	42,06		
	15-16 yaş	45	14,02	14	5	20	3,55	33,17	-1,752	0,08
	Toplam	72	14,63	14	5	20	3,57			
Empati Alt Boyut Puanı	13-14 yaş	27	10,44	11	4	12	1,87	39,24		
	15-16 yaş	45	9,87	10	3	12	2,34	34,86	-0,884	0,377
	Toplam	72	10,08	11	3	12	2,18			
Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Toplam Puanı	13-14 yaş	27	98,37	106	63	114	14,49	43,78		
	15-16 yaş	45	92,36	95	59	110	12,81	32,13	-2,287	0,022*
	Toplam	72	94,61	97,5	59	114	13,69			

*p<0,05

Tablo 4.15 incelendiğinde, parçalanmış aileye sahip ergenlerin okul desteği alt boyut puanları bakımından yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($z=-2,32$; $p<0,05$). Araştırma sonucunda, parçalanmış aileye sahip 13-14 yaşında olan ergenlerin okul desteği alt boyut puanlarının ($\bar{X}=17,89$) 15-16 yaşında olan ergenlerin puanlarına ($\bar{X}=16,11$) göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Parçalanmış aileye sahip ergenlerin ergen psikolojik dayanıklılık ölçeği toplam puanları bakımından yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($z=-2,28$; $p<0,05$). Araştırmada, parçalanmış aileye sahip 13-14 yaşında olan ergenlerin ergen psikolojik dayanıklılık ölçeği toplam puanlarının ($\bar{X}=98,37$) 15-16 yaşında olan ergenlerin puanlarına ($\bar{X}=92,36$) göre anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Parçalanmış aileye sahip ergenlerin aile desteği, akran desteği, uyum, mücadele azmi ve empati alt boyut puanları bakımından yaş grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan geniş aile yapısına sahip ergenlerin öz-yeterlilik genel ve alt boyut puanlarına göre annenin eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi için Kruskal Wallis H testi yapılmış ve sonuçları Tablo 4.16'de verilmiştir.

Tablo 4.16. Geniş Aile Yapısında Öz Yeterlilik Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Annenin Öğrenim Durumu Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ölçek ve alt boyutları	Anne Öğrenim Durumu	Geniş Aile						Kruskal Wallis H Testi		
		n	\bar{X}	Ortanc a	Mi n.	Mak s.	Ss	Sıra Ort.	H	p
Akademik Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	54	23,44	23,5	12	35	6,14	35,04	4,658	0,097
	Ortaokul	14	26,5	27,5	14	34	6,04	46,18		
	Lise ve üstü	8	27,25	28	20	33	4,77	48,44		
	Toplam	76	24,41	25	12	35	6,12			
Sosyal Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	54	25,07	25,5	14	35	5,42	37	1,218	0,544
	Ortaokul	14	26	25,5	20	32	4,24	40,07		
	Lise ve üstü	8	27,25	26,5	22	34	4,46	45,88		
	Toplam	76	25,47	26	14	35	5,13			
Duygusal Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	54	20,85	20,5	7	34	6,01	35,64	3,99	0,136
	Ortaokul	14	22,21	23,5	11	29	5,22	42,25		
	Lise ve üstü	8	25,38	25	19	32	5,45	51,25		
	Toplam	76	21,58	21	7	34	5,92			
Öz yeterlilik Toplam Puanı	İlkokul ve altı	54	69,37	68,5	41	100	14,67	35,36	4,55	0,103
	Ortaokul	14	74,71	78	53	92	11,41	43,07		
	Lise ve üstü	8	79,88	78	64	95	13,51	51,69		
	Toplam	76	71,46	72	41	100	14,3			

Tablo 4.16 incelendiğinde, geniş aileye sahip ergenlerin öz-yeterlilik alt boyut ve toplam puanları bakımından annenin öğrenim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan geniş aile yapısına sahip ergenlerin psikolojik dayanıklılık genel ve alt boyut puanları bakımından annenin öğrenim durumu arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek için Kruskal Wallis H testi yapılmış ve sonuçları Tablo 4.17'de verilmiştir.

Tablo 4.17. Geniş Aile Yapısında Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Annenin Öğrenim Durumu Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ölçek ve alt boyutları	Anne Öğrenim Durumu	Geniş Aile						Kruskal Wallis H Testi		
		n	\bar{X}	Ortanc a	Mi n.	Mak s.	ss	Sıra Ort.	H	p
Aile Desteği Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	54	24,78	25	16	28	2,7	37,04	0,849	0,654
	Ortaokul	14	24,64	26,5	12	28	4,38	41,71		
	Lise ve üstü	8	25,25	26,5	20	28	2,96	42,75		
	Toplam	76	24,8	26	12	28	3,05			
Akran Desteği Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	54	18,2	19	11	20	2,25	37,55	3,919	0,141
	Ortaokul	14	18,93	20	12	20	2,23	47,11		
	Lise ve üstü	8	17,25	18	10	20	3,2	29,88		
	Toplam	76	18,24	19	10	20	2,37			
Okul Desteği Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	54	15,52	16	5	20	4,18	39,38	1,621	0,445
	Ortaokul	14	15,71	16,5	9	20	4,16	40,36		
	Lise ve üstü	8	13,13	12	5	20	5,64	29,31		
	Toplam	76	15,3	16	5	20	4,35			
Uyum Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	54	12,57	13	9	16	2,02	36,09	2,28	0,32
	Ortaokul	14	13,36	13	9	16	2,02	44,07		
	Lise ve üstü	8	13,38	13,5	10	16	2,07	45		
	Toplam	76	12,8	13	9	16	2,03			
Mücadele Azmi Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	54	14,78	15	8	20	3,28	39,96	2,695	0,26
	Ortaokul	14	14,71	15	8	20	3,43	39,75		
	Lise ve üstü	8	12,63	12	8	20	4	26,44		
	Toplam	76	14,54	15	8	20	3,4			
Empati Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	54	9,89	10	5	12	1,7	35,28	4,731	0,094
	Ortaokul	14	10,93	11,5	8	12	1,33	49		
	Lise ve üstü	8	9,88	10,5	3	12	3	41,88		
	Toplam	76	10,08	10	3	12	1,83			
Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Toplam Puanı	İlkokul ve altı	54	95,74	95	76	116	9,99	38,08	1,942	0,379
	Ortaokul	14	98,29	99	73	116	11,83	44,39		
	Lise ve üstü	8	91,5	89,5	68	113	13,71	31		
	Toplam	76	95,76	95,5	68	116	10,75			

Tablo 4.17 incelendiğinde, geniş aileye sahip ergenlerin ergen psikolojik dayanıklılık ölçeği alt boyut ve toplam puanları bakımından annenin öğrenim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan çekirdek aile yapısına sahip ergenlerin öz-yeterlilik genel ve alt boyut puanlarına göre annenin öğrenim durumu arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi için Kruskal Wallis H testi yapılmış ve sonuçları Tablo 4.18'de verilmiştir.

Tablo 4.18. Çekirdek Aile Yapısında Öz Yeterlilik Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Annenin Öğrenim Durumu Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ölçek ve alt boyutları	Annenin Öğrenim Durumu	Çekirdek Aile						Kruskal Wallis H Testi		
		n	\bar{X}	Ortanc a	Min.	Ma ks.	Ss	Sıra Ort.	H	p
Akademik Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	94	25,7	26,5	10	35	5,55	102,26	3,538	0,171
	Ortaokul	69	24,77	25	11	35	6,5	94,57		
	Lise ve üstü	41	27,17	27	13	35	4,96	116,41		
	Toplam	204	25,68	26	10	35	5,82			
Sosyal Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	94	25,76	26	11	34	4,55	102,13	1,743	0,418
	Ortaokul	69	25,38	25	13	35	4,99	97,12		
	Lise ve üstü	41	26,2	27	12	33	5,31	112,41		
	Toplam	204	25,72	26	11	35	4,85			
Duyusal Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	94	21,28	21	8	33	5,81	100,77	0,199	0,905
	Ortaokul	69	21,52	22	11	34	5,45	103,03		
	Lise ve üstü	41	21,76	21	10	32	6,11	105,59		
	Toplam	204	21,46	21	8	34	5,73			
Öz yeterlilik Toplam Puanı	İlkokul ve altı	94	72,73	72	43	95	12,2	102,05	1,714	0,424
	Ortaokul	69	71,67	70	42	104	14,58	97,22		
	Lise ve üstü	41	75,12	77	49	93	13,38	112,41		
	Toplam	204	72,85	72	42	104	13,27			

Tablo 4.18 incelendiğinde, çekirdek aileye sahip ergenlerin öz-yeterlilik alt boyut ve toplam puanları bakımından annenin öğrenim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan çekirdek aile yapısına sahip ergenlerin psikolojik dayanıklılık genel ve alt boyut puanlarına göre annenin öğrenim durumu arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek için Kruskal Wallis H testi uygulanmış olup sonuçları Tablo 4.19’da verilmiştir.

Tablo 4.19. Çekirdek Aile Yapısında Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Annenin Öğrenim Durumu Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ölçek ve alt boyutları	Annenin Öğrenim Durumu	Çekirdek Aile						Kruskal Wallis H Testi		
		n	\bar{X}	Ortanc a	Min.	Mak s.	Ss	Sıra Ort.	H	p
Aile Desteği Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	94	25,03	26	15	28	2,88	97,44		
	Ortaokul	69	25,13	26	13	28	3,17	102,67	2,265	0,322
	Lise ve üstü	41	25,49	27	18	28	3,11	113,82		
	Toplam	204	25,16	26	13	28	3,02			
Akran Desteği Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	94	18,69	20	12	20	2,1	107,05		
	Ortaokul	69	18,23	20	9	20	2,78	101,78	1,926	0,382
	Lise ve üstü	41	18	19	10	20	2,72	93,28		
	Toplam	204	18,4	20	9	20	2,48			
Okul Desteği Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	94	16,27	17	5	20	3,42	99,06		
	Ortaokul	69	16,65	18	5	20	3,6	107,78	0,906	0,636
	Lise ve üstü	41	16,37	17	5	20	3,55	101,5		
	Toplam	204	16,42	17	5	20	3,49			
Uyum Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	94	12,86	13	7	16	2,25	104,68		
	Ortaokul	69	12,81	13	7	16	2,12	102,64	0,461	0,794
	Lise ve üstü	41	12,56	13	6	16	2,26	97,26		
	Toplam	204	12,78	13	6	16	2,2			
Mücadele Azmi Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	94	15,67	15,5	8	20	3,29	102,21		
	Ortaokul	69	15,91	16	8	20	3,42	107,79	1,373	0,503
	Lise ve üstü	41	15,12	16	8	20	3,25	94,26		
	Toplam	204	15,64	16	8	20	3,32			
Empati Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	94	10,35	11	6	12	1,55	107,06		
	Ortaokul	69	9,9	10	3	12	1,9	94,29	2,122	0,346
	Lise ve üstü	41	10,29	11	6	12	1,66	105,87		
	Toplam	204	10,19	11	3	12	1,7			
Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Toplam Puanı	İlkokul ve altı	94	98,87	100	73	116	10,05	103,33		
	Ortaokul	69	98,64	100	67	116	12	104,46	0,414	0,813
	Lise ve üstü	41	97,83	99	74	115	10,27	97,29		
	Toplam	204	98,58	100	67	116	10,75			

Tablo 4.19 incelendiğinde, çekirdek aileye sahip ergenlerin ergen psikolojik dayanıklılık ölçeği alt boyut ve toplam puanları bakımından annenin öğrenim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan parçalanmış aile yapısına sahip ergenlerin öz-yeterlilik genel ve alt boyut puanlarına göre annenin öğrenim durumu arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi için Kruskal Wallis H testi yapılmış ve sonuçları Tablo 4.20’de verilmiştir.

Tablo 4.20. Parçalanmış Aile Yapısında Öz Yeterlilik Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Annenin Öğrenim Durumu Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ölçek ve alt boyutları	Annenin Öğrenim Durumu	Parçalanmış Aile						Kruskal Wallis H Testi		
		n	\bar{X}	Orta nca	Mi n.	Mak s.	Ss	Sıra Ort.	H	p
Akademik Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	38	24,55	23,5	7	35	6,5	37,87	1,097	0,578
	Ortaokul	19	22,47	24	7	33	6,69	32,21		
	Lise ve üstü	15	24,8	24	19	35	5,02	38,47		
	Toplam	72	24,06	24	7	35	6,27			
Sosyal Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	38	26,24	26	19	34	4,08	38,64	4,158	0,125
	Ortaokul	19	22,63	22	7	35	7,39	28,32		
	Lise ve üstü	15	26,4	29	14	32	5,54	41,43		
	Toplam	72	25,32	26	7	35	5,58			
Duygusal Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	38	20,68	21	7	31	6,41	37,32	1,265	0,531
	Ortaokul	19	18,89	18	7	32	6,8	32,18		
	Lise ve üstü	15	21,73	24	11	32	7,44	39,9		
	Toplam	72	20,43	20	7	32	6,71			
Öz yeterlilik Toplam Puanı	İlkokul ve altı	38	71,47	69,5	45	96	13,83	38,34	2,342	0,31
	Ortaokul	19	64	63	21	94	18,76	30,26		
	Lise ve üstü	15	72,93	72	49	96	15,13	39,73		
	Toplam	72	69,81	69	21	96	15,71			

Tablo 4.20 incelendiğinde, parçalanmış aileye sahip ergenlerin öz yeterlilik alt boyut ve toplam puanları bakımından annenin öğrenim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan parçalanmış aile yapısına sahip ergenlerin psikolojik dayanıklılık genel ve alt boyut puanlarına göre annenin öğrenim durumu arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek için Kruskal Wallis H testi uygulanmış olup sonuçları Tablo 4.21’de verilmiştir.

Tablo 4.21. Parçalanmış Aile Yapısında Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Annenin Öğrenim Durumu Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ölçek ve alt boyutları	Annenin Öğrenim Durumu	Parçalanmış Aile						Kruskal Wallis H Testi		
		n	\bar{X}	Orta nca	Mi n.	Maks.	Ss	Sıra Ort.	H	p
Aile Desteği Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	38	22,61	25	13	28	5,03	34,3	0,984	0,612
	Ortaokul	19	24,26	25	7	28	4,68	39,87		
	Lise ve üstü	15	23	26	12	28	5,74	37,8		
	Toplam	72	23,12	25	7	28	5,07			
Akran Desteği Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	38	18,16	20	10	20	2,94	37,38	2,136	0,344
	Ortaokul	19	17,32	19	5	20	4,41	31,42		
	Lise ve üstü	15	18,53	20	9	20	2,97	40,7		
	Toplam	72	18,01	20	5	20	3,37			
Okul Desteği Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	38	16,82	17	10	20	3,01	35,83	0,241	0,886
	Ortaokul	19	16,58	17	11	20	3,49	36,03		
	Lise ve üstü	15	16,93	19	7	20	3,94	38,8		
	Toplam	72	16,78	17	7	20	3,3			
Uyum Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	38	11,84	13	5	15	2,8	36,04	0,983	0,612
	Ortaokul	19	11,79	12	7	16	2,27	33,95		
	Lise ve üstü	15	12,6	13	8	16	2,69	40,9		
	Toplam	72	11,99	13	5	16	2,64			
Mücadele Azmi Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	38	14,16	14	5	20	3,73	33,84	1,317	0,518
	Ortaokul	19	15,05	15	9	20	3,46	39,18		
	Lise ve üstü	15	15,27	15	8	20	3,37	39,83		
	Toplam	72	14,63	14	5	20	3,57			
Empati Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	38	10,05	11	3	12	2,27	36,62	0,22	0,896
	Ortaokul	19	9,95	11	3	12	2,3	34,92		
	Lise ve üstü	15	10,33	11	5	12	1,91	38,2		
	Toplam	72	10,08	11	3	12	2,18			
Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Toplam Puanı	İlkokul ve altı	38	93,63	96,5	63	113	14,42	35,38	0,694	0,707
	Ortaokul	19	94,95	98	59	110	11,79	35,58		
	Lise ve üstü	15	96,67	101	73	114	14,63	40,5		
	Toplam	72	94,61	97,5	59	114	13,69			

Tablo 4.21 incelendiğinde, parçalanmış aileye sahip ergenlerin ergen psikolojik dayanıklılık ölçeği alt boyut ve toplam puanları bakımından annenin öğrenim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan geniş aile yapısına sahip ergenlerin öz-yeterlilik genel ve alt boyut puanlarına göre babanın öğrenim durumu arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi için Kruskal Wallis H testi yapılmış ve sonuçları Tablo 4.22'de verilmiştir.

Tablo 4.22. Geniş Aile Yapısında Öz Yeterlilik Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Babanın Öğrenim Durumu Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ölçek ve alt boyutları	Babanın Öğrenim Durumu	Geniş Aile						Kruskal Wallis H Testi		
		n	\bar{X}	Orta nca	Mi n.	Mak s.	Ss	Sıra Ort.	H	p
Akademik Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	31	22	22	12	31	5,18	29,53	10,01	0,007*
	Ortaokul	19	27,21	29	14	34	5,29	49,13		
	Lise ve üstü	26	25,23	25	12	35	6,79	41,42		
	Toplam	76	24,41	25	12	35	6,12			
Sosyal Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	31	23,9	24	14	32	5,45	32,37	4,106	0,128
	Ortaokul	19	26,79	26	19	35	4,28	43,61		
	Lise ve üstü	26	26,38	27	18	34	4,98	42,08		
	Toplam	76	25,47	26	14	35	5,13			
Duygusal Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	31	20,58	21	7	31	6,29	35,58	0,918	0,632
	Ortaokul	19	22,26	22	13	32	5,8	40,58		
	Lise ve üstü	26	22,27	22	12	34	5,59	40,46		
	Toplam	76	21,58	21	7	34	5,92			
Öz yeterlilik Toplam Puanı	İlkokul ve altı	31	66,48	67	41	90	13,77	31,26	6,082	0,048*
	Ortaokul	19	76,26	79	46	95	13,03	46,05		
	Lise ve üstü	26	73,88	74,5	43	100	14,46	41,62		
	Toplam	76	71,46	72	41	100	14,3			

*p<0,05

Tablo 4.22 incelendiğinde, geniş aileye sahip ergenlerin akademik öz yeterlilik alt boyut puanları bakımından babanın öğrenim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (H=10,0;p<0,05). Araştırma sonucunda, geniş aileye sahip ergenlerin babası ortaokul mezunu olanların akademik öz yeterlilik alt boyut puanlarının (\bar{X} =27,21) babası ilkokul ve altı mezunu olanların puanlarına (\bar{X} =22) göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Geniş aileye sahip ergenlerin öz yeterlilik toplam puanları bakımından babanın öğrenim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır (H=6,0;p<0,05). Araştırmada, geniş aileye sahip ergenlerin babası ortaokul mezunu olanların öz yeterlilik toplam puanları (\bar{X} =76,26) babası ilkokul ve altı mezunu olanların puanlarına (\bar{X} =66,48) göre anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Geniş aileye sahip ergenlerin sosyal ve duygusal öz-yeterlilik alt boyut puanları bakımından babanın öğrenim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir (p>0,05).

Araştırmaya katılan geniş aile yapısına sahip ergenlerin psikolojik dayanıklılık genel ve alt boyut puanlarına göre babanın öğrenim durumu arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi için Kruskal Wallis H testi yapılmış ve sonuçları Tablo 4.23'te verilmiştir

Tablo 4.23. Geniş Aile Yapısında Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Babanın Öğrenim Durumu Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ölçek ve alt boyutları	Babanın Öğrenim Durumu	Geniş Aile						Kruskal Wallis H Testi			
		n	\bar{X}	Orta nca	Mi n.	Mak s.	Ss	Sıra Ort.	H	p	
Aile Desteği Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	31	23,97	24	16	28	2,92	30,73	6,827	0,033*	
	Ortaokul	19	25,74	26	19	28	2,45	45,53			
	Lise ve üstü	26	25,12	26,5	12	28	3,43	42,63			
	Toplam	76	24,8	26	12	28	3,05				
									1-2 1-3		
Akran Desteği Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	31	17,55	18	11	20	2,77	33,1	3,563	0,168	
	Ortaokul	19	18,53	20	10	20	2,48	42,32			
	Lise ve üstü	26	18,85	19,5	14	20	1,46	42,15			
	Toplam	76	18,24	19	10	20	2,37				
Okul Desteği Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	31	15,32	15	8	20	4	38,13	4,731	0,094	
	Ortaokul	19	13,58	14	5	20	4,87	30,53			
	Lise ve üstü	26	16,54	18	7	20	4,07	44,77			
	Toplam	76	15,3	16	5	20	4,35				
Uyum Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	31	11,9	12	9	16	1,94	28,6	10,804	0,005*	
	Ortaokul	19	13,42	13	10	16	1,61	44,79			
	Lise ve üstü	26	13,42	13	9	16	2,08	45,71			
	Toplam	76	12,8	13	9	16	2,03				
									1-2 1-3		
Mücadele Azmi Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	31	13,97	14	8	19	3,15	34,97	2,392	0,302	
	Ortaokul	19	14,26	14	8	20	3,86	37,03			
	Lise ve üstü	26	15,42	15	8	20	3,29	43,79			
	Toplam	76	14,54	15	8	20	3,4				
Empati Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	31	9,81	10	6	12	1,66	33,97	3,538	0,171	
	Ortaokul	19	9,89	10	3	12	2,26	37,47			
	Lise ve üstü	26	10,54	11	5	12	1,65	44,65			
	Toplam	76	10,08	10	3	12	1,83				
Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Toplam Puanı	İlkokul ve altı	31	92,52	93	73	110	10,33	31,52	6,624	0,036*	
	Ortaokul	19	95,42	97	68	110	10,99	38,79			
	Lise ve üstü	26	99,88	101,5	80	116	10,03	46,62			
	Toplam	76	95,76	95,5	68	116	10,75				
									1-3		

*p<0,05

Tablo 4.23 incelendiğinde, geniş aileye sahip ergenlerin aile desteği alt boyut puanları bakımından babanın öğrenim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır (H=6,8;p<0,05). Araştırma sonucunda, geniş aileye sahip ergenlerin babası ortaokul (\bar{X} =25,74) ve lise ve üstü mezunu olanların (\bar{X} = 25,12)

aile desteği alt boyut puanlarının babası ilkokul ve altı mezunu olanların puanlarına göre ($\bar{X}=23,97$) anlamlı derecede yüksek olduğu gör÷lmektedir.

Uyum alt boyut puanları bakımından babanın öğrenim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($H=10,8$; $p<0,05$). Araştırmada, geniş aileye sahip ergenlerin babası ortaokul ($\bar{X}=13,42$) ve lise ve üstü ($\bar{X}=13,42$) mezunu olanların uyum alt boyut puanlarının babası ilkokul ve altı mezunu olanların puanlarına göre ($\bar{X}=11,9$) anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Geniş aileye sahip ergenlerin ergen psikolojik dayanıklılık ölçeği toplam puanları bakımından babanın öğrenim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmıştır ($H=6,6$; $p<0,05$). Araştırmada, geniş aileye sahip ergenlerin babası lise ve üstü mezunu olanların ergen psikolojik dayanıklılık ölçeği toplam puanının ($\bar{X}=99,88$) babası ilkokul ve altı mezunu olanların puanlarına göre ($\bar{X}=92,52$) anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Geniş aileye sahip ergenlerin akran desteği, okul desteği, mücadele azmi ve empati alt boyut puanları bakımından babanın öğrenim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan çekirdek aile yapısına sahip ergenlerin öz-yeterlilik genel ve alt boyut puanlarına göre babanın öğrenim durumu arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek için Kruskal Wallis H testi uygulanmış olup sonuçları Tablo 4.24'te verilmiştir.

Tablo 4.24. Çekirdek Aile Yapısında Öz Yeterlilik Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Babanın Öğrenim Durumu Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ölçek ve alt boyutları	Babanın Öğrenim Durumu	Çekirdek Aile						Kruskal Wallis H Testi		
		n	\bar{X}	Orta nca	Min.	Mak s.	Ss	Sıra Ort.	H	p
Akademik Öz-yeterlilik Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	56	24,91	26,5	11	35	6,2	96,32	3,846	0,146
	Ortaokul	42	24,33	25,5	10	35	6,66	91,51		
	Lise ve üstü	106	26,62	26	14	35	5,11	110,12		
	Toplam	204	25,68	26	10	35	5,82			
Sosyal Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	56	25,71	26	11	33	5,02	103,76	0,686	0,71
	Ortaokul	42	25,33	26	13	34	4,05	95,82		
	Lise ve üstü	106	25,87	26	12	35	5,07	104,48		
	Toplam	204	25,72	26	11	35	4,85			
Duyusal Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	56	21,18	22	8	32	5,91	100,58	0,083	0,959
	Ortaokul	42	21,52	21	11	31	5,84	103,52		
	Lise ve üstü	106	21,58	21	9	34	5,63	103,11		
	Toplam	204	21,46	21	8	34	5,73			
Öz yeterlilik Toplam Puanı	İlkokul ve altı	56	71,8	72	43	93	12,92	98,62	1,526	0,466
	Ortaokul	42	71,19	72	42	95	14,12	95,56		
	Lise ve üstü	106	74,07	72	43	104	13,12	107,3		
	Toplam	204	72,85	72	42	104	13,27			

Tablo 4.24 incelendiğinde, çekirdek aileye sahip ergenlerin öz-yeterlilik ölçeği alt boyut ve toplam puanlar bakımından babanın öğrenim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan çekirdek aile yapısına sahip ergenlerin psikolojik dayanıklılık genel ve alt boyut puanlarına göre babanın öğrenim durumu arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi için Kruskal Wallis H testi yapılmış ve sonuçları Tablo 4.25'te verilmiştir.

Tablo 4.25. Çekirdek Aile Yapısında Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Babanın Öğrenim Durumu Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ölçek ve alt boyutları	Babanın Öğrenim Durumu	Çekirdek Aile						Kruskal Wallis H Testi		
		n	\bar{X}	Orta nca	Min.	Maks.	Ss	Sıra Ort.	H	p
Aile Desteği Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	56	24,7	26	15	28	3,26	94,23	1,976	0,372
	Ortaokul	42	25,38	26	20	28	2,28	100,73		
	Lise ve üstü	106	25,31	26	13	28	3,14	107,57		
	Toplam	204	25,16	26	13	28	3,02			
Akran Desteği Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	56	18,41	19	12	20	2,23	96,38	1,029	0,598
	Ortaokul	42	18,19	20	9	20	2,97	104,08		
	Lise ve üstü	106	18,47	20	10	20	2,41	105,1		
	Toplam	204	18,4	20	9	20	2,48			
Okul Desteği Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	56	16,38	16,5	7	20	3,28	100,46	1,317	0,518
	Ortaokul	42	16,93	18	8	20	3,28	111,69		
	Lise ve üstü	106	16,24	17	5	20	3,69	99,94		
	Toplam	204	16,42	17	5	20	3,49			
Uyum Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	56	12,86	13	9	16	2,05	102,27	2,032	0,362
	Ortaokul	42	13,17	13	7	16	2,17	113,46		
	Lise ve üstü	106	12,59	13	6	16	2,29	98,28		
	Toplam	204	12,78	13	6	16	2,2			
Mücadele Azmi Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	56	15,55	15	9	20	2,92	98,21	0,982	0,612
	Ortaokul	42	16,1	17	8	20	2,99	109,9		
	Lise ve üstü	106	15,51	16	8	20	3,64	101,83		
	Toplam	204	15,64	16	8	20	3,32			
Empati Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	56	10,04	11	5	12	1,78	97,71	0,876	0,645
	Ortaokul	42	10,21	10	7	12	1,42	99,88		
	Lise ve üstü	106	10,25	11	3	12	1,77	106,07		
	Toplam	204	10,19	11	3	12	1,7			
Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Toplam Puanı	İlkokul ve altı	56	97,93	97,5	74	114	9,52	96,99	1,173	0,556
	Ortaokul	42	99,98	101	73	116	10,44	110,04		
	Lise ve üstü	106	98,38	100	67	116	11,5	102,42		
	Toplam	204	98,58	100	67	116	10,75			

Tablo 4.25 incelendiğinde, çekirdek aileye sahip ergenlerin ergen psikolojik dayanıklılık ölçeği alt boyut ve toplam puanları bakımından babanın öğrenim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan parçalanmış aile yapısına sahip ergenlerin öz-yeterlilik genel ve alt boyut puanlarına göre babanın öğrenim durumu arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının belirlenmesi için Kruskal Wallis H testi yapılmış ve sonuçları Tablo 4.26’de verilmiştir.

Tablo 4.26. Parçalanmış Aile Yapısında Öz Yeterlilik Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Babanın Öğrenim Durumu Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ölçek ve alt boyutları	Babanın Öğrenim Durumu	Parçalanmış Aile						Kruskal Wallis H Testi		
		n	\bar{X}	Ortanca	Min.	Maks.	Ss	Sıra Ort.	H	p
Akademik Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	32	24,69	24,5	7	35	6,13	38,67	3,13	0,209
	Ortaokul	21	21,95	22	7	34	6,26	29,79		
	Lise ve üstü	19	25,32	25	15	33	6,25	40,26		
	Toplam	72	24,06	24	7	35	6,27			
Sosyal Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	32	25,84	26	7	35	5,42	38,39	2,283	0,319
	Ortaokul	21	24	23	11	34	5,77	30,76		
	Lise ve üstü	19	25,89	28	12	32	5,69	39,66		
	Toplam	72	25,32	26	7	35	5,58			
Duygusal Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	32	20,53	20,5	7	32	7,29	37,09	0,085	0,958
	Ortaokul	21	20	19	12	32	5,29	35,4		
	Lise ve üstü	19	20,74	24	11	30	7,4	36,71		
	Toplam	72	20,43	20	7	32	6,71			
Öz yeterlilik Toplam Puanı	İlkokul ve altı	32	71,06	71,5	21	96	16,79	38,98	2,27	0,321
	Ortaokul	21	65,95	65	40	91	12,9	30,71		
	Lise ve üstü	19	71,95	76	44	93	16,67	38,71		
	Toplam	72	69,81	69	21	96	15,71			

Tablo 4.26 incelendiğinde, parçalanmış aileye sahip ergenlerin öz yeterlilik ölçeği alt boyut ve toplam puanlar bakımından babanın öğrenim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan parçalanmış aile yapısına sahip ergenlerin psikolojik dayanıklılık genel ve alt boyut puanlarına göre babanın öğrenim durumu arasında

anlamli bir farklılık olup olmadığını test etmek için Kruskal Wallis H testi uygulanmış olup sonuçları Tablo 4.27’de verilmiştir.

Tablo 4.27. Parçalanmış Aile Yapısında Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Babanın Öğrenim Durumu Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ölçek ve alt boyutları	Babanın Öğrenim Durumu	Parçalanmış Aile						Kruskal Wallis H Testi		
		n	\bar{X}	Orta nca	Min.	Maks.	Ss	Sıra Ort.	H	p
Aile Desteği Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	32	22,44	25	7	28	5,84	35,5	0,178	0,915
	Ortaokul	21	23,71	25	13	28	4,15	36,64		
	Lise ve üstü	19	23,63	25	12	28	4,69	38,03		
	Toplam	72	23,12	25	7	28	5,07			
Akran Desteği Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	32	17,97	20	5	20	3,52	36,94	0,527	0,768
	Ortaokul	21	17,24	20	6	20	4,22	34,12		
	Lise ve üstü	19	18,95	20	16	20	1,43	38,39		
	Toplam	72	18,01	20	5	20	3,37			
Okul Desteği Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	32	17,28	19	10	20	3,09	39,52	1,363	0,506
	Ortaokul	21	16,38	17	11	20	3,17	33,07		
	Lise ve üstü	19	16,37	17	7	20	3,8	35,21		
	Toplam	72	16,78	17	7	20	3,3			
Uyum Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	32	12,31	13	5	16	2,75	40,03	1,677	0,432
	Ortaokul	21	11,67	12	7	16	2,82	33,88		
	Lise ve üstü	19	11,79	12	6	16	2,27	33,45		
	Toplam	72	11,99	13	5	16	2,64			
Mücadele Azmi Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	32	14,19	14	5	20	3,83	34,23	1,15	0,563
	Ortaokul	21	14,67	14	9	20	3,48	36,17		
	Lise ve üstü	19	15,32	15	8	20	3,28	40,68		
	Toplam	72	14,63	14	5	20	3,57			
Empati Alt Boyut Puanı	İlkokul ve altı	32	9,88	10	3	12	2,51	35,95	2,536	0,281
	Ortaokul	21	9,76	11	4	12	2,19	32,1		
	Lise ve üstü	19	10,79	11	8	12	1,36	42,29		
	Toplam	72	10,08	11	3	12	2,18			
Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Toplam Puanı	İlkokul ve altı	32	94,06	99,5	59	112	15,72	37,02	0,687	0,709
	Ortaokul	21	93,43	92	63	113	12,38	33,55		
	Lise ve üstü	19	96,84	98	73	114	11,63	38,89		
	Toplam	72	94,61	97,5	59	114	13,69			

Tablo 4.27 incelendiğinde, parçalanmış aileye sahip ergenlerin ergen psikolojik dayanıklılık ölçeği alt boyut ve toplam puanlar bakımından babanın öğrenim durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan geniş aile yapısına sahip ergenlerin öz-yeterlilik genel ve alt boyut puanlarına göre yaşanan yer arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını test

etmek için Kruskal Wallis H testi uygulanmış olup sonuçları Tablo 4.28'de verilmiştir.

Tablo 4.28. Geniş Aile Yapısında Öz Yeterlilik Ölçek Alt Boyut ve Toplam Puanlarına Göre Yaşanılan Yer Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ölçek ve alt boyutları	Yaşanılan Yer	Geniş Aile						Kruskal Wallis H Testi		
		n	\bar{X}	Ortanc a	Min	Ma ks.	ss	Sıra Ort.	H	p
Akademik Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	Şehir merkezi	7	22,86	21	13	30	5,79	32,57	5,508	0,138
	İlçe	13	26,92	26	19	35	4,99	47,35		
	Belde	8	27,13	29	12	35	7,64	49,06		
	Köy	48	23,5	23,5	12	34	6,01	35,21		
	Toplam	76	24,41	25	12	35	6,12			
Sosyal Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	Şehir merkezi	7	25,29	26	18	33	5,59	37,07	0,04	0,998
	İlçe	13	25,77	24	19	35	4,85	39,12		
	Belde	8	25,63	24,5	19	34	5,18	38,63		
	Köy	48	25,4	26	14	33	5,28	38,52		
	Toplam	76	25,47	26	14	35	5,13			
Duygusal Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	Şehir merkezi	7	21,71	21	12	32	6,99	38,5	4,865	0,182
	İlçe	13	20	19	14	33	5,42	29,58		
	Belde	8	24,38	23,5	22	29	2,45	51,38		
	Köy	48	21,52	21,5	7	34	6,26	38,77		
	Toplam	76	21,58	21	7	34	5,92			
Öz yeterlilik Toplam Puanı	Şehir merkezi	7	69,86	67	43	95	16,76	36,79	1,407	0,704
	İlçe	13	72,69	69	55	100	12,98	39,04		
	Belde	8	77,13	77,5	58	95	12,68	47		
	Köy	48	70,42	72	41	94	14,69	37,19		
	Toplam	76	71,46	72	41	100	14,3			

Tablo 4.28 incelendiğinde, geniş aileye sahip ergenlerin öz-yeterlilik alt boyut ve toplam puanları bakımından yaşanılan yer arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan geniş aile yapısına sahip ergenlerin psikolojik dayanıklılık ölçeği genel ve alt boyut puanlarına göre yaşanılan yer arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek için Kruskal Wallis H testi uygulanmış olup sonuçları Tablo 4.29'da verilmiştir.

Tablo 4.29. Geniş Aile Yapısında Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanlarına Göre Yaşanılan Yer Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ölçek ve alt boyutları	Yaşanılan Yer	Geniş Aile						Kruskal Wallis H Testi		
		n	\bar{X}	Orta nca	Min.	Mak s.	ss	Sıra Ort.	H	p
Aile Desteği Alt Boyut Puanı	Şehir merkezi	7	23,71	23	21	28	2,43	26,93	5,883	0,117
	İlçe	13	26,15	27	20	28	2,3	50,15		
	Belde	8	24,88	25	22	28	2,23	36		
	Köy	48	24,58	26	12	28	3,36	37,45		
	Toplam	76	24,8	26	12	28	3,05			
Akran Desteği Alt Boyut Puanı	Şehir merkezi	7	17,43	18	12	20	3,21	34,36	2,968	0,397
	İlçe	13	19,15	20	16	20	1,28	46,15		
	Belde	8	19	19,5	17	20	1,2	42,94		
	Köy	48	17,98	18	10	20	2,55	36,29		
	Toplam	76	18,24	19	10	20	2,37			
Okul Desteği Alt Boyut Puanı	Şehir merkezi	7	12,57	14	5	18	4,5	25,14	10,476	0,015*
	İlçe	13	16,85	20	7	20	4,54	47,38		
	Belde	8	18,5	20	11	20	3,12	55		
	Köy	48	14,75	14,5	5	20	4,13	35,29		
	Toplam	76	15,3	16	5	20	4,35			
Uyum Alt Boyut Puanı	Şehir merkezi	7	11,14	12	9	13	2,04	23	4,322	0,229
	İlçe	13	12,92	13	10	16	2,06	39,08		
	Belde	8	13,38	14	9	16	2,33	44,81		
	Köy	48	12,92	13	9	16	1,92	39,55		
	Toplam	76	12,8	13	9	16	2,03			
Mücadele Azmi Alt Boyut Puanı	Şehir merkezi	7	11,71	11	8	16	3,55	22,43	8,377	0,039*
	İlçe	13	15,77	17	10	20	3,37	46,54		
	Belde	8	16,63	18	10	20	3,96	50,88		
	Köy	48	14,27	14	8	20	3,03	36,6		
	Toplam	76	14,54	15	8	20	3,4			
Empati Alt Boyut Puanı	Şehir merkezi	7	10,43	10	9	12	1,27	41,29	1,791	0,617
	İlçe	13	9,46	10	3	12	2,7	35,42		
	Belde	8	10,75	12	8	12	1,83	47,19		
	Köy	48	10,08	10	6	12	1,61	37,48		
	Toplam	76	10,08	10	3	12	1,83			
Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Toplam Puanı	Şehir merkezi	7	87	86	80	94	5,57	18,29	13,451	0,004*
	İlçe	13	100,31	103	68	116	12,45	49,58		
	Belde	8	103,13	106	86	113	9,99	53,44		
	Köy	48	94,58	95	73	116	9,91	35,96		
	Toplam	76	95,76	95,5	68	116	10,75			

Tablo 4.29 incelendiğinde, geniş aileye sahip ergenlerin okul desteği alt boyut puanları bakımından yaşanan yer arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($H=10,47$; $p<0,05$). Araştırma sonucunda, geniş aileye sahip ergenlerin beldeye yaşayanlarının okul desteği alt boyut puanının ($\bar{X}=18,5$) şehir merkezinde ($\bar{X}=12,57$) yaşayanlara göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Geniş aileye sahip ergenlerin mücadele azmi alt boyut puanlarına göre yaşanan yer arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($H=8,3$; $p<0,05$). Geniş aileye sahip ergenlerin ilçe ($\bar{X}=15,77$) ve beldeye ($\bar{X}=16,63$) yaşayanlarının mücadele azmi alt boyut puanının şehir merkezinde ($\bar{X}=11,71$) yaşayanlara göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Geniş aileye sahip ergenlerin psikolojik dayanıklılık ölçeği toplam puanları bakımından yaşanan yer arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmaktadır ($H=13,45$; $p<0,05$). Geniş aileye sahip ergenlerin ilçe ($\bar{X}=100,31$) ve beldeye ($\bar{X}=103,13$) yaşayanlarının ergen psikolojik dayanıklılık ölçeği toplam puanlarının şehir merkezinde ($\bar{X}=87$) yaşayanlara göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Geniş aileye sahip ergenlerin aile desteği, akran desteği, uyum ve empati alt puanları bakımından yaşanan yer arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir ($p >0,05$).

Araştırmaya katılan çekirdek aile yapısına sahip ergenlerin öz-yeterlilik ölçeği genel ve alt boyut puanlarına göre yaşanan yer arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek için Kruskal Wallis H testi uygulanmış olup sonuçları Tablo 4.30'da verilmiştir.

Tablo 4.30. Çekirdek Aile Yapısında Öz Yeterlilik Ölçeği Puanlarına Göre Yaşanılan Yer Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ölçek ve alt boyutları	Yaşanılan Yer	Çekirdek Aile					Kruskal Wallis H Testi			
		n	\bar{X}	Orta nca	Mi n	Mak s.	Ss	Sıra Ort.	H	p
Akademik Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	Şehir merkezi	83	26,3	26	13	35	5,17	107,16	4,086	0,252
	İlçe	54	25,72	26,5	12	35	6,3	104,43		
	Belde	22	26,23	26,5	11	35	6,81	111,36		
	Köy	45	24,22	25	10	35	5,78	87,26		
	Toplam	204	25,68	26	10	35	5,82			
Sosyal Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	Şehir merkezi	83	25	26	12	33	4,77	93,61	7,387	0,061
	İlçe	54	27,24	27	13	35	4,99	120,61		
	Belde	22	24,45	26	11	32	6,26	95,07		
	Köy	45	25,82	26	19	32	3,56	100,8		
	Toplam	204	25,72	26	11	35	4,85			
Duygusal Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	Şehir merkezi	83	21,29	21	9	33	6,03	100,52	0,786	0,853
	İlçe	54	21,98	21,5	8	34	5,89	108,43		
	Belde	22	20,73	23	10	28	6,42	98,05		
	Köy	45	21,49	21	14	31	4,64	101,21		
	Toplam	204	21,46	21	8	34	5,73			
Öz yeterlilik Toplam Puanı	Şehir merkezi	83	72,59	72	42	95	12,92	101,86	2,127	0,546
	İlçe	54	74,94	73,5	45	104	14,25	111,48		
	Belde	22	71,41	72,5	43	91	16,09	98,75		
	Köy	45	71,53	69	47	93	11,18	94,74		
	Toplam	204	72,85	72	42	104	13,27			

Tablo 4.30 incelendiğinde, çekirdek aileye sahip ergenlerin öz yeterlilik ölçeği puanları bakımından yaşanılan yer arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan çekirdek aile yapısına sahip ergenlerin psikolojik dayanıklılık ölçeği genel ve alt boyut puanlarına göre yaşanılan yer arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek için Kruskal Wallis H testi uygulanmış olup sonuçları Tablo 4.31’de verilmiştir.

Tablo 4.31. Çekirdek Aile Yapısında Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanlarına Göre Yaşanılan Yer Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ölçek ve alt boyutları	Yaşanılan Yer	Çekirdek Aile						Kruskal Wallis H Testi		
		n	\bar{X}	Orta nca	Mi n	Mak s.	ss	Sıra Ort.	H	p
Aile Desteği Alt Boyut Puanı	Şehir merkezi	83	24,89	26	15	28	3,33	99,84	3,833	0,28
	İlçe	54	25,67	27	13	28	2,94	114,36		
	Belde	22	25,32	26,5	20	28	2,64	104,34		
	Köy	45	24,96	26	17	28	2,66	92,27		
	Toplam	204	25,16	26	13	28	3,02			
Akran Desteği Alt Boyut Puanı	Şehir merkezi	83	18,57	20	9	20	2,41	107,11	1,313	0,726
	İlçe	54	18,41	20	10	20	2,45	101,71		
	Belde	22	18,14	19,5	12	20	2,51	94,93		
	Köy	45	18,2	20	11	20	2,67	98,64		
	Toplam	204	18,4	20	9	20	2,48			
Okul Desteği Alt Boyut Puanı	Şehir merkezi	83	16,31	17	5	20	3,43	99,77	1,491	0,684
	İlçe	54	16,33	17	5	20	3,62	101,56		
	Belde	22	16	17	7	20	3,84	96,66		
	Köy	45	16,91	18	7	20	3,35	111,51		
	Toplam	204	16,42	17	5	20	3,49			
Uyum Alt Boyut Puanı	Şehir merkezi	83	12,42	13	6	16	2,21	93,58	5,306	0,151
	İlçe	54	12,78	13	7	16	2,07	100,55		
	Belde	22	13,5	13	10	16	1,99	119,57		
	Köy	45	13,11	14	7	16	2,37	112,94		
	Toplam	204	12,78	13	6	16	2,2			
Mücadele Azmi Alt Boyut Puanı	Şehir merkezi	83	15,66	16	8	20	2,96	101,52	2,55	0,466
	İlçe	54	15,8	16	8	20	3,95	108,44		
	Belde	22	16,18	17	8	20	3,35	112,39		
	Köy	45	15,16	15	8	20	3,15	92,34		
	Toplam	204	15,64	16	8	20	3,32			
Empati Alt Boyut Puanı	Şehir merkezi	83	10,01	10	3	12	1,85	97,79	1,686	0,64
	İlçe	54	10,33	11	5	12	1,8	110		
	Belde	22	10,45	11	8	12	1,26	107,02		
	Köy	45	10,2	10	6	12	1,49	99,98		
	Toplam	204	10,19	11	3	12	1,7			
Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Toplam Puanı	Şehir merkezi	83	97,87	100	74	116	9,96	97,37	1,236	0,744
	İlçe	54	99,31	100	68	116	11,54	107,02		
	Belde	22	99,59	102	74	116	11,6	109,23		
	Köy	45	98,53	100	67	114	11	103,24		
	Toplam	204	98,58	100	67	116	10,75			

Tablo 4.31 incelendiğinde, çekirdek aileye sahip ergenlerin ergen psikolojik dayanıklılık ölçeği puanları bakımından yaşanılan yer arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan parçalanmış aile yapısına sahip ergenlerin öz-yeterlilik ölçeği genel ve alt boyut puanlarına göre yaşanan yer arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek için Kruskal Wallis H testi uygulanmış olup sonuçları Tablo 4.32’de verilmiştir.

Tablo 4.32. Parçalanmış Aile Yapısında Öz Yeterlilik Ölçeği Puanlarına Göre Yaşanılan Yer Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ölçek ve Alt boyutları	Yaşanılan Yer	Parçalanmış Aile						Kruskal Wallis H Testi		
		n	\bar{X}	Orta nca	Min	Ma ks.	ss	Sıra Ort.	H	p
Akademik Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	Şehir merkezi	14	24,43	24,5	15	33	5,85	37,75	2,114	0,549
	İlçe	20	22,45	23,5	7	33	5,95	31,8		
	Belde	11	25,55	29	7	34	7,95	42,95		
	Köy	27	24,44	23	15	35	6,07	36,7		
	Toplam	72	24,06	24	7	35	6,27			
Sosyal Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	Şehir merkezi	14	24,64	24,5	14	32	5,33	33,11	1,516	0,679
	İlçe	20	25,05	28	7	35	7,65	38,75		
	Belde	11	27,09	26	21	34	4,46	41,64		
	Köy	27	25,15	24	17	32	4,34	34,5		
	Toplam	72	25,32	26	7	35	5,58			
Duygusal Öz yeterlilik Alt Boyut Puanı	Şehir merkezi	14	20,21	20,5	10	29	6,24	35,57	1,967	0,579
	İlçe	20	21,25	19	7	32	7,75	39,15		
	Belde	11	21,91	23	7	29	6,74	42		
	Köy	27	19,33	19	11	31	6,29	32,78		
	Toplam	72	20,43	20	7	32	6,71			
Öz yeterlilik Toplam Puanı	Şehir merkezi	14	69,29	68	45	93	15,4	35,18	1,53	0,675
	İlçe	20	68,75	69	21	94	18,78	36,68		
	Belde	11	74,55	77	53	91	14,51	43,32		
	Köy	27	68,93	66	48	96	14,32	34,28		
	Toplam	72	69,81	69	21	96	15,71			

Tablo 4.32 incelendiğinde, parçalanmış aileye sahip ergenlerin öz yeterlilik ölçeği puanları bakımından yaşanan yer arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Araştırmaya katılan parçalanmış aile yapısına sahip ergenlerin psikolojik dayanıklılık ölçeği genel ve alt boyut puanlarına göre yaşanan yer arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek için Kruskal Wallis H testi uygulanmış olup sonuçları Tablo 4.33’te verilmiştir.

Tablo 4.33. Parçalanmış Aile Yapısında Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Puanlarına Göre Yaşanılan Yer Arasındaki Farklılığa İlişkin Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

Ölçek ve Alt Boyutları	Yaşanılan Yer	Parçalanmış Aile						Kruskal Wallis H Testi		
		n	\bar{X}	Orta nca	Mi n.	Mak s.	ss	Sıra Ort.	H	p
Aile Desteği Alt Boyut Puanı	Şehir merkezi	14	23,07	25	12	27	5,03	34,39	1,656	0,647
	İlçe	20	23,9	26	7	28	4,91	39,43		
	Belde	11	23,55	26	13	28	5,5	41,18		
	Köy	27	22,41	24	13	28	5,22	33,52		
	Toplam	72	23,13	25	7	28	5,07			
Akran Desteği Alt Boyut Puanı	Şehir merkezi	14	17,86	20	6	20	4,55	41,18	2,724	0,436
	İlçe	20	17,35	19	5	20	4	32,45		
	Belde	11	17,45	18	10	20	3,3	32,09		
	Köy	27	18,81	20	13	20	1,9	38,87		
	Toplam	72	18,01	20	5	20	3,37			
Okul Desteği Alt Boyut Puanı	Şehir merkezi	14	16,64	18	7	20	4,05	37,68	0,648	0,885
	İlçe	20	16,5	17	10	20	3,47	34,45		
	Belde	11	17,36	19	13	20	2,98	40,27		
	Köy	27	16,81	17	11	20	3,01	35,87		
	Toplam	72	16,78	17	7	20	3,3			
Uyum Alt Boyut Puanı	Şehir merkezi	14	12,5	13	8	16	2,38	39,71	0,742	0,863
	İlçe	20	11,9	12,5	7	16	2,77	35,93		
	Belde	11	11,73	12	7	15	2,24	32,64		
	Köy	27	11,89	13	5	16	2,9	36,83		
	Toplam	72	11,99	13	5	16	2,64			
Mücadele Azmi Alt Boyut Puanı	Şehir merkezi	14	14,79	14,5	8	20	3,51	37,64	0,344	0,952
	İlçe	20	14,85	14,5	9	20	3,42	37,45		
	Belde	11	14,45	16	5	19	4,37	37,86		
	Köy	27	14,44	14	10	20	3,57	34,65		
	Toplam	72	14,63	14	5	20	3,57			
Empati Alt Boyut Puanı	Şehir merkezi	14	9,93	10,5	5	12	2,37	36,39	0,229	0,973
	İlçe	20	10,05	10,5	3	12	2,09	34,8		
	Belde	11	9,73	11	3	12	3,23	37,95		
	Köy	27	10,33	11	6	12	1,69	37,22		
	Toplam	72	10,08	11	3	12	2,18			
Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Toplam Puanı	Şehir merkezi	14	94,79	95	73	114	13,02	36,07	0,059	0,996
	İlçe	20	94,55	99,5	59	110	14,8	37,08		
	Belde	11	94,27	96	63	109	15,82	37,36		
	Köy	27	94,7	98	64	113	13,05	35,94		
	Toplam	72	94,61	97,5	59	114	13,69			

Tablo 4.33 incelendiğinde, parçalanmış aile yapısına sahip ergenlerin ergen psikolojik dayanıklılık ölçeği puanları bakımından yaşanılan yer arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

5.TARTIŞMA

Bu bölümde, araştırmacının alt amaçlarına bağlı olarak sırasıyla, ergenlerin aile yapısı, cinsiyet, yaş, anne öğrenim durumu, baba öğrenim durumu, yaşanılan yer değişkenlerine göre öz-yeterlilik ve psikolojik dayanıklılık düzeylerine ilişkin bulguların tartışması yer almaktadır.

Geniş, çekirdek ve parçalanmış aile yapısına sahip ergenlerin öz-yeterlilik düzeyleri

Bu araştırmada ilk olarak geniş, çekirdek ve parçalanmış aile yapısına sahip ergenlerin öz-yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Araştırma sonuçları, öz yeterlilik ölçeği toplam puanları bakımından aile tipleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığını fakat çekirdek aileye sahip ergenlerin öz-yeterlilik düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Literatür incelendiğinde, farklı yaş gruplarında araştırma bulgusunu destekler benzer çalışmaya rastlamak mümkündür. Özkahraman ve Yıldırım (2012) üniversite öğrencisi olan 95 katılımcı ile yaptıkları araştırma sonucunda, aile yapılarına göre katılımcıların öz-yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığını tespit etmişlerdir.

Araştırmanın toplam puanlarının çekirdek aile lehine olan bulgusu literatür bulguları ile paralellik göstermektedir. Yardımcı ve Başbakkal (2011), Aktürk ve Aylaz (2013) yapmış oldukları araştırmada, ergenlerin öz- yeterlilik düzeylerini aile yapılarına göre incelemişlerdir. Araştırmalar sonucunda, çekirdek aile yapısına sahip ergenlerin öz-yeterlilik düzeylerinin yüksek, parçalanmış aile yapısına sahip ergenlerin öz-yeterlilik düzeylerinin ise düşük olduğu tespit edilmiştir.

Geniş, çekirdek ve parçalanmış aile yapısına sahip ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri

Araştırmada geniş, çekirdek ve parçalanmış aile yapısına sahip ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Araştırma sonuçları, psikolojik dayanıklılık ölçeği toplam puanları

bakımından aile tipleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmadığını göstermektedir. Bu sonuç alt boyutlar açısından incelendiğinde, “aile desteği” ve “mücadele azmi” alt boyut puanları bakımından aile tipleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Çekirdek aileye sahip ergenlerin “aile desteği” alt boyut puanının parçalanmış aileye sahip ergenlere göre anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun dışında çekirdek aileye sahip ergenlerin “mücadele azmi” alt boyut puanının da geniş ve parçalanmış aileye sahip ergenlere göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

Araştırmanın istatistiksel açıdan anlamlı farklılık doğurmayan bulgusu yapılan çalışmalarla paralellik göstermektedir. Tanrıkkulu, Sülukoğlu ve Meşeli (2015), 13-16 yaş arası toplamda 801 ergen üzerinde aile yapıları ve psikolojik dayanıklılık ilişkisini incelemiş ve anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Ergün (2016)’ün, 14-18 yaş arası 360 ergen üzerinde yürüttüğü çalışmada da aile yapısı ile psikolojik dayanıklılık arasında bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Literatürdeki başka araştırmalarda da aile yapıları ile psikolojik dayanıklılık düzeyi arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Mahon, Yarcheski and Yarcheski 2003, Tümlü 2012).

Literatürde araştırmanın aile desteği ve mücadele azmi alt boyutlarında çekirdek aile lehine çıkan istatistiksel açıdan anlamlı farklılık sonucu ile birebir örtüşen araştırmalara rastlanmamıştır. Literatürde daha çok parçalanmış aile yapısı ile psikolojik dayanıklılık düzeyinin incelendiği çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Hand (2003), Antaramian, Huebner ve Valois (2008) yapmış oldukları çalışmalarda parçalanmış ailede yaşayan ergenlerde olumsuz ve riskli yaşantıların görüldüğünü ve bu durumun da ergenlerde psikolojik dayanıklılık düzeyini düşürdüğünü tespit etmişlerdir. Nitekim parçalanmış aile yapısına sahip olma psikolojik dayanıklılık düzeyini etkileyen risk faktörleri arasında yer almaktadır (Tebes, Irish, Vasquez and Perkins 2004, Chen and George 2005, Greeff and Ritman 2005, Masten and Obradovic 2008, Solmeyer, Killoren, McHale and Updegraff 2011). Parçalanmış aile yapısına sahip bir ergen ebeveyn yoksunluğu, boşanma vb. nedenler sebebiyle psikolojik dayanıklılıkta koruyucu faktörler arasında yer alan sağlıklı bir aile desteğinden mahrum kalmaktadır (Magno, Parinas and Mamauag 2008, Masten, Desjardins, McCormick, Kuo and Long 2010, Masten 2011). Çekirdek aile ise

dayanıklılıkta koruyucu faktör olan aile ortamını ve desteğini (Reynolds and Bezruczko 2000, Buckner, Mezzacappa and Beardslea 2003, Eminağaoğlu 2006, Gizir 2007) ergene sunabilmektedir. Lavasani, Barhazadeh, Afazali ve Hejazi (2011) ve Tahmasbipour ve Taheri (2012) aile desteğinin psikolojik dayanıklılık düzeyini arttırdığı söylemişlerdir. Thoits (2011) ise, aileden sağlanan desteğin arkadaş ve sosyal çevre desteğinden fazla olduğunu, aile üyeleri ile aynı hane içinde yaşamının, onlarla yakın ilişki içinde olmanın ergeni problemleri çözümünde daha güçlü hale getirdiğini belirtmiştir. Bu bilgiler göz önünde bulundurulduğunda, araştırmanın çekirdek aile lehine olan bulgusu, aile desteğinin psikolojik dayanıklılıkta koruyucu rolüne vurgu yapan çalışmalarla paralellik göstermektedir (Cheng and Furnham 2003, Benetti and Kambouropoulos 2006, Doğan 2006, Cenkseven ve Akbaş 2007, Doğan 2008, Terzi 2008, Park 2009, Çağır ve Gürkan 2010, Direktör ve Çakıcı 2012, Öngider 2013, Kabasakal ve Arslan 2014, Arslan ve Balkız 2016, Güney 2016, Topbay 2016).

Araştırmanın bir diğer alt boyut sonucunda çekirdek aileye sahip ergenlerin mücadele azmi puanlarının parçalanmış ve geniş aileye sahip ergenlere göre anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç literatür bulguları ile paralellik göstermektedir. Ertem ve Yazıcı (2006) ergenlerin psiko-sosyal sorunları ve depresyonu üzerinde yapmış oldukları araştırmada, çekirdek aile yapısına sahip ergenlerin diğer aile yapılarına göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinin yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Bu durum değerlendirildiğinde, çekirdek ailenin diğer aile yapılarına göre ergene olumsuz olaylar ile mücadele etmesinde örnek olması, farklı problem çözümlerinde ergenin çabasını desteklemesi etkili olmuş olabilir. Nitekim parçalanmış ailede ebeveyn yoksunluğu ve ergenin ebeveynlerinden ayrı yaşantı içerisinde olması zorlu yaşantılarla mücadele etmesini zorlaştırabilir. Geniş ailede ise kuşak çatışmasından kaynaklı bazı problemlerin olması ergene olumsuz yaşantıları ile mücadele etme fırsatlarının sunulmasını engelleyebilir. Bunun dışında, çekirdek aile yapısında ebeveynlerin ergenlerin gelişimi konusunda daha bilinçli davranışlar içerisinde olması, psikolojik dayanıklılıkta aile dışı koruyucu faktörler olan ve ergeni destekleyecek öğretmen, okul gibi faktörler ile diğer aile yapısındaki ebeveynlere göre daha çok iletişim halinde olmaları gibi faktörlerin de çekirdek

aileye sahip ergenlerin mücadele azmi puanlarının yüksek çıkmasında etkili olmuş olabileceği düşünülebilir.

Geniş, çekirdek ve parçalanmış aileye sahip ergenlerin cinsiyete göre öz-yeterlilik düzeyleri

Araştırma sonucunda, farklı aile yapısına sahip ergenlerin cinsiyete göre genel öz-yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Alt boyutlar açısından incelendiğinde bu sonucun bazı alt boyutlarda anlamlı sonuçlar doğurduğu görülmüştür. Geniş aile yapısına sahip erkek ergenlerin kız ergenlere göre “duygusal öz-yeterlilik” alt boyut puanlarının anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Çekirdek aileye sahip kız ergenlerin ise “akademik öz-yeterlilik” alt boyut puanlarının erkek ergenlere göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

Literatürde araştırmanın ergenlerin öz-yeterlilik düzeylerinin cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılığa yol açmayan bulgusu ile örtüşen birçok araştırmaya rastlanmıştır. Vera, Shin, Montgomery, Mildmer ve Speight (2004) 178 ergen (%48 kız, %52 erkek) ve Luszczyńska, Gutierrez-Dona ve Schwarzer (2005) 626 ergen (300 erkek, 326 kız) üzerinde ergen öz-yeterlilik düzeyini cinsiyete göre incelenmiş ve öz-yeterlilik düzeyinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık yaratmadığı sonucuna ulaşılmışlardır. Benzer bir araştırma, 17-19 yaş arası 169 ergen üzerinde Armum ve Chellappan (2015) tarafından gerçekleştirilmiştir. Araştırmada, ergenlerin sosyal ve duygusal öz-yeterlilikleri cinsiyet değişkenine göre incelenmiş ve istatistiksel açıdan bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Alçay (2015) 292 ergenin (153 kız, 134 erkek), Erol ve Avcı-Temizir (2016) 628 ergenin (223 kız, 405 erkek) öz-yeterlilik düzeylerini incelendiği çalışmalarında öz-yeterlilik düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmışlardır. Yapılan farklı araştırmalarda da benzer sonuçlara ulaşıldığı ve cinsiyet değişkenine göre öz-yeterlilik düzeyinin anlamı farklılaşmadığı görülmüştür (Chen 2003, Nielsen 2004, Kumar ve Lal 2006, Yıldırım ve İlhan 2010, Adeyami 2012, Albayrak Okçin ve Gerçeklioğlu 2013, İkiz ve Yörük 2013, Tenaw 2013, Colomeischi and Colomeischi 2014, Deniz 2015, Belgi 2016). Bu sonuçlarda araştırma bulgusunu destekler niteliktedir.

Alt boyutların sonuçları da yapılan çalışmalar ile paralellik göstermektedir. Bacchini ve Magliulu (2003) 13-19 yaş arası 675 ergen, Willemse (2008) 15-16 yaş arası 360 ergen ve Telef ve Karaca (2011) 13-18 yaş arası 1250, Certel, Bahadır, Saracaloğlu ve Vardar (2015) 14-17 yaş arası ergen üzerinde cinsiyete göre öz-yeterlilik düzeylerini incelemiş ve kız ergenlerin akademik öz-yeterlilik düzeylerinin yüksek, erkek ergenlerin ise duygusal öz-yeterlilik düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Literatürdeki başka araştırmalar da kızların akademik öz-yeterlilik düzeylerinin (Bandura, Caprara, Barbaranelli, Pastorelli and Regalia 2001, Pastorelli et al 2001, Mayall 2002, Willemse, Smith and Van Dyke 2011, Azar 2013, Tuncer ve Doğan 2015), erkelerin ise duygusal öz-yeterlilik düzeylerinin (Landon, Ehrenreich and Pincus 2007, Çelikkaleli ve Gündüz 2010, Certel, Bahadır, Saracaloğlu ve Varol 2015) yüksek olduğunu göstermektedir.

Yapılan araştırmada çekirdek aile yapısına sahip kızların akademik öz-yeterlilik düzeylerinin yüksek çıkmasında, bu aile yapısına sahip ebeveynlerin diğer aile yapılarına göre kızların eğitime verdiği önemin fazla olması etkilemiş olabilir. Araştırmada diğer alt boyut sonucu olan geniş aile yapısına sahip erkeklerin duygusal öz-yeterliliklerinin yüksek çıkması yorumlandığında; geniş ailenin geleneksel yapısı, erkeğin kendini daha güçlü, sahiplenici, lider ve önemli hissetmesini sağlayıp olumsuz duygular ile baş etme yeteneğini geliştirmiş olabileceğini düşündürmektedir.

Geniş, çekirdek ve parçalanmış aileye sahip ergenlerin cinsiyete göre psikolojik dayanıklılık düzeyleri

Araştırma sonucunda geniş ve parçalanmış aileye sahip ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermezken, çekirdek aileye sahip ergenlerde anlamlı bir farklılık göstermiştir. Bu sonuca göre, çekirdek aileye sahip kız ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin erkek ergenlere göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuç alt boyutlar açısından incelendiğinde de bazı farklılıklara yol açtığı görülmüştür. Şöyle ki, geniş ve çekirdek aileye sahip kız ergenlerin “akran desteği” alt boyut puanlarının erkek ergenlere göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Aynı zamanda çekirdek aileye sahip kız ergenlerin “okul desteği”, “mücadele azmi”, “empati” alt boyut puanlarının da erkek ergenlere göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

Araştırmada geniş ve parçalanmış ailede ortaya çıkan farklılaşmama sonucu literatür bulguları ile paralellik göstermektedir. Rew, T aylor-Seehafer, Thomas ve Yockey (2001) 15-22 yaş arası 59 ergen üzerinde yapmış oldukları araştırmada cinsiyet değişkenine göre dayanıklılığın farklılaşmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Kolej öğrencilerinin dayanıklılığı üzerinde yürütülen bir araştırmada da psikolojik dayanıklılığın cinsiyete göre anlamlı farklılaşmadığı tespit edilmiştir. (Maddi et al 2006). Bu konudaki bir diğer araştırma Yılmaz Irmak (2011) tarafından yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 12-17 yaş arası fiziksel istismara uğramış 1607 ergen oluşturulmuştur. Sonuçta, psikolojik dayanıklılık düzeyi ile cinsiyet değişkeni arasında bir ilişkinin olmadığı görülmüştür. Ortaokul öğrencilerin cinsiyete göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelendiği Topbay (2016)'ın çalışmasında da cinsiyet değişkeninin psikolojik dayanıklılığı yordamadığı görülmüştür. Benzer çalışmalarda da psikolojik dayanıklılık düzeyinin cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Harrisson Loiselle, Duquette and Semenik 2002, Chan 2003, Crowley Hayslip and Hobdy 2003, Sezgin 2012, Tümlü 2012, Aydoğdu 2013, Gür gan 2014, Gökçen 2015, Hadianfard, Ashjazadeh, Feridoni and Farjam 2015, Batan 2016).

Literatürde sadece çekirdek aile tipinde kızların lehine sonuca ulaşılan araştırma bulgusunu destekleyen örneklere de rastlanmıştır. Fishman (2012) %72'i kız ,%28 erkek olan 121 kolej öğrencisi üzerinde psikolojik dayanıklılık, algılanan stres ve stres tepkisini incelemiş ve araştırma sonucunda psikolojik dayanıklılık düzeyinde kızların lehine bir sonuca ulaşılmıştır. Gürsu (2012) 14-18 yaş arası 1009 ergen, Gündaş ve Koçak (2015), 14-18 yaş arası 764 ergen, Küçük ve Düşmez (2015) 13-14 yaş grubundaki 563 ergen, Aktaş (2016) 14-18 yaş grubundaki 1278 ergen üzerinde psikolojik dayanıklılık düzeyini cinsiyet değişkenine göre incelemiş ve araştırmalar sonucunda, istatistiki olarak anlamlı seviyede kız ergenlerin erkek ergenlere göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Literatürdeki başka çalışmalarda da psikolojik dayanıklılık düzeyinde kızların lehine bulgulara ulaşılan araştırmaların olduğu görülmüştür (Önder ve Gülay 2008, Kılıç 2014, Oktan, Odacı ve Berber Çelik 2014, Bülbül 2015, Turgut 2015).

Araştırmada akran ve okul desteği, mücadele azmi ve empati alt boyutlarında cinsiyet değişkeni açısından kız ergenler lehine oluşan farklılık istatistiksel açıdan

anlamli bulunmuştur. Araştırmannın bu bulgusu literatür sonuçları ile paralellik göstermektedir. Çataloğlu (2011), 14-15 yaş grubu 750 ergenin psikolojik dayanıklılık ve aile işlevlerini, Yılmaz ve Sipahioğlu (2012) 14-18 yaş grubu 499 ergenin psikolojik dayanıklılık ve alt boyutlarını incelemiş, araştırmalarında kız ergenlerin empati, akran desteği alt boyut puanlarının erkek ergenlere göre anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmışlardır. Benzer bir çalışma Altundağ (2013) tarafından 14-18 yaş arası 144 ergen üzerinde yapılmış ve kızların okul desteği alt boyut puanlarının erkek ergenlere göre anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ergenlerin psikolojik dayanıklılık ve benlik kurgularının incelendiği bir başka araştırma da Koç Yıldırım (2014) tarafından 14-18 yaş 945 ergen üzerinde yapılmış ve araştırmada kız ergenlerin okul desteği, mücadele azmi, akran desteği, empati alt boyut puanlarının erkek ergenlere göre anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Dündar (2016) tarafından 14-18 yaş arası 500 ergen üzerinde psikolojik dayanıklılık ve öfke tarzları üzerinde yapılan araştırmada da kız öğrencilerinin okul desteği, akran desteği, mücadele azmi ve empati alt boyut puanlarının erkek ergenlere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu görölmüştür.

Araştırma sonuçlarının kız ergenlerin lehine sonuçlar doğurmasında; kızların toplumun ve ailenin geneli tarafından sevecen, uyumlu, sakin, paylaşımcı ve fedakâr yetiştirilmesinden kaynaklı iletişim ve empatik becerilerinin erkeklere göre daha iyi seviyede olması, detaylı düşünme yapıları sebebiyle duygusal durum değişimlerini daha çok yaşamaları ve bu süreçte akran desteğini daha çok hissetmeleri, ev işleri, kardeş bakımı, eğitim faaliyetleri gibi daha çok sorumlulukla başa çıkmak zorunda kalması, kızların ergenlik dönemine erkeklerden daha önce girmeleri ve bu döneminin beraberinde getirdiği olumsuz durumlar ile mücadele etmeyi de daha erken yaşta öğrenmeleri gibi faktörlerin etkili olduğu düşünölebilir.

Geniş, çekirdek ve parçalanmış aileye sahip ergenlerin yaşa göre öz-yeterlilik düzeyleri

Araştırma sonucunda geniş, çekirdek ve parçalanmış aile yapısına sahip ergenlerin yaşa göre genel öz-yeterlilik puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğu görölmüştür. şöyle ki 13-14 yaş grubunda olan ergenlerin 15-16 yaş grubundaki ergenlere göre öz-yeterlilik düzeylerinin anlamlı derecede yüksek olduğu görölmüştür. Bu sonuç alt boyutlar açısından incelendiğine, tüm aile yapılarında

ergen “akademik öz-yeterlilik” ve “duygusal öz- yeterlilik” alt boyut puanlarının 13-14 yaş grubunda 15-16 yaş grubuna göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. “Sosyal öz-yeterlilik” alt boyutunda ise geniş aile yapısına sahip 13-14 yaş grubu ergen puanlarının 15-16 yaş grubu ergenlere göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

Literatür bulguları araştırma bulgusunu destekler niteliktedir. Telef ve Karaca (2011) 1250 ergenin öz-yeterlilik ve psikolojik semptomlarını inceledikleri çalışmalarında yaş arttıkça ergenlerin öz-yeterlilik düzeylerinde düşüşler olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Literatürde araştırma bulunan sonuçtan farklı sonuçlar da elde edildiği görülmüştür. Bazı çalışmalarda ergenlerin yaşa göre öz-yeterlilik puanları arasında anlamlı farklılıklar olmadığı (Kıvılcım 2014, Alçay 2015), bazı çalışmalarda da yaş arttıkça öz-yeterlilik düzeyinin arttığı tespit edilmiştir (Vardarlı 2005, Ünal Keskin ve Orgun 2006).

Araştırma sonucunda 13-14 yaş grubundaki ergenlerin öz-yeterlilik düzeylerinin 15-16 yaş grubuna göre yüksek çıkmasında ergenliğin ilk döneminde ailelerin ergenlerin akademik, duygusal ve sosyal gelişimlerine daha fazla önem vermeleri etkili olmuş olabilir. Kuzgun (2006) 15-16 yaş grubundaki ergenlerde topluma hizmet etme fikrinin arttığını ve gelecekteki yaşamını düşünmeye başladığını belirtmektedir. Bu açıdan bakıldığında 15-16 yaş grubundaki ergenin 13-14 yaşındaki yaşantısına göre daha zor ve karmaşık beklentilerin içerisinde olduğu söylenebilir. Bu karmaşık yaşantılara ergenlerin lise ve üniversite sınavına giriş ile ilgili yaşadıkları problemler, meslek seçimi, aile ve akranları ile sosyal ilişkilerdeki çatışmalar, sorumluluklarının artması, karşı cins ile ilişkilerde yaşanan duygusal yaşantıların da eklenmesi ergenlerin akademik, duygusal, sosyal ve genel öz-yeterlilik düzeylerinde düşüşlere sebep olduğu söylenebilir.

Araştırma alt boyutlar açısından incelendiğinde, yaş arttıkça akademik öz-yeterlilik düzeyinin düştüğü görülmektedir. Literatür bulguları bu sonucu destekler niteliktedir. Wuebbels (2006), ergenlerin sosyal gelişim ve akademik öz-yeterlilikleri incelediği çalışmada, yaş arttıkça akademik öz-yeterlilik düzeyinin düştüğü sonucuna ulaşılmıştır. Benzer bir çalışmada Koçer (2014) tarafından 13-15 yaş arası

313 ergen üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonucunda, yaşın yükselmesinin akademik öz-yeterlilik düzeyini düşürdüğü tespit edilmiştir. Önemli bir diğer çalışmada öz-yeterlilik ile akademik başarı arasındaki ilişkinin 649 ortaokul öğrencisi üzerinde incelendiği bir çalışmadır (Kaleli 2016). Çalışmada akademik öz-yeterlilik alt boyutlarında yaş değişken ortalamaları arasında anlamlı farklılıklar tespit edilmiş ve yaş arttıkça akademik öz-yeterlilik düzeyinin düştüğü sonucuna ulaşılmıştır.

Literatürde araştırma bulgusundan farklı bulgulara da rastlamak mümkündür. Bazı çalışmalar akademik öz-yeterlilik düzeyinin yaş değişkenine göre anlamlı farklılaşmadığını gösterirken (Thomas-Spiegel 2006, Pruett 2011), bazı çalışmalar yaş arttıkça akademik öz-yeterlilik düzeyinin arttığını göstermektedir (Lee 2003, Elias 2008, Rey 2009, Altunsoy, Çimen, Ekici, Atik ve Gökmen 2010, Huang 2011, Johnson 2011).

Literatürde duygusal öz-yeterlilik alt boyutunda 13-14 yaş grubunda ortaya çıkan anlamlı farklılık sonucundan farklı çalışma mevcuttur. Demirdüzen (2013) tarafından lise öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada yaşa göre duygusal öz-yeterliliğin anlamlı farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. 15-16 yaş grubunda yani orta ergenlik döneminde bulunan bir ergenin 13-14 yaş grubuna göre ergenlik dönemini daha çalkantılı bir şekilde geçirmektedir. Bu döneminde ergen karmaşık duygu yoğunluğunu daha fazla yaşamakta, riskli yaşantılar sebebiyle de olumsuz durumlar ile karşı karşıya kalabilmektedir (Santrock 2012, Dolgin 2014). Bu açılardan bakıldığında, araştırmada olumsuz duygular ile baş etme yeteneğini algılamayı ölçen duygusal öz-yeterlilik alt boyutunda 13-14 yaş grubunda oluşan anlamlı farklılık sonucunun ergenliğin evreleriyle ilgili olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Araştırma bulgusunda sosyal öz-yeterlilik alt boyutunda 13-14 yaş grubunda ortaya çıkan anlamlı farklılık sonucundan farklı literatür çalışması mevcuttur. Koparan, Öztürk, Özkılıç ve Şenışık (2009) tarafından lise öğrencileri üzerinde yapılan bir çalışmada sınıf düzeyi arttıkça sosyal öz-yeterliliğin arttığı tespit edilmiştir. 10. sınıfların 9. sınıflardan 11. sınıfların ise 10. sınıflardan daha yüksek sosyal öz-yeterliliğe sahip olduklarını belirtmişlerdir. Ergenlerin yaşının ilerlemesiyle sosyal gelişimini tamamladığı, çevresiyle ve kendisiyle ilgili öz farkındalığını arttırdığı düşünülmektedir. Artan yaşla birlikte akran ilişkilerinin önem kazanması ergene

deneyim kazandırmakta ve farklı yaşantılar sunmaktadır. Bu açılarından bakıldığında, yaşam tecrübesinin sosyal öz-yeterlilik düzeyini artırması beklenebilir. Ancak araştırma bulgusu yaşın ilerlemesinin sosyal öz-yeterliliği arttırmadığını göstermektedir. Turcan (2011) bireylerin geçirdiği deneyim ve yaşantılarının da öz-yeterlilikte farklılık ortaya koyacağını belirtmektedir. Yapılan çalışmada elde edilen bulgu değerlendirildiğinde, 13-14 yaş grubunda 15-16 yaş grubuna göre psikolojik yaşantılarda deneyim, bilgi miktarı gibi diğer değişkenlerin sosyal-öz-yeterlilik düzeyi yüksekliğinde etkili olmuş olabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Geniş, çekirdek ve parçalanmış aileye sahip ergenlerin yaşa göre psikolojik dayanıklılık düzeyleri

Araştırma sonucunda çekirdek ve parçalanmış aile yapısına sahip ergenlerin yaşa göre genel psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Şöyle ki, 13-14 yaş grubunda olan ergenlerin 15-16 yaş grubundaki ergenlere göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinin anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuç alt boyutlar açısından incelendiğine, “aile desteği” ve “mücadele azmi” alt boyutlarında çekirdek aile yapısına sahip ergenlerin 13-14 yaş grubu puanlarının 15-16 yaş grubuna göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. “Uyum” alt boyutunda ise, geniş aile yapısına sahip ergenlerin 13-14 yaş grubu puanlarının 15-16 yaş grubuna göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Son olarak “okul desteği” alt boyutunda parçalanmış aile yapısına sahip ergenlerin 13-14 yaş grubu puanlarının 15-16 yaş grubuna göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

Turgut (2015) tarafından lise düzeyindeki ergenlerin önemli yaşam olayları, algılanan sosyal destek ve okul bağlılığının psikolojik dayanıklılık düzeylerindeki rolü incelenmiştir. Araştırmada yaş arttıkça psikolojik dayanıklılık düzeyinin azaldığı tespit edilmiştir. Benzer bir çalışma Ergün (2016) tarafından yapılmış ve ergenlerin yaşı ilerledikçe psikolojik dayanıklılık düzeyinin düştüğü tespit edilmiştir. Ebeveynleri boşanmış 14-18 yaş arası 307 ergenin psikolojik dayanıklılıklarının incelendiği bir başka araştırmada (Kurt 2016) 14-15 yaş grubunda bulunan ergenlerin, 16-18 yaş grubu ergenlerine göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Literatürdeki bu bulgular araştırma bulgusu ile de örtüşmektedir

Araştırma alt boyut sonuçları da aile desteği, mücadele azmi, uyum ve okul desteği alt boyutlarında 13-14 yaş grubu lehine farklılıklar olduğunu göstermektedir. Fakat literatürde araştırmanın alt boyut sonuçlarını destekleyecek çalışmalara rastlanmamıştır.

Araştırma bulgusunda elde edilen farklılığın ergenliğin evreleri ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Literatür bulguları 16-17 yaş aralığında ergenlerin riskli davranış sergileme olasılığının arttığını göstermektedir (Williams, West and Shults 2012, Hanss et al 2015). Orta ve geç ergenlik evresinde ergen, sosyal ve akademik alanda gelişme isteği, karşı cinse olan yönelim, mesleki beklentiler gibi daha zorlu ve karmaşık yaşantılar ile baş etmek zorunda kalmaktadır. Bu durum ergende depresyon gibi psikolojik düşümlere sebep olmaktadır (Marston, Hare and Allen 2010, Santrock 2012, Tamura et al 2012). Bunun dışında araştırma alt boyut sonucu aile yapıları açısından değerlendirildiğinde; çekirdek aileye sahip ergenlerin 13-14 yaş grubu lehine görülen aile desteği ve mücadele azmi alt boyut puanı yüksekliği, bu aile yapısındaki ebeveynlerin ergen gelişimi hakkında daha bilinçli olmaları ve özellikle ergenliğin ilk dönemlerinde ergen- aile çatışmalarının az olmasından kaynaklı aile desteğini ve rehberliğini daha çok alabilmelerinden kaynaklanmış olabilir. Geniş aile yapısında 13-14 yaş grubunda uyum alt boyut puanında görülen farklılık ise, geniş ailede yaşayan kişi sayısının fazla olması sebebiyle ergenin farklı yaşantıları ve yaş dönemlerini görebilmesi ergene sosyal yaşantısında karşılaştığı yeni durumlara uymada avantaj sağlamış olabilir. Parçalanmış ailede 13-14 yaş grubunda görülen okul desteği alt boyut puanı yüksekliğini etkileyen faktörlere bakıldığında ise, ergenliğin ilk dönemlerinde yaşanan değişimlerde ebeveyn yoksunluğu ya da azlığı sebebiyle ergenin ailede bulamadığı desteği öğretmenlerinden almış olabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Geniş, çekirdek ve parçalanmış aileye sahip ergenlerin anne öğrenim durumuna göre öz- yeterlilik düzeyleri

Araştırma sonucunda geniş, çekirdek ve parçalanmış aile yapısına sahip ergenlerin anne öğrenim durumlarına göre öz-yeterlilik düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. İstatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamasına rağmen tüm aile yapılarında lise ve üstü mezunu anneye sahip ergenlerin öz-yeterlilik puanlarının yüksek olduğu görülmüştür.

Literatür bulguları araştırma sonucunu destekler niteliktedir. Güven ve Orhan (2011), Dadlı (2015), Deniz (2015) yapmış oldukları araştırmalarında ergenlerin anne öğrenim düzeylerine göre öz-yeterlilik düzeylerinde anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Literatürde araştırma bulgusunun toplam puanlarına ilişkin sonucunu destekler bulgular da mevcuttur. Vardarlı (2005) ve Telef (2011) ergen öz-yeterlilik düzeyini anne öğrenim durumuna göre inceledikleri çalışmalarında lise ve üstü mezunu anneye sahip ergenlerin öz-yeterlilik puanlarının yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Literatür ve araştırma bulgularında elde edilen, annenin öğrenim durumuna göre ergen öz-yeterlilik düzeyi yüksekliğinde, yüksek öğrenim düzeyindeki annelerin çocuklarının akademik, sosyal ve duygusal gelişimleri ile daha bilinçli ilgilenmeleri, okuryazar olmayan ya ilköğretim mezunu annelere göre daha olumlu rol model sunmalarının etkili olabileceği düşünülebilir.

Geniş, çekirdek ve parçalanmış aileye sahip ergenlerin anne öğrenim durumuna göre psikolojik dayanıklılık düzeyleri

Araştırma sonucunda geniş, çekirdek ve parçalanmış aile yapısına sahip ergenlerin anne öğrenim durumlarına göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. İstatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık bulunmamasına rağmen geniş ve çekirdek aile yapılarında ortaokul, parçalanmış aile yapısında ise lise ve üstü mezunu anneye sahip ergenlerin puanlarının yüksek olduğu görülmüştür.

Literatür bulguları araştırmanın istatistiki olarak anlamlı farklılık yoktur sonucunu destekler niteliktedir. Thompson, Corsello, McReynolds ve Conklin-Powers (2013) 13-18 yaş 500 ergenin aile sosyo-ekonomik statüsüne göre ergenlerin psikolojik dayanıklılıklarını incelemişlerdir. Araştırmada anne öğrenim durumuna göre ergen psikolojik dayanıklılık düzeylerinin farklılaşmadığı tespit edilmiştir. Topbay (2016)'ın 188 ortaokul öğrencisinin psikolojik dayanıklılık ve aile işlevlerini incelediği çalışmasında da, psikolojik dayanıklılık düzeyinin anne öğrenim durumuna göre anlamlı farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır. Benzer bir çalışma 14-18 yaş arası 360 ergen üzerinde psikolojik sağlamlık ile duygusal zeka ilişkisini

inceleyen Ergün (2016) tarafından yapılmıştır. Araştırma sonucunda anne öğrenim durumunun ergenlerin psikolojik dayanıklılığını etkilemediği tespit edilmiştir.

Literatürde, ailenin öğrenim durumu psikolojik dayanıklılık açısından koruyucu faktörler arasında sayılmaktadır (Kararımak 2006, Parrent 2007, Öz ve Bahadır-Yılmaz 2009). Araştırma bulgusunun puan üstünlüğü açısından çıkan sonucu bu görüşü destekler niteliktedir. Gürsu (2012) yapmış olduğu çalışmada anne öğrenim durumuna göre ergen psikolojik dayanıklılık düzeyini incelemiş araştırmada, anne öğrenim düzeyi arttıkça ergenlerin depresyona girme ihtimallerinin düştüğü sonucuna ulaşmıştır. Kabasakal ve Arslan (2014) 14-19 yaş arası 262 ergen üzerinde psikolojik dayanıklılık ve aile sorunları arasındaki ilişkiyi incelemiş ve anne öğrenim düzeyi arttıkça ergen psikolojik dayanıklılık düzeyinin de arttığı sonucuna ulaşmışlardır. Küçük ve Düşmez (2015) 13-14 yaş grubundaki 563 ergen üzerinde psikolojik dayanıklılık ve ilişkili faktörleri incelemiş ve anne öğrenim düzeyi arttıkça ergen psikolojik dayanıklılık düzeyinin de arttığı sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırma bulgusunda aile tipleri açısından geniş ve çekirdek aile yapılarında ortaokul mezunu anneye sahip ergen dayanıklılık puanları yüksek iken parçalanmış aile yapısında lise ve üstü mezunu anneye sahip olmanın lehine bir sonuç olduğu görülmektedir. Bu durum aile yapılarının ilişkileri açısından değerlendirildiğinde; parçalanmış aile yapısına sahip ebeveynler diğer aile türlerine göre ergen rehberliğinde kendisine destek olabilecek yeterli aile üyesine sahip değildir. Bu aile tiplerinde hem sorun alanları fazladır hem de ergen psikolojik dayanıklılığı açısından koruyucu faktörlerin azlığı ergende riskli davranışlara yol açabilmektedir (Yorohan 2011, Kabasakal ve Arslan 2014). Çevresel koruyucu faktörler olan arkadaş desteği, okul, destek hizmeti sağlayan kuruluşlar (Dearden 2004, Eminağaoğlu 2006) gibi faktörler de üst öğrenim düzeyine sahip ebeveynlerin hayatlarında daha fazla var olmaktadır. Araştırma bulgusunun sonucu değerlendirildiğinde, parçalanmış aile yapısında öğrenim durumu yüksek olan anneye sahip olmanın ergenin dayanıklılık düzeyini yükselttiği şeklinde yorumlanabilir.

Geniş, çekirdek ve parçalanmış aileye sahip ergenlerin baba öğrenim durumuna göre öz- yeterlilik düzeyleri

Araştırma sonucunda çekirdek ve parçalanmış aile yapısına ergenlerin baba öğrenim durumuna göre öz-yeterlilik düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Araştırma sonucu geniş aile yapısına göre ise anlamlı farklılıklar doğurmuştur. Babası ortaokul mezunu olan ergenlerin genel öz-yeterlilik puanlarının babası ilkokul ve altı mezunu olanların puanlarına göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuç alt boyutlar açısından değerlendirildiğinde sadece “akademik öz-yeterlilik” alt puanları bakımından ortaokul mezunu babası olan ergenlerin ilkokul ve altı mezunu babası olan ergenlerin puanlarına göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

Literatür bulguları araştırmada çekirdek ve parçalanmış aile yapılarında ortaya çıkan sonucu destekler niteliktedir. Bu araştırmalarda babanın öğrenim durumunun çocukların ve ergenlerin öz-yeterliliklerini yordamadığı ve babanın öğrenim düzeyine göre öz-yeterlilikte farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir (Vardarlı 2005, Güven 2008, Çetin 2009).

Literatür bulguları geniş aile yapısında ortaya çıkan araştırma sonucunu destekler niteliktedir. Özgen ve Bindak (2011) lise öğrencilerinin matematik öz-yeterliliğine yönelik öz-yeterlilik inançlarını incelediği araştırmada baba öğrenim durumunu da incelenmiştir. Araştırmaya katılan 712 ergenin babalarının öğrenim düzeyleri arttıkça öz-yeterlilik düzeylerinin de arttığı bulgusuna ulaşılmıştır. Telef (2011) ergen öz-yeterlilik düzeylerinin baba öğrenim durumuna göre incelediği benzer çalışmasında da ergenlerin genel öz-yeterlilik düzeylerinin babalarının öğrenim düzeyi arttıkça artma eğilimi gösterdiği sonucuna ulaşmıştır.

Araştırma sonucu alt boyutlar açısından incelendiğinde baba öğrenim düzeyi arttıkça ergen akademik öz-yeterlilik düzeyinin arttığını göstermektedir. Literatür bulguları araştırmanın bu sonucunu desteklemektedir. Kamin (2009), Fan ve Williams (2010), Özer ve Anıl (2011), yapmış oldukları çalışmalarında, babanın öğrenim düzeyinin çocuklarının akademik başarısında etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Öğrenim durumu yüksek olan bir baba ergene arzuladığı akademik çevre koşullarını yaratmakta, eğitsel performansını sergileme sürecinde ergene

sağlıklı rehberlik yapabilmektedir (Levpuscek, Zupancic and Socan 2012). Aynı zamanda geniş ailenin ataerkil yapısı içinde aile reisi olarak kabul edilen baba ergenler tarafından rol model olarak görülebilir. Bu nedenle geniş aile yapısında babanın öğrenim durumunun öğrencilerin akademik öz-yeterlilik düzeylerini etkilediği düşünülebilir.

Geniş, çekirdek ve parçalanmış aileye sahip ergenlerin baba öğrenim durumuna göre psikolojik dayanıklılık düzeyleri

Araştırma sonucunda çekirdek ve parçalanmış aile yapısında ergenlerin baba öğrenim durumlarına göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Araştırma sonucu geniş aile yapısında ise anlamlı farklılıklar doğurmuştur. Babası lise ve üstü mezunu olan ergenlerin genel psikolojik dayanıklılık puanlarının babası ilkokul ve altı mezunu olanlara göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuç alt boyutlar açısından incelendiğinde, babası ortaokul ve lise ve üstü mezunu olan ergenlerin “aile desteği” ve “uyum” alt boyut puanlarının babası ilkokul ve altı mezunu olanlara göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

Literatürde ebeveyn öğrenim durumunun ergenlerde psikolojik dayanıklılık düzeyini arttırmada önemli bir faktör olduğu belirtilmektedir (Bahadır Yılmaz ve Öz 2011). Araştırma bulguları da bu görüşleri desteklemekte alan yazındaki başka çalışmalarla da örtüşmektedir. Gürsu (2012), Arastaman ve Balcı (2013), Koç Yıldırım, Yıldırım, Otrar ve Şirin (2015) yapmış oldukları çalışmalarında baba öğrenim durumuna göre ergen psikolojik dayanıklılık düzeyini incelemiş ve baba öğrenim düzeyi arttıkça ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinde arttığı sonucuna ulaşmışlardır. Dündar (2016) tarafından ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile baba öğrenim durumu incelenen araştırmada da, baba öğrenim düzeyi arttıkça ergenlerin genel psikolojik dayanıklılık düzeylerin arttığı fakat sonucun alt boyutlar açısından anlamlı bir farklılığa yol açmadığı görülmüştür.

Alt boyut sonuçları incelendiğinde bulguların geniş aile tipinde farklılıklara yol açtığı görülmüştür. Bu sonuç literatür bulguları ile paralellik göstermektedir. Koç Yıldırım (2014) ergenlerin psikolojik dayanıklılıklarını baba öğrenim durumuna göre

incelemiş babaları üst eğitime sahip ergenlerin aile desteği alt boyut puanlarının yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Geniş ailenin geleneksel yapısı sebebiyle ergenin gelişimde sadece anne-baba değil büyük anne-baba, hala, amca, teyze gibi akrabalar da önemli rol oynamaktadır (Trawick-Swith 2013). Hatta çoğu zaman bu aile yapısında büyük anne ve büyük babalar torunlarının yaşantısında anne-babaya göre daha fazla söz hakkına sahip olabilmektedirler (Fingerman et al 2010). Araştırma sonuçları bu aile yapısında babanın öğrenim düzeyi arttıkça ergenin psikolojik dayanıklılık düzeyinin arttığını göstermiştir. Bu sonuca etki eden bazı faktörler olabilir. Öğrenim durumu yüksekliği babanın ergen eğitimi hakkında daha bilinçli hale gelmesini sağlayabilir. Bilinçli hale gelen baba da kuşak çatışmalarından kaynaklı sorunlara müdahale ederek ergenin ihtiyacı olan aile desteğini ona sunabilir. Ayrıca babanın bu aile yapısındaki tutumu ergenin psikolojik dayanıklılık düzeyinin seviyesinde önemli bir faktör olarak da görülebilir. Nitekim literatür bulguları da bunu destekler niteliktedir. Dwairy ve Achovi (2010) babadan algılanan desteğin ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile ilişkili olduğunu söylemişlerdir. Videon (2005) tarafından 13-18 yaş arası 6512 ergen, Corsano, Majorano ve Champretavy (2006) tarafından 11-19 yaş arası 330 ergen üzerinde gerçekleştirilen çalışmalarda da, baba desteğinin ve davranış biçimlerinin ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin iyi seviyede olmasında etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Güngörmüş, Okanlı ve Kocabeyoğlu (2015) tarafından psikolojik dayanıklılığı etkileyen faktörler konulu çalışmada da babalarının öğrenim durumu ortaokul ve lise düzeyinde olan bireylerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Geniş, çekirdek ve parçalanmış aileye sahip ergenlerin yaşanılan yere göre öz- yeterlilik düzeyleri

Araştırma sonucunda, farklı aile yapısına sahip ergenlerin yaşanılan yere göre genel ve alt boyut puanları bakımından öz-yeterlilik puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonucu literatür bulguları ile paralellik göstermektedir. Telef (2011) ergenlerin öz-yeterlilik düzeylerini demografik değişkenlere göre incelediği

çalışmasında, ergenlerin öz-yeterlilik düzeylerinin yaşanılan yere göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Geniş, çekirdek ve parçalanmış aileye sahip ergenlerin yaşanılan yere göre psikolojik dayanıklılık düzeyleri

Araştırma sonucunda, çekirdek ve parçalanmış aile yapısında ergenlerin yaşanılan yere göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Araştırma sonucu geniş aile yapısında ise anlamlı farklılıklar doğurmuştur. İlçe ve belde de yaşayan ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin şehir merkezinde yaşayanlara göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Bu sonuç alt boyutlar açısından incelendiğinde, beldede yaşayan ergenlerin “okul desteği” alt boyut puanlarının, ilçe ve beldede yaşayan ergenlerin de “mücadele azmi” alt boyut puanlarının şehir merkezinde yaşayanlara göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür.

Literatür incelendiğinde, araştırmanın geniş aile yapısında psikolojik dayanıklılık toplam ve alt boyut puanlarında ortaya çıkan anlamlı farklılık bulgusu ile örtüşen çalışmalara rastlanmamıştır. Literatürde araştırma bulgusundan farklı bir çalışmaya rastlamak mümkündür. Güngörmüş, Okanlı ve Kocabeyoğlu (2015) üniversite öğrencileri ile yapmış oldukları çalışmada, katılımcı grubun yaşadıkları yere göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinin farklılaştığını, yaşanılan yerin yaşam standartları arttıkça psikolojik dayanıklılık düzeyinin arttığını tespit edilmiştir. Yaşanılan yerin yaşam standartlarının artması ile psikolojik dayanıklılıkta koruyucu faktörler olan gençlik organizasyonu, farklı akran grupları, destek hizmeti sağlayan kuruluşların (Dearden 2004, Eminağaoğlu 2006) ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerini arttırması beklenebilir. Fakat araştırma bulgusu ilçe ve beldede yaşayanların psikolojik dayanıklılık düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Bu sonuca etki eden faktörler aile yapısı açısından yorumlandığında, geniş aile yapısında anne-baba dışında, amca, dayı, kuzenler gibi farklı yaş gruplarının olması ergenlere yaşadığı sorunlarda farklı problem çözümlerini görmeye avantaj sağlaması etkili olmuş olabilir. Bu sonuca etki eden faktörlere yaşanılan yer açısından bakıldığında ise, ilçe ve beldede çocukluğunu geçirmiş bir ergen, şehir merkezinde yetişen bir ergene göre sokakta oyun oynama davranışı gerçekleştirme fırsatını daha çok bulabilmektedir. Oyun oynama davranışı da ergenin, ilk çocukluk döneminden

itibaren çevresinde yaşadığı olumsuz olaylara uyum sağlayabilmek için psikolojik dayanıklılıkta içsel koruyucu faktörler olan içsel denetim odağı, benlik saygısı, iyimserlik, güçlü yanlarının farkında olma (Mandleco and Perry 2000) gibi beceriler geliştirmesine katkı sağlayarak psikolojik dayanıklılık düzeylerinin artmasını sağlamış olabileceği düşünülmektedir. Bunun dışında, ilçe ve belde yaşayan ergenler çevredeki bireyleri daha yakından tanıma fırsatı bulabilir, sosyal anlamda da kendilerini daha rahat bir şekilde ifade edebilirler. Ergenlerin ilçe ve beldelerde bu avantaja sahip olmaları da problem durumlarında kendisine destek olabilecek birey ve ortamlara kolay ulaşmasını sağlayarak psikolojik dayanıklılık düzeylerinin yükselmesini sağlamış olabileceği düşünülmektedir.

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

6.1.Sonuçlar

Bu araştırmada geniş, çekirdek ve parçalanmış aileye sahip ergenlerin öz-yeterlilik ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda ulaşılan sonuçlar araştırmada çözümlenmeye çalışılan problemlerin sırasına göre aşağıda sunulmuştur.

1- Araştırma sonuçları, geniş, çekirdek ve parçalanmış aile yapısına sahip ergenlerin öz-yeterlilik ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri açısından anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir.

2- Cinsiyet değişkeninde elde edilen sonuçlar, farklı aile yapısına sahip ergenlerin cinsiyete göre genel öz-yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir. Araştırma sonuçları cinsiyet değişkenine göre alt boyut puanlarında ise istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığın oluştuğunu göstermektedir. Şöyle ki, geniş aile yapısına sahip erkek ergenlerin kız ergenlere göre “duygusal öz – yeterlilik”, çekirdek aileye sahip kız ergenlerin ise “akademik öz-yeterlilik” alt boyut puanlarının erkek ergenlere göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırma sonuçları, geniş ve parçalanmış aileye sahip ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinde cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermezken, çekirdek aileye sahip ergenlerde anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Araştırmada, çekirdek aileye sahip kız ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin erkek ergenlere göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir. Araştırma sonuçları alt boyutlar açısından da anlamlı farklılıklar göstermektedir. Geniş ve çekirdek aileye sahip kız ergenlerin “akran desteği” alt boyut puanlarının erkek ergenlere göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir. Aynı zamanda çekirdek aileye sahip kız ergenlerin “okul desteği”, “mücadele azmi”, “empati” alt boyut puanlarının da erkek ergenlere göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

3- Yaş değişkeninde elde edilen sonuçlar, geniş, çekirdek ve parçalanmış aile yapısına sahip ergenlerin yaşa göre genel öz-yeterlilik puanları arasında anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Araştırmada 13-14 yaş grubunda olan ergenlerin

15-16 yaş grubundaki ergenlere göre öz-yeterlilik düzeylerinin anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç alt boyutlar açısından incelendiğinde, tüm aile yapılarında ergen “akademik öz-yeterlilik” ve “duygusal öz-yeterlilik” alt boyut puanlarının 13-14 yaş grubu lehine farklılık oluşturduğu görülmektedir. “Sosyal öz-yeterlilik” alt boyutunda ise geniş aile yapısına sahip 13-14 yaş grubu ergen puanlarının 15-16 yaş grubu ergenlere göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Araştırma sonuçları, çekirdek ve parçalanmış aile yapısına sahip ergenlerin yaşa göre genel psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Araştırmada 13-14 yaş grubunda olan ergenlerin 15-16 yaş grubundaki ergenlere göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinin anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç alt boyutlar açısından incelendiğinde, “aile desteği” ve “mücadele azmi” alt boyutlarında çekirdek aile yapısına sahip ergenlerin “uyum” alt boyutunda, geniş aile yapısına sahip ergenlerin “okul desteği” alt boyutunda ise parçalanmış aile yapısına sahip ergenlerin 13-14 yaş grubu puanlarının 15-16 yaş grubuna göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

4- Anne öğrenim durumu değişkeninde elde edilen sonuçlar, geniş, çekirdek ve parçalanmış aile yapısına sahip ergenlerin anne öğrenim durumlarına göre öz-yeterlilik ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinde anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir.

5- Baba öğrenim durumu değişkeninde elde edilen sonuçlar, ergenlerin geniş aile yapısında baba öğrenim durumuna göre öz-yeterlilik düzeylerinde anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Araştırmada babası ortaokul mezunu olan ergenlerin genel öz-yeterlilik puanlarının babası ilkokul ve altı mezunu olanların puanlarına göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuç alt boyutlar açısından değerlendirildiğinde “akademik öz-yeterlilik” alt puanları bakımından ortaokul mezunu babası olan ergenlerin ilkokul ve altı mezunu babası olan ergen puanlarına göre anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma sonuçları ergenlerin geniş aile yapısında baba öğrenim durumlarına göre psikolojik dayanıklılık düzeylerinde anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Araştırmada, babası lise ve üstü mezunu olan ergenlerin genel

psikolojik dayanıklılık puanlarının babası ilkokul ve altı mezunu olanlara göre anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuç alt boyutlar açısından incelendiğinde, babası ortaokul ve lise ve üstü mezunu olan ergenlerin “aile desteği” ve “uyum” alt boyut puanlarının babası ilkokul ve altı mezunu olanlara göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

6- Yaşanılan yer değişkeninde elde edilen sonuçlar geniş, çekirdek ve parçalanmış aile yapısına sahip ergenlerin yaşanılan yere göre öz-yeterlilik düzeylerinde anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir.

Araştırma sonuçları geniş aile yapısında yaşanılan yere göre ergen psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğunu göstermektedir. Araştırmada ilçe ve belde de yaşayan ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin şehir merkezinde yaşayanlara göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuç alt boyutlar açısından değerlendirildiğinde, beldede yaşayan ergenlerin “okul desteği” alt boyut puanlarının, ilçe ve beldede yaşayan ergenlerin de “mücadele azmi” alt boyut puanlarının şehir merkezinde yaşayanlara göre anlamlı derecede yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

6.2.Öneriler

Bu bölümde yapılan araştırmada elde edilen sonuçlar göz önünde bulundurularak alan uzmanlarına ve araştırmacılara yönelik öneriler yer almaktadır.

Alan uzmanlarına öneriler

1-Okullarda öz-yeterlilik ve psikolojik dayanıklılık düzeyi düşük öğrenciler tespit edilerek bu öğrencilere yönelik okul ve aile ilişkilerini destekleyici eğitimler verilebilir.

2- Ergenlerin aile yapıları tespit edilerek özellikle parçalanmış aile yapısına sahip ergenlere yönelik drama çalışmaları gibi aktif öğrenme yöntemlerini kullanarak eğitim programları planlanabilir.

3- Okullarda ergenlerin öz-yeterlilik ve psikolojik dayanıklılık düzeylerini arttırmak için ailelere yönelik bilgilendirme çalışmaları ve eğitim programları yapılabilir.

4- Akran desteğinin sağlanabilmesi için psikolojik dayanıklılık ve öz-yeterlilik düzeyi yüksek öğrenciler tespit edilerek eğitilebilir, böylece diğer öğrencilerinde akranlarından destek almaları sağlanabilir.

5- Geniş aile yapısında ortaya çıkan ergenlerin öz-yeterlilik ve psikolojik dayanıklılık düzeylerini etkileyebilecek kuşak çatışmalarını engellemek, ortadan kaldırmak ve diğer aile bireylerinin de koruyucu etkisini arttırmak için özellikle büyük anne ve babalara yönelik eğitici, destekleyici çalışmalara yer verilebilir.

Araştırmacılara öneriler

1- Aile yapısında öz-yeterlilik ve psikolojik dayanıklılık değişkenlerinin farklı gruplar üzerinde de araştırılması yararlı olabilir. Özellikle aynı örneklem grubu ile ilk çocukluk döneminden başlayarak yetişkinlik döneminde kadar boylamsal çalışma planlanabilir.

2- Psikolojik dayanıklılık ve öz-yeterlilik düzeylerinin bir eğitim programı sonrasındaki sonuçlarını görebilmek için hem ailelere hem de ergenlere yönelik deneysel bir çalışma planlanabilir.

3- Farklı kültürlerdeki aile yapılarının etkilerini de görebilmek ve karşılaştırmak için Türkiye'deki her bölgeden kesitler alarak aynı çalışma planlanabilir.

4- Ergenlerle birlikte ebeveynlerinde öz-yeterlilik ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri incelenebilir.

5- Psikolojik dayanıklılık ve öz-yeterlilikte akran ve öğretmenin rolüne ilişkin bir çalışma planlanabilir.

6- Aile parçalanma şekillerinin öz-yeterlilikte ve psikolojik dayanıklılık düzeylerindeki rolüne ilişkin nitel bir çalışma planlanabilir.

7- Geniş aile yapısında aile üyelerinin ergenlerin duygusal öz-yeterlilik düzeylerinin ilişkisine yönelik bir çalışma planlanabilir.

8-Çekirdek aile yapısına sahip ergenlerin özel ya da devlet okuluna gitme durumlarına göre psikolojik dayanıklılık düzeyleri incelenebilir.

7. KAYNAKLAR

- Abalı O. (2012). Ergenlik Dönemi ve Ruhsal Yaklaşım. Adeda Yayıncılık, İstanbul.
- Abd Hamid SR, Salleh S. (2013). Exploring single parenting process in Malaysia: Issues and coping strategies. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 84(2013): 1554-1559.
- Adeyemi AA. (2012). Effect of peer and self-assessment on male and female students' Self-efficacy and self-autonomy in the learning of mathematics. *Gender & Behaviour*, 10(1): 4492-4058.
- Agabi CE, Wilson JP. (2005). Trauma, PTSD, and resilience. *Trauma, Violence, and Abuse*, 6(3):195-216.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2011). Türkiye Aile Yapısı Araştırması. Afşaroğlu Matbaa, Ankara.
- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. (2014). Türkiye Aile Yapısı Araştırması Tespitler ve Öneriler. Araştırma ve Sosyal Politika Serisi, İstanbul.
- Akbağ M. (2007). Gelişim Psikolojisi Konularına Giriş: Kavramlar, İlkeler, Dönemler. İçinde: *Eğitim Psikolojisi*. Ed: Deniz ME, Maya Akademi, Ankara, s.27-54.
- Aktaş E. (2016). Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılıkları ile Gelecek Beklentileri Arasındaki İlişki. O.M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Samsun, (Danışman: Prof. Dr. K Ersanlı).
- Aktürk Ü, Aylaz R. (2013). Bir ilköğretim okulundaki öğrencilerin öz yeterlilik düzeyleri. *DEUHYO ED*, 6(4): 177-183.
- Albayrak Okçin F, Gerçeklioğlu G. (2013). Öğrencilerin Öz-Etkililik-Yeterlilik Algıları Ve Sosyal Destek Düzeylerinin İncelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(1): 40-51.
- Alberts A, Elkind D, Ginsberg S. (2007). The personal fable and risk-taking in early adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 36(1): 71-76.
- Alçay A. (2015). Ergenlerin Öz-yeterlilikleri ile Mantıkdışı İnançları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. D.E.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, (Danışman: Prof. Dr. F Aysan).
- Altundağ Y. (2013). Anne-Babası Boşanmış Ergenlerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinde Yordayıcı Değişkenler Olarak Yasam Doyumu Ve Yalnızlık. A.İ.B.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bolu, (Danışman: Doç. Dr. S Bulut).
- Altunsoy S, Çimen O, Ekici G, Atik AD, Gökmen A. (2010). An assessment of the factors that influence biology teacher candidates' levels of academic self-efficacy. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2: 2377-2382.
- Antaramian SP, Huebner ES, Valois RF (2008) Adolescent life satisfaction. *Applied Psychology: An International Review*, 57: 112-126.
- Aponte HJ, Van Deusen JM. (1981). Structural Family Therapy. In: *Handbook of Family Therapy*. Eds: Gurman AS, Kniskern DP, Brunner / Mazel, Bristol, p.310-360.

- Arastaman G, Balcı A. (2013). Investigation of high school students resiliency perception in terms of some variables. *Educational Sciences: Theory&Practice*, 13(2): 922-928.
- Arıkan C. (1996). Halkın Boşanmaya İlişkin Tutumları Araştırması. Başbakanlık Aile ve Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara.
- Armstrong AR, Galligan RF, Critchley CR. (2011). Emotional intelligence and psychological resilience to negative life events. *Personality and Individual Differences*, 51(3): 331-336.
- Armum P, Chellappan K. (2015). Social and emotional self-efficacy of adolescents: measured and analysed interdependencies within and across academic achievement level. *International Journal of Adolescence and Youth*, 21(3): 279-288.
- Arseven A. (2016). Öz yeterlilik: bir kavram analizi. *Electronic Turkish Studies*, 11(19): 63-80.
- Arslan G. (2012). Ortaöğretimde Öğrenim Gören Ergenlerde Görülen Problem Davranışların Aile Sorunları ve Aile Yapısı Açısından İncelenmesi. P.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Denizli, (Danışman: Yrd. Doç.Dr. M Balkıs).
- Arslan G. (2015). Ergenlerde psikolojik sağlamlık: Bireysel koruyucu faktörlerin rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5 (44): 73-82
- Arslan G, Balkıs M. (2016). Ergenlerde duygusal istismar, problem davranışlar, öz-yeterlik ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişki. *Sakarya University Journal of Education*, 6(1): 8-22.
- Aslan N, Cansever BA. (2007). Okuldaki sosyal etkinliklere katılımda ebeveyn çocuk etkileşimi kültürlerarası bir karşılaştırma. *Ege Eğitim Dergisi*, 8(1): 113-130.
- Aslanargun E. (2007) Okul–aile işbirliği ve öğrenci başarısı üzerine bir tarama çalışması. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 18: 120-135.
- Attepe S. (2010). Anne baba kaybının çocuklar üzerindeki etkileri. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi*, 23(6): 23-28.
- Avcı M. (2006). Ergenlikte toplumsal uyum sorunları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1) : 39-64.
- Aydın B. (2013). Çocuk ve Ergen Psikolojisi. 4. baskı, Nobel Akademik Yayıncılık, İstanbul.
- Aydın O. (2009). Boşanma sürecinde Velayet İle İlgili Anlaşmazlık Yaşayan Ebeveynlerin Çocuklarına İlişkin Düşünceleri ve Çocukların Boşanmaya Uyum Düzeylerinin İncelenmesi. A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Prof. Dr. B Gülen).
- Aydoğdu T. (2013). Bağlanma stilleri, Başa Çıkma Staretejileri ile Psikolojik Dayanıklılık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Doç. Dr. Ş Işık Terzi).

- Azar FS. (2013). Self-efficacy, achievement motivation and academic procrastination as predictors of academic achievement in pre-college students. *Proceeding of the Global Summit on Education*, 173-178.
- Bacchini D, Magliulo F. (2003). Self-image and perceived self-efficacy during adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 32 (5): 337-350.
- Bahadır Yılmaz E, Öz F. (2011). Sağlıkla İlgili Fakültelerde Eğitime Başlayan Öğrencilerin Psikolojik Sağlamlılık Düzeyleri. 1.Uluslararası 5. Ulusal Psikiyatri Hemşireliği Kongre Kitabı, İstanbul.
- Bandura A. (1965). Influence of models reinforcement contingencies on the acquisition of imitative responses. *Journal of Personality and Social Psychology*, 1(6): 589-595.
- Bandura A. (1977). *Social Learning Theory*. General Learning Press, New York.
- Bandura A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84: 191–215.
- Bandura A. (1989). Regulation of cognitive processes through perceived self-efficacy. *Developmental Psychology*, 25(5):729-735.
- Bandura A. (1993). Perceived self-efficacy in cognitive development and functioning. *Educational Psychologist*, 28(2): 117-148.
- Bandura A. (1994). Self-efficacy. In: *Encyclopedia of Human Behavior*. Ed: Ramachandran VS, Academic Press, New York, p. 71-81.
- Bandura A. (1995). *Self-efficacy in Changing Societies*. Cambridge University Press, United Kingdom.
- Bandura A. (1999). A Social Cognitive Theory of Personality. In: *Handbook of Personality*. Eds: Pervin L, John O, 2nd ed, Guilford Press New York, p. 154-196.
- Bandura A. (2001). Social cognitive theory: An agentic perspective. *Annual Review of Psychology*, 52(1): 1-26.
- Bandura A. (2006). Guide for constructing self-efficacy scales. *Self-efficacy Beliefs of Adolescents*, 5:307-337.
- Bandura A. (2012). On the functional properties of perceived self-efficacy revisited. *Journal of Management*, 38(1): 9-44.
- Bandura A, Wood R. (1989). Effect of perceived controllability and performance standards on self-regulation of complex decision making. *Journal of Personality and Social Psychology*, 56(5): 805-814.
- Bandura A, Barbaranelli C, Caprara GV, Pastorelli C. (1996). Multifaceted impact of self-efficacy beliefs on academic functioning. *Child Development*, 67(3): 1206-1222.
- Bandura A, Caprara GV, Barbaranelli C, Pastorelli C, Regalia C. (2001). Sociocognitive Self-Regulatory Mechanisms Governing Transgressive Behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 80: 125–135.

- Barton PE, Coley R J. (2007). The Family: America's Smallest School. Policy Information Report. Educational Testing Service, Princeton.
- Batan SN. (2016). Yetişkinlerde Psikolojik Dayanıklılık ve Dini Başa Çıkmanın Yaşam Doyumuna Etkileri. M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul, (Danışman: Doç. Dr. A Ayten).
- Berkey KM, Hanson SMH. (1991). Pocket Guide Family Assesment and Intervention. Mosby, St Louis. İçinde: Hallaç S, Öz F. (2014). Aile kavramına kuramsal bir bakış. *Psikiyatriye Güncel Yaklaşımlar*, 6(2): 142-153.
- Belgi S. (2016). Lisede alışan Rehber Öğretmenlerin Mesleki Öz-yeterlik Algıları ve Mesleki Tükenmişliklerinin İncelenmesi (İstanbul İli Bahelivler İlçesi Örneği). N.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. B Başaran).
- Benetti C, Kambouropoulos N. (2006). Affect-Regulated Indirect Effects of Trait Anxiety and Trait Resilience on Self-Esteem. *Personality and Individual Differences*, 41: 341-352.
- Bos AE, Huijding J, Muris P, Vogel LR, Biesheuvel J. (2010). Global, contingent and implicit self-esteem and psychopathological symptoms in adolescents. *Personality and Individual Differences*, 48(3): 311-316.
- Bowen M. (1976). Theory in the Practice of Psychotherapy. In: *Family therapy: Theory and Practice*. Eds: Guerin PJ, Gardner Press, New York, p. 2-90.
- Braver SL, Ellman IM, Fabricius WV. (2003). Relocation of children after divorce and children's best interests: New evidence and legal considerations. *Journal of Family Psychology*, 17(2): 206-219.
- Brewin CR, Andrews B, Valentine JD. (2000). Meta-analysis of risk factors for Posttraumatic Stress Disorder in trauma-exposed adults. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 68: 748-766.
- Brown BB, Bakken JP. (2011). Parenting and peer relationships: Reinvigorating research on family-peer linkages in adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 21(1) : 153-165.
- Buckner JC, Mezzacappa E, Beardslee WR. (2003). Characteristics of the resilient youths living in poverty: The role of self-regulatory processes. *Development and Psychopathology*, 15: 139-162.
- Buehler C, Gerard JM. (2002), Marital conflict, ineffective parenting and children's and adolescent's maladjustment. *Journal Of Marriage And Family*, 64: 78-92.
- Bulut B. (2016). Ergenlerin Anksiyete, Sosyal Destek ve Psikolojik Sağlıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. A.Ü. eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. A Peker).
- Bulut S, Doğan U, Altundag Y. (2013). Adolescent psychological resilience scale: Validaty and reliability study. *Suvremena Psihologija*, 16(1): 21-32.

- Burger JM. (2004). Personality. Kişilik. Çeviren: Erguvan Sarıoğlu İD, Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Bülbül A. (2015). Tenis ve Basketbol Sporcularının Psikolojik Dayanıklılık Seviyelerinin İncelenmesi ve Karşılaştırılması. G.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: H Kasap).
- Büyüköztürk Ş. (2014). Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı. 20. baskı, Pegem Akademi, Ankara.
- Büyüköztürk Ş, Kılıç Çakmak E, Akgün Ö. E, Karadeniz Ş, Demirel F. (2016). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. 20. baskı, Pegem Akademi, Ankara.
- Büyükaşahin G. (2009). Boşanmış ve Boşanmamış (Tam) Ailelerden Gelen 11-13 Yaş Arası Çocukların Anne Baba Tutumlarını Algılama Biçimlerinin Sosyal Uyum Düzeyleri ile İlişkisi. M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Prof.Dr. N Çelen).
- Cameron RJ, Maginn C. (2008). The authentic warmth dimension of professional childcare. *British Journal of Social Work*, 38(6): 1151-1172.
- Caprara GV, Barbaranelli C, Pastorelli C, Cervone D. (2004). The contribution of self-efficacy beliefs to psychosocial outcomes in adolescence: Predicting beyond global dispositional tendencies. *Personality and Individual Differences*, 37(4): 751-763.
- Caprara CV, Pastorelli C, Regalia C, Scabini E, Bandura A. (2005). Impact of adolescents filial self-efficacy on quality of family functioning and satisfaction. *Journal of Research Adolescence*, 15(1): 71-97.
- Caprara GV, Steca P, Gerbino M, Paciello M, Vecchio GM. (2006). Looking for adolescents' well-being: Self-efficacy beliefs as determinants of positive thinking and happiness. *Epidemiologia e Psichiatria Sociale*, 15(1): 30-43.
- Casey BJ, Duhoux S, Cohen MM. (2010). Adolescence: what do transmission, transition, and translation have to do with it?. *Neuron*, 67(5):749-760.
- Cenkseven F, Akbaş T. (2007). Üniversite öğrencilerinde öznel ve psikolojik iyi olmanın yorayıcılarının incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 27(3): 43-65.
- Cerezo N. (2004). Problem based learning in the middle school: A research case study of the perceptions of at risk females. *Research in Middle Level Education Online*, 27(1): 1-13.
- Certel Z, Bahadır Z, Saracaloğlu S, Varol R. (2015). Lise öğrencilerinin öz-yeterlikleri ile öznel iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(2): 307-318.
- Ceylan İ. (2013). Ergenlerin Benlik Saygısı ve Duygusal Öz-yeterlik Düzeylerinin İncelenmesi. D.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, (Danışman: Prof. Dr. R Karaca).
- Chan DW. (2003). Hardiness and its role in the stress-burnout relationship among prospective Chinese teachers in Hong Kong. *Teaching and Teacher Education*, 19: 381-395.

- Chandler M. (2006). The Influence of Parenting Style and Ethnicity on Academic Self Efficacy and Academic Performance. T.Ü. Submitted to the Office of Honors Programs & Academic Scholarships, Senior Honors Thesis, Texas, (Director: EA. Funkhouser).
- Chen PP. (2003). Exploring The Accuracy And Predictability Of The Self-Efficacy Beliefs Of Seventh-Grade Mathematics Students. *Learning And Individual Differences*, 14: 79-92.
- Chen J, George RA. (2005). Cultivating resilience in children from divorced families. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 13(4): 452-455.
- Cheng H, Furnham A. (2003). Personality, self-esteem and demographic predictions of happiness and depression. *Personality and Individual Differences*, 34(6): 921-942.
- Choudhury S, Blakemore SJ, Charman T. (2006). Social cognitive development during adolescence. *Social Cognitive and Affective Neuroscience*, 1(3): 165-174.
- Cicchetti D, Rogosch, FA. (2002). A developmental psychopathology perspective on adolescence. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 70(1): 6- 20.
- Cohen RJ, Swerdlik ME. (2013). Psychological Testing and Assessment. Psikolojik Test ve Değerlendirme. 7nd ed, Çeviri Ed: Tavşancıl E, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Collins, WA, Laursen B. (2004). Parent-adolescent Relationships and Influences. In: *Handbook of adolescent psychology*. Eds: Lerner RM, Steinberg L, 2nd ed, Wiley New York, p. 331-362.
- Collins WA, Welsh DP, Furman W. (2009). Adolescent Romantic Relationships. *Annu. Rev. Psychol*, 60: 1-25.
- Colomeischi AA, Colomeischi T. (2014). Teachers attitudes towards work in relation with emotional intelligence and self efficacy. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 159: 615-619.
- Conger RD, Conger KJ. (2002). Resilience in Midwestern families: Selected findings from the first decade of a prospective, longitudinal study. *Journal of Marriage and Family*, 64(2): 361-373.
- Constantine MG, Wallace BC, Kindaichi MM. (2005). Examining contextual factors in the career decision status of African American adolescents. *Journal of Career Assessment*, 13(3): 307-319.
- Corey G. (2005). Theory and Practice of Counseling and Psychotherapy. Psikolojik Danışma, Psikoterapi Kuram ve Uygulamaları. Çeviren: Ergene T, Mentis Yayıncılık, Ankara.
- Corsano P, Majorano M, Champretavy L. (2006). Psychological Well-being in Adolescence: The Contribution of Interpersonal Relations and Experience of Being Alone. *Adolescence*, 41 (162): 341-353.
- Craft LL. (2005). Exercise and clinical depression: Examining two psychological mechanisms. *Psychology of Sport and Exercise*, 6(2): 151-171.
- Criss MM, Pettit GS, Bates JE, Dodge KA, Lapp AL. (2002). Family adversity, positive peer relationships, and children's externalizing behavior: A longitudinal perspective on risk and resilience. *Child Development*, 73(4):1220-1237.

- Crowley BJ, Hayslip B, Hobdy J. (2003). Psychological hardiness and adjustment to life events in adulthood. *Journal of Adult Development*, 10(4): 237-248.
- Çağır G, Gürgân U. (2010). Lise ve üniversite öğrencilerinin problemleri internet kullanım düzeyleri ile algılanan iyilik halleri ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(24): 70-85.
- Çataloğlu B. (2011). Madde Kullanan ve Kullanmayan Ergenlerin Psikolojik Sağlık ve Aile İşlevleri Açısından Karşılaştırılması. D.E.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Z Kabasakal).
- Çelen N. (2007). Ergenlik ve Genç Yetişkinlik. Papatya Yayıncılık, İstanbul.
- Çelik N. (2005). Okul Aile İlişkilerinde Yaşanan Sorunlar. M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Prof. Dr. S Ada).
- Çelikkaleli AGÖ, Gündüz B. (2010). Ergenlerde problem çözme becerileri ve yetkinlik inançları. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2): 361-377.
- Çiviteci N, Çiviteci A, Fiyakalı NC. (2009). Loneliness and Life Satisfaction in Adolescents with Divorced and Non-Divorced Parents. *Educational Sciences: Theory & Practice*, 9(2): 513-525.
- Çubukçu Z, Girmen P. (2007). Öğretmen adaylarının sosyal öz-yeterlik algılarının belirlenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1): 1-18.
- Çuhadaroğlu Çetin F, Canat S, Kılıç E, Şenol S, Rugancı N, Öncü B, Gündüz Hoşgör A, Işıklı S, Avcı A. (2004). Ergen ve Ruhsal Sorunları Durum Saptama Çalışması. Tübitak Matbaası, Ankara.
- Dadlı G. (2015). Ortaokul 8. Sınıf Öğrencilerinin Fen ve Teknoloji Dersine Yönelik Öz Düzenleme Becerileri ve Öz Yeterlikleri ile Akademik Başarıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. K.S.İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş, (Danışman: Doç. Dr. A Boran).
- Dattilio FM, Jongsma AE. (2013). The Family Therapy Treatment Planner. Aile Terapisi Tedavi Planlayıcısı. 2nd ed, Çeviren: Yıldırım A, Kurt İ, Nobel Yayınları, Ankara.
- Dearden J. (2004). Resilience: A study of risk and protective factors from the perspective of young people with experience of local authority care. *Support for learning*, 19(4): 187-193.
- Demirdüzen H. (2013). Ergenlerin Algılanan Sosyal Destek Düzeyleri ile Duygusal Özyeterlik Düzeylerinin İncelenmesi. D.E.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, (Danışman: Doç. Dr. FE İkiz).
- Direktör C, Çakıcı M. (2012). Ergenlerde algılanan ebeveyn kabul ve reddin psikolojik sorunlar üzerine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Özel Sayı (1): 132-144.
- Doğan T. (2006). Üniversite öğrencilerinin iyilik halinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30: 120-129.

- Doğan T. (2008). Psikolojik belirtilerin yordayıcısı olarak sosyal destek ve iyilik hali. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 30(3): 30-44.
- Dolgin KG. (2014). The Adolescent Development, Relationships and Culture. Ergenlik Psikolojisi Gelişim, İlişkiler ve Kültür. Çeviren: Özen D, Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Duckworth AL, Steen TA, Seligman MEP. (2005). Positive psychology in clinical practice. *Annual Review of Clinical Psychology*, 1: 629-651.
- Duru E, Arslan G. (2014). Evlenmek amacıyla evden kaçan kız ergenler: Bir olgubilim çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5 (41): 36-48.
- Dündar Ü. (2016). Lise Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılık ve Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Gaziosmanpaşa İlçesi Örneği. N.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. İ Pardo).
- Dwairy M, Achovi M. (2010). Parental Control: A Second Cross-Cultural Research on Parenting and Psychological Adjustment of Children. *Journal of Child and Family Studies*, 19(1): 16-22.
- Earvolino-Ramirez M. (2007). Resilience: A concept analysis. *Nursing Forum*, 42(2): 73-82.
- Elias RZ. (2008). Anti-intellectual attitudes and academic self-efficacy among business students. *Journal of Education for Business*, November/December, 84(2):110-117.
- Eminağaoğlu N. (2006). Güç Koşullarda Yaşayan Sokak Çocuklarında Dayanıklılık. E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir, (Danışman: Prof. Dr. Ş Aksel).
- Er G. (2009). Ailesi Parçalanmış Olan İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Akademik Sağlık Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre Yordanması. E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Y Bektaş).
- Ergün O. (2016). Ergenlerde Duygusal Zeka Özellikleri İle Psikolojik Sağlık Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. İ.A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Prof. Dr. ME Deniz).
- Erkal ME. (2012). Sosyoloji.16. baskı, Der Yayınları, İstanbul.
- Erikson EH. (1968). Identity: Youth, and Crisis. Norton, New York. İçinde: Santrock JW.(2012). Adolescence. Ergenlik. 14th ed, Çeviren: Siyez DM, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Erikson EH. (1968). Identity: Youth, and Crisis. Norton, New York. İçinde: Steinberg L. (2013). Adolescence. Ergenlik. 2nd ed, Çeviren: Çok F, İmge Kitabevi, Ankara.
- Erol M, Avcı-Temiz D. (2016). Eyleme geçiren bir katalizör “öz yeterlik algısı” :Üniveriste öğrencileri üzerine bir inceleme. *Hacettepe Üniveristesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(4): 711-723.
- Ertem Ü, Yazıcı S. (2006). Ergenlik döneminde psiko-sosyal sorunlar ve depresyon. *Aile ve Toplum*, 8(3): 6-12.

- Erzen E. (2013). Üniversite Sınavlarına Hazırlanan Ergenlerin Bağlanma Stilleri ve Öz Yeterlikleri İle Sınav Kaygıları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. K.T.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon, (Danışman: Doç. Dr. H Odacı).
- Fan W, Williams CM. (2010). The effects of parental involvement on students academic self-efficacy, engagement and intrinsic motivation. *Educational Psychology: An International Journal of Experimental Educational Psychology*, 30(1): 53-74.
- Fingerman KL, Pitzer LM, Chan W, Birditt K, Franks MM, Zarit S. (2010). Who gets what and why? Help middle-aged adults provide to parents and grown children. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 10.1093:1-12.
- Fishman J. (2012), Psychological Resilience, Perceived Stress, And Stress Reaction. W.Ü. TheDegree Of Doctor Of Philosophy, United States, (Academic Officer: Ph D E Riedel).
- Fletcher AC, Steinberg L, Williams-Wheeler M. (2004). Parental influences on adolescent problem behavior: Revisiting Stattin and Kerr. *Child Development*, 75(3): 781-796.
- Flores E, Rogosch FA, Cicchetti D. (2005). Predictions of resilience in maltreated and nonmaltreated Latino children. *Developmental Psychology*, 41(2): 338-351.
- Freud S. (1953). Three Essays on the Theory of Sexuality. 7nd ed, Hogarth Press, New York. İçinde: Gençtan E. (2006). Psikanaliz ve Sonrası.12.baskı, Metis Yayıncılık, İstanbul.
- Freud S. (1953). Three Essays on the Theory of Sexuality. 7nd ed, Hogarth Press, New York. İçinde: Dolgin KG. (2014). The Adolescent Development, Relationships and Culture. Ergenlik Psikolojisi Gelişim, İlişkiler ve Kültür. Çeviren: Özen D, Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Freud S. (1953). Three Essays on the Theory of Sexuality. 7nd ed, Hogarth Press, New York. İçinde: Kulaksızoğlu A. (2014). Ergenlik Psikolojisi. 15. baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Gander MJ, Gardiner HW. (2004). Child and Adolescent Development. Çocuk ve Ergen Gelişimi. 7nd ed, Çeviren: Dönmez A, Çelen N, Onur B, İmge Kitabevi, Ankara.
- Garcia D, Rosenberg P, Erlandsson A, Siddiqui A. (2010). On lions and adolescents: Affective temperaments and the influence of negative stimuli on memory. *Journal of Happiness Studies*, 11(4): 477-495.
- Garnefski N. (2000). Age differences in depressive symptoms, antisocial behavior, and negative perceptions of family, school, and peers among adolescents. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 39(9): 1175-1181.
- Gault-Sherman M. (2012). It's a two-way street: The bidirectional relationship between parenting and delinquency. *Journal of Youth and Adolescence*, 41(2): 121-145.
- Gençöz T. (2011). Ergenlik Dönemi Psikolojik Sorunları ve Çözüm Önerileri. İçinde: *Psikolojik Sağlığımızı Nasıl Koruruz?* Eds: Karancı AN, Gençöz F, Bozo Ö, 2.baskı, ODTÜ Yayıncılık, Ankara, s.75-91.
- Gençöz T, Motan İ. (2011). Kişilik Özellikleri. İçinde: *Psikolojik Sağlığımızı Nasıl Koruruz?* Eds: Karancı AN, Gençöz F, Bozo Ö, 2.baskı, ODTÜ Yayıncılık, Ankara, s.14-19.

- Ghorbani N, Watson PJ, Morris RJ. (2000). Personality, stress and mental health: evidence of relationships in a sample of Iranian managers. *Personality and Individual Differences*, 28(4), 647-657.
- Gilligan R. (2000). Adversity, resilience and young people: The protective value of positive school and spare time experiences. *Children & society*, 14(1): 37-47.
- Gizir C. A. (2007). Psikolojik sağamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerine bir derleme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 28(3):113-128.
- Gizir CA, Aydın G. (2006). Psikolojik sağamlık ve ergen gelişim ölçeği'nin uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(26):87-99.
- Gladstone TR, Beardslee WR, O'Connor EE. (2011). The prevention of adolescent depression. *Psychiatric Clinics of North America*, 34(1): 35-52.
- Goji K, Teraoka Y, Hosokawa Y, Okuno M, Ozaki K, Yoshida M, Matsuo M. (2009). Gonadotropin-independent precocious puberty associated with a somatic activating mutation of the LH receptor gene: detection of a mutation present in only a small fraction of cells from testicular tissue using wild-type blocking polymerase chain reaction and laser-capture microdissection. *Endocrine*, 35(3): 397-401.
- Goodman JH. (2004). Coping with trauma and hardship among unaccompanied refugee youths from Sudan. *Qualitative Health Research*, 14(9): 1177-1196.
- Gordon T. (2012). Parent Effectiveness Training. Etkili Anne- Bana Eğitimi. 5nd ed, Çeviren: Tekin D, Özkan N, Profil Yayıncılık, İstanbul.
- Gökçen G. (2015). Madde Kullanan ve Kullanmayan Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin İncelenmesi. A.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Antalya, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. D Yılmaz).
- Gökler I. (2008). Sistem Yaklaşımı ve Sosyal-Ekolojik Yaklaşım Çerçevesinde Oluşturulan Kavramsal Model Temelinde Kronik Hastalığı Olan Çocuklar ve Ailelerinde Psikolojik Uyumun Yordanması. A.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, (Danışman: Doç.Dr. G Erden).
- Granot T. (2005). Without you: Children and Young People Growing Up with Loss and Its Effects. Jessica Kingsley Publishers, Philadelphia.
- Greeff AP, Ritman IN. (2005). Individual characteristics associated with resilience in single-parent families. *Psychological Reports*, 96(1): 36-42.
- Greenberg MT. (2006). Promoting resilience in children and youth. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1094(1):139-150.
- Gregson J, Ceynar ML. (2009). Finding "me" again: Women's postdivorce identity shifts. *Journal of Divorce and Remarriage*, 50(8): 564-582.
- Gu Q, Day C. (2007). Teachers resilience: A necessary condition for effectiveness. *Teaching and Teacher Education*, 23(8): 1302-1316.

- Güloğlu B, Kararımak Ö. (2010). Üniversite öğrencilerinde yalnızlığın yordayıcısı olarak benlik saygısı ve psikolojik sağlamlık. *Ege Eğitim Dergisi*, 11(2):73-88.
- Gündaş A, Koçak R. (2015). Lise öğrencilerinde psikolojik sağlamlığın yordayıcısı olarak benlik kurgusu. *Uluslararası Sosyal Araştıralar Dergisi*, 8(41): 795-802.
- Güney A. (2009). İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Akademik Başarıları İle Algılanan Aile Yapısı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. Y.Ü. Sosyal Bilimler enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. L Deniz).
- Güney E. (2016). Ebeveynleri Boşanmış ve Boşanmamış olan Lise Öğrencilerinin Yılmazlık Düzeyleri ile Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. N.E.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. N Yalçın).
- Gürđan U. (2006). Grupla Psikolojik Danışmanın Üniversite Öğrencilerinin Yılmazlık Düzeylerine Etkisi. A.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, (Danışman: Prof. Dr. Ü Dökmen).
- Gürđan U. (2014). Üniversite öğrencilerinin yılmazlık ve iyilik halinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Education Sciences*, 9(1):19-35.
- Güngörmüş K, Okanlı A, Kocabeyoğlu T. (2015). Hemşirelik öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıklarını etkileyen faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 6(1): 9-14.
- Gürsu O. (2012). Ergenlerde psikolojik sağlığın demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 5(1): 110-130.
- Güven ED. (2008). Bir Hazır Giyim İşletmesinde Çıraklık Eğitimi Kapsamında Çalışan Ergenlerin Öz-Yeterlik İnançlarının Kimlik, Sosyal Karşılaştırma Eğilimi ve Demografik Değişkenler Bağlamında İncelenmesi. P.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Denizli, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. K Orhan).
- Güven ED, Orhan K. (2011). Çırak ergenlerde öz-yeterlik inançlarının kimlik bağlamında incelenmesi. *Türkiye Klinikleri J Pediatr*, 20(1): 1-9.
- Haase JE. (2004). The adolescent resilience model as a guide to interventions. *Journal of Pediatric Oncology Nursing*, 21(5): 289-299.
- Hadianfard H, Ashjazadeh N, Feridoni S, Farjam E. (2015). The role of psychological resilience, severity of disease and treatment adherence in the prediction of health-related quality of life in patients with multiple sclerosis. *Neurology Asia*, 20(3):263-268.
- Hallaç S, Öz F. (2014). Aile kavramına kuramsal bir bakış. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 6(2): 142-153.
- Hamza CA, Willoughby T. (2011). Perceived parental monitoring, adolescent disclosure, and adolescent depressive symptoms: A longitudinal examination. *Journal of Youth and Adolescence*, 40(7): 902-915.
- Hand M. (2003). Psychological Resilience. The Influence Of Positive And Negative LifeEvents Upon Optimism, Hope, And Perceived Focus Of Control. W.Ü. DoctorOf Philosophy, United States, (Approved: Phd PE Peinovich).

- Hanss D, Mentzoni RA, Blaszczynski A, Molde H, Torsheim T, Pallesen S. (2015). Prevalence and correlates of problem gambling in a representative sample of Norwegian 17-Year-Olds. *Journal of Gambling Studies*, 31(3): 659-678.
- Harrison M, Loiselle CG, Duquette A, Semenic SE. (2002). Hardiness, work support and psychological distress among nursing assistants and registered nurses in Quebec. *Journal of Advanced Nursing*, 38(6): 584-591.
- Hefferon K, Boniwell I. (2014). Positive Psychology Theory, Research and Applications. Pozitif Psikoloji Kuram, Araştırma ve Uygulamalar. Çeviren: Doğan T, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Helsen M, Vollebergh W, Meeus W. (2000). Social support from parents and friends and emotional problems in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 29(3): 319-335.
- Hill M, Stafford A, Seaman P, Ross N, Daniel B. (2007). Parenting and Resilience. Joseph Rowntree, New York.
- Huang C. (2013). Gender differences in academic self-efficacy: a meta-analysis. *European Journal of Psychology of Education*, 28(1): 1-35.
- Iwaniec D. (2006). The Emotionally Abused and Neglected Child: Identification, Assessment and Intervention A Practice Handbook. JohnWiley&Son, Ltd., England.
- İkiz FB, Yörük C. (2013). Öğretmen adaylarının öz-yeterlik düzeyleri ile aile işlevlerinin incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1): 228-248.
- Jacobi C, Hayward C, Zwaan M, Kraemer HC, Agras WS. (2004). Coming to terms with risk factors for eating disorders: application of risk terminology and suggestions for a general taxonomy. *Psychological Bulletin*, 130(1): 19-65.
- Jenson JM, Fraser MW. (Eds), (2006). Social Policy for Children & Families: A Risk and Resilience Perspective. Sage Publications, London.
- Joet G, Usher EL, Bressoux P. (2011). Sources Of Self-Efficacy: An Investigation Of Elementary School Students In France. *Journal Of Educational Psychology*, 103(3): 649-663.
- Johnson KF. (2011). The Influence of School Connectedness and Academic Self efficacy on Self-reported Norm Related Pro-social Behavior. P.S.U. Doctor of Philosophy, Pennsylvania, (Advisor: Prof. R Hazler).
- Kabasakal Z, Arslan G. (2014). Ergenlikte görülen anti-sosyal davranışlar, psikolojik sağlamlık ve aile sorunları arasındaki ilişki. *ACED*, 3(2): 76-90.
- Kaleli F. (2016). Özyeterlik ile Akademik Başarıya Güdülenme Arasındaki İlişki Ortaokul Öğrencileri Örneği. N.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Doç. Dr. AH Şar).
- Kamin M. (2009). Academic Self-efficacy for Sophomore Students in Living-learning Programs. M.U. Master Thesis, Maryland, (Directör: Prof. Dr. K Kurotsuchi Inkelas).
- Kamya H. (2000). Hardiness and spiritual well-being among social work students. *Journal of Social Work Education*, 36(2): 231-241.

- Kararımk Ö. (2006). Psikolojik sağamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 26(3): 130-142.
- Kararımk Ö, Siviş- Çetinkaya RS. (2011). Benlik saygısının ve denetim odağının psikolojik sağamlık üzerine etkisi: Duyguların aracı rolü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(35): 30-41.
- Karasar N. (2010). Bilimsel Araştırma Yöntemi. 26. baskı, Nobel Yayınları, Ankara.
- Kaya S. (2015). Kayseri’de Çekirdek Aile Ağı İlişkileri. E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri, (Danışman: Doç. Dr. İ Şahin).
- Kayaalp İ. (2007). Ailede İletişim. Elit Kültür Yayınları, İstanbul.
- Keye MD, Pidgeon AM. (2013). Investigation of the relationship between resilience, mindfulness, and academic self-efficacy. *Open Journal of Social Sciences*, 1(6): 1-4.
- Kılıç ŞD. (2014). Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık ve Psikolojik Dayanıklılıklarının İncelenmesi. A.Ü. Eğitim Bilimleri Üniveristesi, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, (Danışman: Doç. Dr. B Alver).
- Kır İ. (2011). Toplumsal bir kurum olarak ailenin işlevleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(36):381-404.
- Kıvılcım P. (2014). Öğretmenlerde İş Doyumu, Öz-Yeterlik İnancı Ve Yaşam Doyumu İlişkisinin Karşılaştırılması. T.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Mersin, (Danışman: Doç. Dr. T Toros).
- Kim DH, Im YJ. (2014). Resilience as a protective factor for the behavioral problems in school-aged children with atopic dermatitis. *Journal of Child Health Care*, 18(1): 47-56.
- Klag S, Bradley G. (2004). The role of hardiness in stress and illness: An exploration of the effect of negative affectivity and gender. *British journal of health psychology*, 9(2): 137-161.
- Koç Yıldırım P. (2014). Ergenlerde Psikolojik Dayanıklılık İle Benlik Kurgusu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Doç. Dr. A Şirin).
- Koç Yıldırım P, Yıldırım E, Otrar M, Şirin A. (2015). Ergenlerde psikolojik dayanıklılık ile benlik kurgusu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Marmara Üniveristesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi/ Journal of Educational Sciences*, 42: 277-297.
- Koçer M. (2014). Ortaokul Öğrencilerinin Benlik Algıları İle Akademik Öz-Yeterlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Zonguldak İli Örneği. D.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ş Özben).
- Koparan Ş, Öztürk F, Özkılıç R, Şenışık Y. (2009). An Investigation of social self-efficacy expectations and assertiveness in multi-program high school students. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 1(1): 623-629.
- Korkut Owen F. (2011). Okul Temelli Önleyici Rehberlik ve Psikolojik Danışma. 3.baskı, Anı Yayıncılık, Ankara.

- Kulaksızoğlu A. (2014). Ergenlik Psikolojisi. 15. baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Kumar R, Lal R. (2006). The role of self-efficacy and gender difference among the adolescents. *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology*, 32(3): 249-254.
- Kumpfer KL, Barye B. (2004). Parent/child transactional processes predictive of resilience or vulnerability to 'substance abuse disorders. *Substance Use and Misuse*, 39: 671-698.
- Kurt T. (2016). Ebeveynleri Boşanmış Ergenlerin Yılmazlık, Benlik Saygısı, Başa Çıkma ve Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Yılmazlığın Aracı Rolü. G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Prof. Dr. Y Özbay).
- Kut S, Koşar N. (1989). Aile ve Çevre Sorunlarının Gencin Kişiliğine Etkisi. Meb Yayınları, Ankara.
- Kuzgun Y. (2006). Meslek Gelişimi ve Danışmanlığı. 2. baskı, Nobel Yayınları, Ankara.
- Küçük E, Düşmez İ. (2015). Adolesanlarda sağlık algısı, psikolojik dayanıklılık ve ilişkili faktörler. 18. *Ulusal Halk Sağlığı Kongresi*.
- Kwan YK. (2010). Life satisfaction and self-assessed health among adolescents in Hong Kong. *J Happiness Stud*, 11: 383-393.
- Laird RD, Marrero MD, Sentse M. (2010). Revisiting parental monitoring: Evidence that parental solicitation can be effective when needed most. *Journal of Youth and Adolescence*, 39(12): 1431-1441.
- Landon TM, Ehrenreich JT, Pincus DB. (2007). Self-efficacy: A comparison between clinically anxious and non-referred youth. *Child psychiatry and human development*, 38(1): 31-45.
- Lansford JE, Malone PS, Castellino DR, Dodge KA, Pettit GS, Bates JE. (2006). Trajectories of internalizing, externalizing, and grades for children who have and have not experienced their parents' divorce or separation. *Journal of Family Psychology*, 20(2): 292-301.
- Lau Walker M. (2004). Relationship between illness representation and self-efficacy. *Journal of Advanced Nursing*, 48(3): 216-225.
- Lavasani MG, Barhazadeh S, Afazali L, Hejazi E. (2011). The relationship between perceived parenting styles, social support with psychological well-being. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 15: 1852-1856.
- Lee EE. (2003). Cultural Mistrust, University Alienation, Academic Self-efficacy and Academic Help Seeking in African American College Students. N.U. Doctor of Philosophy, Lincoln, (Supervisor: E Weissinger).
- Lee HH, Cranford JA. (2008). Does resilience moderate the associations between parental problem drinking and adolescents' internalizing and externalizing behaviors?: A study of Korean adolescents. *Drug and alcohol dependence*, 96(3): 213-221.
- Lepore S, Revenson T. (2006). Resilience And Posttraumatic Growth: Recovery, Resistance And Reconfiguration. In *Handbook of Posttraumatic Growth*. Eds: Tedeschi RG, Calhoun LG, NJ: Lawrence Erlbaum Associates, Mahwah, p. 24-46.

- Lerner RM, Steinberg L. (2009). Contextual Influences on Adolescent Development. *In: Handbook of Adolescent Psychology*, John Wiley & Sons, USA.
- Levesque, RJR. (2012). Encyclopedia of Adolescence. Springer Science & Business Media, USA.
- Levpušcek MP, Zupancic M, Socan G. (2012). Predicting achievement in mathematics in adolescent students: The role of individual and social factors. *The Journal of Early Adolescence*, 20(10):1–29.
- Lin KK, Sandler IN, Ayers TS, Wolchik SA, Luecken LJ. (2004). Resilience in parentally bereaved children and adolescents seeking preventive services. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 33(4): 673-683.
- Loeb SJ, Steffensmeier D, Kassab C. (2010). Predictors of self-efficacy and self-rated health for older male inmates. *Journal of Advanced Nursing*, 67(4): 811-820.
- Long JD, Stevens KR. (2004). Using Technology to Promote Self-Efficacy for Healthy Eating in Adolescents. *Journal of Nursing Scholarship*, 36(2): 134-139.
- Luszczynska A, Gutierrez-Dona B, Schwarzer R. (2005). General Self-Efficacy in Various Domains of Human Functioning: Evidence from Five Countries. *International Journal of Psychology*, 40 (2): 80–89.
- Luthar SS, Becker B, Cicchetti D. (2000). The construct of resilience: A critical evaluation and guidelines for future work. *Child Development*, 71(3): 543-62.
- Maddi SR, Harvey RH, Khoshaba DM, Lu JL, Persico M, Brow M. (2006). The personality construct of hardiness, III: Relationships with repression, innovativeness, authoritarianism, and performance. *Journal of Personality*, 74(2): 575-598.
- Maddux J. (2002). Self-efficacy: The power of believing you can. In: *Handbook of Positive Psychology*. Eds: Snyder CR, Lopez SJ, Oxford University Press, New York, p.87-277.
- Magno C, Parinas N, Mamaug M. (2008). The influence of self-mastery on building a model of resiliency. *Philippine Journal of Counseling Psychology*, 10 (1): 1-22.
- Mahon NE, Yarcheski A, Yarcheski TJ. (2003). Anger, anxiety, and depression in early adolescents from intact and divorced families. *Journal of Pediatric Nursing*, 18(4): 267–273.
- Mancini MA. (2007). The role of self-efficacy in recovery from serious psychiatric disabilities. *Qualitative Social Work*, 6(1): 52-53.
- Mandleco B, Peery JC. (2000). An organizational framework for conceptualizing resilience in children. *Journal of Child and Adolescent Psychiatric Nursing*, 13(3): 99-114.
- Markman GD, Balkin DB, Baron RA. (2002). Inventors and new venture formation: The effects of general self-efficacy and regretful thinking. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 27(2): 149-165.
- Marston EG, Hare A, Allen JP. (2010). Rejection sensitivity in late adolescence: Social and emotional sequelae. *Journal of Research on Adolescence*, 20(4): 959-982.

- Masten AS. (2011). Resilience in children threatened by extreme adversity: Frameworks for research, practice, and translational synergy. *Development and Psychopathology*, 23(2): 493-506.
- Masten AS, Obradovic J. (2008). Disaster preparation and recovery: Lessons from research on resilience in human development. *Ecology and Society*, 13(1): 9-25.
- Masten AS, Desjardins CD, McCormick CM, Kuo SI, Long JD. (2010). The significance of childhood competence and problems for adult success in work: A developmental cascade analysis. *Development and Psychopathology*, 22(03): 679-694.
- Mayall HJ. (2002). An Exploratory/descriptive Look at Gender Differences in Technology Self-efficacy and Academic Self-efficacy in the Globaled Project. C.U. Doctor of Philosophy, Connecticut, (Advisor: SW Brown).
- Meder M. (2005). Mesleklere Göre Aile Yapısı. Aziz Andaç Yayınları, Ankara.
- Mengi S. (2011). Ortaöğretim 10. ve 11. Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Destek ve Öz-yeterlik Düzeylerinin Okula Bağlılıkları İle İlişkisi. S.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. M İskender).
- Metcalf L. (2011). Marriage and Family Therapy: A Practice-Oriented Approach. Springer Publishing Company, New York.
- McCubbin M, Balling K, Possin P, Friedrich S, Bryne B. (2002). Family resiliency in childhood cancer. *Family Relations*, 51: 103-111.
- McNeely CA, Barber BK. (2010). How do parents make adolescents feel loved? Perspectives on supportive parenting from adolescents in 12 cultures. *Journal of Adolescent Research*, 25(4): 601-631.
- Miller PH. (2002). Theories of Development Psychology. Gelişim Psikolojisi Kuramları. Çeviren: Gültekin, Z, İmge Kitabevi, Ankara.
- Miller PH. (2008). Piaget's Theory: Past, Present, and Future. In: Wiley- Blackwell Handbook Of Childhood Cognitive Development. Eds: Goswami U, Wiley-Blackwell, New York, p. 649-673.
- Minuchin S. (1974). Families and Family Therapy. Harvard University Press, Cambridge.
- Minuchin S, Fishman HC. (1996). Family Therapy Techniques. Harvard University Press, Cambridge.
- Millburg SN. (2009). The Effects of Environmental Risk Factors on At-Risk Urban High School Students Academic Self-Efficacy. Doctoral Dissertation, University of Cincinnati.
- Milevsky A.(2012). Parenting Styles In Adolescence. In: Encyclopedia Of Adolescence. Eds: Levesque JR, Springer, New York, p.1542-1548.
- Mounts NS. (2011). Parental management of peer relationships and early adolescents' social skills. *Journal of youth and adolescence*, 40(4): 416-427.

- Muris P. (2001). A Brief questionnaire for measuring self-efficacy in youths. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 23: 145–149.
- Muris P. (2002). Relationships between self-efficacy and symptoms of anxiety disorders and depression in a normal adolescent sample. *Personality and Individual Differences*, 32: 337–348.
- Nakashima M, Canda ER. (2005). Positive dying and resiliency in later life: A qualitative study. *Journal of Aging Studies*, 19(1): 109-125.
- Nichols MP. (2013). Family Therapy. Aile Terapisi. Çeviren: Gündüz O, Kaknüs Yayınları, İstanbul.
- Nielsen SG. (2004). Strategies and self-efficacy beliefs in instrumental and vocal individual practice: A study of students in higher music education. *Psychology of Music*, 32(4): 418-431.
- Noorafshan L, Jowkarb B, Hosseini FS. (2013). Effect of family communication patterns of resilience among Iranian adolescents. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 84: 900-904.
- Norman E. (2000). Introduction: The Strengths Perspective and Resiliency Enhancement-A natural Partnership. In: Resiliency Enhancement, Ed: Norman E, Columbia University Press, New York, p.1-16.
- Ogelman HG, Seçer Z, Yalçın SB, Önder A, Sarıkaya HE. (2015). Comparison of ego resiliency of preschool children according to the variable of divorce. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 33: 87-96.
- Olsson CA, Bond L, Burns JM, Vella-Brodrick DA, Sawyer SM. (2003). Adolescent resilience: A concept analysis. *Journal of adolescence*, 26(1): 1-11.
- Önder A, Gülay H. (2008). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin psikolojik sağlamlığının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23: 192-197.
- Öngider N. (2013). Boşanmış ve evli ailelerden gelen çocukların algıladıkları ebeveyn kabul-red düzeyleri ile psikolojik uyum düzeylerinin karşılaştırılması. *Klinik Psikiyatri*, 16: 164-174.
- Öz F, Bahadır-Yılmaz E. (2009). Ruh sağlığının korunmasında önemli bir kavram: psikolojik sağlamlık. *Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 82-89.
- Özağı A. (2007). Depresyon Düzeyi Yüksek Parçalanmış Aile Çocuklarıyla Yapılan Eğitsel Grup Oyunlarının Depresyon Düzeylerine Etkisi. D.E.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, (Danışman: Yrd. Doç.Dr. GB Işiker).
- Özcan B. (2005). Anne-babaları Boşanmış ve Anne-babaları Birlikte Olan Lise Öğrencilerinin Yılmazlık Özellikleri ve Koruyucu Faktörler Açısından Karşılaştırılması. A.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. M Artar).

- Özcan Z. (2015). Lise Öğrencilerinin Kişilerarası Şemaları İle Psikolojik Dayanıklılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Prof. Dr. H Ekşi).
- Özdemir P. (2013). Boşanma Sürecindeki Çiftlerin Sorun Çözme Becerilerinin İncelenmesi. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Prof. Dr. V Duyan).
- Özer Y, Anıl D. (2011). Öğrencilerin fen ve matematik başarılarını etkileyen faktörlerin yapısal eşitlik modeli ile incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41: 313-324.
- Özer E, Deniz ME. (2014). An investigation of university students' resilience level on the View of trait emotional EQ. *Elementary Education Online*, 13(4): 1240-1248.
- Özgen K, Bindak R. (2011). Lise öğrencilerinin matematik okuryazarlığına yönelik öz-yeterlik inançlarının belirlenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(2): 1073-1089.
- Özgüven İE. (2014). Evlilik ve Aile Terapisi. 3. baskı, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Özkahraman Ş, Yıldırım B. (2012). Hemşirelik ve ebellek öğrencilerinin öz yeterlik durumlarının belirlenmesi. *Turkish Journal of Research & Development in Nursing*, 14(3): 53-65.
- Park, W. (2009). Parental Attachment Among Korean American Adolescents. *Child Adolesc. Soc. Work J*, 26: 307-319.
- Parrent CM. (2007). Resilience and The Successful First-generation Community Collegestudent: Identifying Effective Student Support Services. N.T.U. Doctor of Philosophy, Texas, (Supervisor: Prof. RW Newsom).
- Pastorelli C, Caprara GV, Barbaranelli C, Rola J, Rozsa S, Bandura A. (2001). Structure of Children's Perceived Self-Efficacy: A Cross-national Study. *European Journal of Psychological Assessment*, 17: 87-97.
- Perry JL, Brudney JL, Coursey D, Littlepage L. (2008). What drives morally committed citizens? A study of the antecedents of public service motivation. *Public administration review*, 68(3): 445-458.
- Pfaffle R, Klammt J. (2011). Pituitary transcription factors in the aetiology of combined pituitary hormone deficiency. *Best practice & research Clinical endocrinology & Metabolism*, 25(1): 43-60.
- Piaget J. (1972). Intellectual evolution from adolescence to adulthood. *Human Development*, 15(1): 1-12.
- Potter PA, Perry AG, Stockert P, Hall A. (2013). Fundamentals of Nursing. 8nd ed, Elsevier Mosby, St. Louis.
- Pölkki P, Ervast S, Huuponen M. (2004). Coping and resilience of a mentally ill parent. *Social Work in Health Care*, 39(12): 151-163.

- Pruett KA. (2011). The Impact of Freshman Year Learning Community Participation on Students' Self-reported Sense of Meaning in Life, Academic Self-efficacy and Commitment to Academic Major at the Beginning of the Second Academic Year. A.U. Doctr of Philosophy, Alabama, (Supervisor: Prof. JE Groccia).
- Reed-Victor E, Stronge JH. (2002). Homeless students and resilience: Staff perspectives on individual and environmental factors. *Journal of Children and Poverty*, 8(2):159-173.
- Rey D. (2009). The relationship of gratitude and subjective well-being to self-efficacy and control of learning beliefs among college students. S.U. Doctr of Philosophy, Los Angeles, (Supervisor: Dr. H Seli).
- Rew L, Taylor-Seehafer M, Thomas NY, Yockey RD. (2001). Correlates of resilience in homeless adolescents. *Journal of Nursing Scholarship*, 33(1): 33-40.
- Ripple CH, Luthar SS. (2000). Academic risk among inner-city adolescents: The role of personal attributes. *Journal of School Psychology*, 38(3): 277-298.
- Roche KM, Ghazarian SR, Little TD, Leventhal T. (2011). Understanding links between punitive parenting and adolescent adjustment: The relevance of context and reciprocal associations. *Journal of Research on Adolescence*, 21(2): 448-460.
- Romano JL, Hage SM. (2000). A Call to Action. *The Counseling Psychologist*, 28(6): 854-856.
- Rutter M. (2006). Implications of resilience concepts for scientific understanding. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1094(1): 1-12.
- Sagone E, Caroli MED. (2013). Relationships between resilience, self-efficacy, and thinking styles in Italian middle adolescents. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 92: 838-845.
- Saltık D. (2011). Ankara Sincan Çocuk Eğitim Evinde Kalan Çocuk Hükümlülerinin Aile İlişkileri, Aile Yapısı ve Akran Etkisinin Suça Etkisi. H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Prof. Dr. T İçli).
- Santrock JW.(2012). Adolescence. Ergenlik. 14th ed, Çeviren: Siyez DM, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Sarıkaya A. (2015). 14-18 Yaş Arası Ergenlerin Benlik Saygısı ve Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Arasındaki İlişki. İ.B.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Prof. Dr. B Aydın).
- Sayan-Karahan A. (2012). Boşanma Sonrası Yaşama Uyum. H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara, (Danışman: Prof. Dr. İ Yıldırım).
- Sertelin Ç. (2003). Ebeveyn Tutumlarının Sosyo-Kültürel Yapı ve Aile Fonksiyonları İle İlişkisi. İ.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, (Danışman: Prof. Dr. H Yavuzer).
- Sezgin F. (2012). İlköğretim okulu öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20 (2): 489-502.
- Schoon I, Parsons S, Sacker A. (2004). Socioeconomic adversity, educational resilience, and subsequent levels of adult adaptation. *Journal of Adolescent Research*, 19(4): 383-404.

- Scholz U, Gutierrez-Dona B, Sud S, Schwarzer R. (2002). Is General Self-Efficacy a Universal Construct? Psychometric Findings From 25 Countries. *European Journal of Psychological Assessment*, 18: 242–251.
- Schunk D, Meece J. (2005). Self-Efficacy Development in Adolescence. In: *Self-Efficacy Beliefs of Adolescents*. Eds: Pajares F, Urdan T, Age Publishing, South America, p.71-96.
- Schwarzer R, Warner LM. (2013). Perceived Self-efficacy and Its Relationship to Resilience. In: *Resilience in Children, Adolescents, and Adults Translating Research into Practice*, Eds: Prince-Embury S, Saklofske DH, Springer Science & Business Media, New York.
- Sheehan G, Darlington Y, Noller P, Feeney J. (2004). Children's perceptions of their sibling relationships during parental separation and divorce. *Journal of Divorce & Remarriage*, 41(1-2): 69-94.
- Singh B, Udainiya R. (2009). Self-Efficacy and Well-Being of Adolescents. *Journal Of The Indian Academy Of Applied Psychology*, 35(2): 227-232.
- Siyez DM. (2013). Ergenlerde Problem Davranışlar. 4. baskı, Pegem Akademi, Ankara.
- Smetana G, Campione-Barr N, Metzger A. (2006). Adolescent development in interpersonal and societal context. *Annual Review of Psychology*, 57: 225-284.
- Smokowski PR, Reynolds AJ, Bezruczko N. (2000). Resilience and protective factors in adolescence: An autobiographical perspective from disadvantaged youth. *Journal of school psychology*, 37(4): 425-448.
- Solmeyer AR, Killoren SE, McHale SM, Updegraff, KA. (2011). Coparenting around siblings' differential treatment in Mexican-origin families. *Journal of Family Psychology*, 25(2): 251-260.
- SPSS Inc. (2011). SPSS for Windows. Version 20.00, Chicago.
- Steinberg L. (2013). Adolescence. Ergenlik. 2nd ed, Çeviren: Çok F, İmge Kitabevi, Ankara.
- Steinberg L, Silk JS. (2002). Parenting Adolescents. In: *Handbook of Parenting Volume 1 Children and Parenting*. Eds: Bornstein MH, 2nd ed, Lawrence Erlbaum Associates, London, p.103-135.
- Swartz TT, Kim M, Uno M, Mortimer J, O'Brien KB. (2011). Safety nets and scaffolds: Parental support in the transition to adulthood. *Journal of Marriage and Family*, 73(2): 414-429.
- Şentürk Ü. (2006). Parçalanmış Aile Çocuk İlişkisinin Sebep Olduğu Sosyal Problemler (Malatya Uygulaması). İ.Ü.Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Malatya, (Danışman: Doç. Dr. A Korkmaz).
- Şentürk Ü. (2012). Parçalanmış aile çocuklarının eğitimdeki başarı/başarısızlık durumu. *Sosyal Politika Çalışmaları*, 7(12):105-127.
- Tahmasbipour N, Taheri A. (2012). A survey on the relation between a social support and mental health in students shahid rajaee univeristy. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 47: 5-9.

- Tahta F, Tahta K, Dernek S. (2015). Çocukların Yakınlarının Ölüm Kavramlarını Algılama Üzerine Kurdukları Sistemler ve Oyunlar. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 1(1): 1-9.
- Tamura M, Moriguchi Y, Higuchi S, Hida A, Enomoto M, Umezawa J, Mishima K. (2012). Neural network development in late adolescents during observation of risk taking action. *Plos One*, 7(6):1-12.
- Tenaw YA. (2013). Relationship between self-efficacy, academic achievement and gender in analytical chemistry at Debre Markos College of Teacher Education. *African Journal of Chemical Education*, 3(1): 3-28.
- Tanrıkulu T, Sülukoğlu K, Meşeli B. (2015). Ergen psikolojik dayanıklılığının ebeveyn boşanması açısından incelenmesi. *Psikolojik Danışma ve Eğitim Dergisi*, 1(2): 66-73.
- Tekin, E. (2011). Askeri Hastanelerde Çalışan Hemşirelerin Psikolojik Dayanıklılık ve Tükenmişlik Düzeylerinin Belirlenmesi. G.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: A Karadağ).
- Telef BB. (2011). Öz-yeterlikleri Farklı Ergenlerin Psikolojik Semptomlarının İncelenmesi. D.E.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İzmir, (Danışman: Prof. Dr. R Karaca).
- Telef BB. (2013). Ergenlerin yaşam doyumlarının ve psikolojik semptomlarının incelenmesi. *New/Yeni Symposium Journal*, 51(1): 3-12.
- Telef BB, Karaca R. (2011). Ergenlerin öz-yeterliklerinin ve psikolojik semptomlarının incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16 (8): 499-518.
- Telef BB, Karaca R. (2012). Çocuklar için öz-yeterlik ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32: 169-187.
- Temel ZF. (Ed). Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları. 2.baskı, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Temel ZF, Aksoy AB. (2001). Ergen ve Gelişimi: Yetişkinliğe İlk Adım. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Terzi Ş. (2008). Üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıkları ve algıladıkları sosyal destek arasındaki ilişki. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 26(3): 2-11.
- Thoits PA. (2011). Mechanisms linking social ties and support to physical and mental health. *Journal of Health and Social Behavior*, 52(2):145-161.
- Thomas C, Ryan M. (2008). Women's perception of the divorce experience: A qualitative study. *Journal of Divorce & Remarriage*, 49(3): 210-224.
- Thomas Spiegel JK. (2006). The Relationship of Academic Self-efficacy to Successful Course Completion. C.U.Doctor of Philosophy, Minneapolis, (Supervisor: Ph.D.G House).

- Thompson RB, Corsello M, McReynolds S, Conklin-Powers B. (2013). A longitudinal study of family socioeconomic status (SES) variables as predictors of socio-emotional resilience among mentored youth. *Mentoring & Tutoring : Partnership in Learning*, 21(4): 378-391.
- Topbay Y. (2016). Ortaokul Öğrencilerinin Psikolojik Sağlık Düzeylerinin Algılanan Sosyal Destek ve Aile İşlevleri Açısından İncelenmesi. B.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. H Ebadi).
- Topçuoğlu S. (2001). Çekirdek ve Geniş Ailelerde Aile Fonksiyonlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi. O.M.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Samsun, (Yrd. Doç. Dr. S Balcı).
- Torkzadeh G, Van Dyke TP. (2002). Effects of training on Internet self-efficacy and computer user attitudes. *Computers in Human Behavior*, 18(5): 479-494.
- Torkzadeh G, Chang JCJ, Demirhan D. (2006). A contingency model of computer and Internet self-efficacy. *Information & Management*, 43(4): 541-550.
- Trawick-Swith J. (2013). Early Childhood Development. 5nd ed, Çeviren: Akman B, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Tuck I, Anderson L. (2014). Forgiveness, Flourishing, and Resilience: The Influences of Expressions of Spirituality on Mental Health Recovery. *Issues in Mental Health Nursing*, 35: 277-282.
- Tugade MM, Fredrickson BL, Feldman Barrett L. (2004). Psychological resilience and positive emotional granularity: Examining the benefits of positive emotions on coping and health. *Journal of personality*, 72(6): 1161-1190.
- Tuncer M, Berkant HG, Doğan Y. (2014). İngilizceye yönelik tutum ölçeğinin türkçeye uyarlanması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 4(2): 260-266.
- Turcan GH. (2011). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Öz-Yeterlik Alguları İle İş Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. SÜ. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Konya, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. A Ünal).
- Turgut Ö.(2015). Ergenlerin Psikolojik Sağlık Düzeylerinin, Önemli Yaşam Olayları, Algılanan Sosyal Destek ve Okul Bağlılığı Açısından İncelenmesi. A.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. B Eraslan Çapan).
- Tümlü GÜ. (2012). Psikolojik Dayanıklılık Düzeyleri Farklı Üniversite Öğrencilerinin Temas Engellerinin İncelenmesi, H.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Prof. Dr. N Voltan Acar).
- Ulusoy D, Özcan Demir N, Görgün Baran, A. (2005). Parçalanmış aile ve gençlerde sapmış davranışlar: Lise son sınıf gençliği örneği. *Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 22(2): 61-66.
- Ural B. (2006). Ergenlik Dönemi Cinsel Eğitim. Harf Eğitim Yayıncılığı, Ankara.
- Usher EL, Pajeras F. (2009). Sources of self-efficacy in mathematics: A validation Study. *Contemporary Educational Psychology*, 34: 89-101.

- Ünal Keskin G, Orgun F. (2006). Öğrencilerin öz-yeterlik düzeyleri ile başa çıkma stratejilerinin incelenmesi. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 7: 92-99.
- Vardarlı G. (2005). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinin Öz-Yeterlik Düzeylerinin Yordanması. E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir, (Danışman: Prof. Dr S Doğan).
- Velez CE, Wolchik SA, Tein JY, Sandler I. (2011). Protecting children from the consequences of divorce: A longitudinal study of the effects of parenting on children's coping processes. *Child Development*, 82(1): 244-257.
- Vekiri I, Chronaki A. (2008). Gender Issues In Technology Use: Perceived Social Support, Computer Self-Efficacy And Value Beliefs, And Computer Use Beyond School. *Computers & Education*, 51:1392-1404
- Vera EM, Shin RQ, Montgomery GP, Mildner C, Speight SL. (2004). Conflict resolution styles, self-efficacy, self-control, and future orientation of urban adolescents. *Professional School Counseling*, 73-80.
- Veselska Z, Geckova AM, Orosova O, Gajdosova B, Dijk JP, Reijneveld SA. (2009). Self-esteem and resilience: The connection with risky behavior among adolescents. *Addictive Behaviors*, 34(3): 287-291.
- Videon TM. (2005). Parent-child Relations and Children's Psychological Well-being do dads matter?. *Journal of Family Issues*, 26 (1): 55-78.
- Wald J, Taylor S, Asmundson GJ, Jang KL, Stapleton J. (2006). Literatürereview of Concepts: Psychological Resiliency. DTIC Document, Toronto.
- Wallerstein JS, Lewis JM. (2004). The Unexpected Legacy of Divorce: Report of a 25-Year Study. *Psychoanalytic Psychology*, 21(3): 353.
- Walsh F. (2012). Normal Family Processes. 4th ed, Guilford Press, New York.
- Werner EE, Smith R.S. (2001). Journeys from Childhood to Midlife: Risk, Resilience, and Recovery. NY: Cornell University Press, Ithaca.
- Weston KJ, Parkin JR. (2010). From at-risk to at-promise: The resilience movement. In: *Encyclopedia of Cross-Cultural School Psychology*. Eds: Clauss-Ehlers CS, Springer, New York, p. 808-815.
- Wilcox DT, Richards F, O'Keeffe ZC. (2004). Resilience and risk factors associated with experiencing childhood sexual abuse. *Child Abuse Review*, 13(5): 338-352.
- Willemse M. (2008). Exporing The Relationship Between Self-efficacy And Aggression In A group Of Adolescents An The Peri-urban Town Of Worcester. University of Stellenbosch, Unpublish Master of Art Thesis, South Africa, (Supervisors: Mrs SB. Van Wyk, Dr MR Smith).
- Willemse M, Smith MR, Van Wyk SB. (2011). The relationship between self-efficacy and aggression in a group of adolescents in the peri-urban town of worcester, south africa: implications for sport participation. *African Journal For Physical, Health Education, Recreation And Dance*, 15(2): 90-102.

- Williams A. (2001). A literature review on the concept of intimacy in nursing. *Journal of Advanced Nursing*, 33(5): 660-667.
- Williams AF, West BA, Shults RA. (2012). Fatal crashes of 16 to 17 yer old drivers involving alcohol, nighttime driving, and passengers, *Traffic Injury Prevention*, 13: 1-6.
- Wuebbels AL. (2006). The Development of a Social Emotional and Academic Self-efficacy Curriculum for Sixth Grade Adolescent Students. S.L.U. Doctor of Philosophy, Missouri, (Advisor: Prof. MP Grady).
- Yalçın S. (2013). İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin Mesleki Tükenmişlik Düzeyleri ile Stres, Psikolojik Dayanıklılık ve Akademik İyimserlik Arasındaki İlişki. G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, (Danışman: Doç. Dr. F Sezgin).
- Yardımcı Z, Başbakkal F. (2009). İlköğretim öğrencilerinde algılanan sosyal destek ile öz-yeterlilik ilişkisinin incelenmesi. *Türkiye Klinikleri Journal of Pediatrics*, 18(3): 157-166.
- Yardımcı F, Başbakkal Z. (2011). Ortaokul öz-yeterlilik ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 27 (2): 19-33.
- Yazgan İnanç B, Bilgin M, Kılıç Atıcı M. (2015). Gelişim Psikolojisi, Çocuk ve Ergen Gelişimi. 10. Baskı, Pegem Akademi, Ankara.
- Yavuzer H. (2012). Çocuk Psikolojisi. 35. baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Yıldırım F, İlhan İÖ. (2010). Genel öz yeterlilik ölçeği türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 21(4): 301-308.
- Yılmaz Irmak T. (2011). Fiziksel istismara uğrayan ergenlerde dayanıklılığın incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 12(2): 1-21.
- Yılmaz H, Sipahioğlu Ö. (2012). Farklı risk gruplarındaki ergenlerin psikolojik sağlamlıklarının incelenmesi. *İlköğretim Online*, 11(4): 927-944.
- Yılmaz E, Yiğit R, Kaşarcı İ. (2012). İlköğretim öğrencilerinin özyeterlilik düzeylerinin akademik başarı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy eğitim Fakültesi Dergisi*, 23: 354-370.
- Yiğen E. (2005). Zonguldak İl Merkezinde Yuvaya Giden 3-6 Yaş Grubu Çocuklarda Kardeş Kıskançlığının Değerlendirilmesi. Z.K.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak, (Danışman: Doç. Dr. A Ocakçı).
- Yorohan R. (2011). The Relationship between Exposure to Violence, Acceptance of Violence and Engagement in Violence: A study of Turkish Adolescence. İ.B.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Z Çatay Çalışkan).
- Zulkosky K. (2009). Self-efficacy: A Concept Analysis. Wiley Periodicals, USA.

8. EKLER

Ek-1 Kişisel Bilgi Formu

Cinsiyet	☐ Kız ☐ Erkek
Yaş	☐ 13 ☐ 14 ☐ 15 ☐ 16
Yaşanılan Yer	☐ İl Merkezi ☐ İlçe ☐ Belde ☐ Köy
Ailenin Ekonomik Durumu	☐ 1000 TL ve altı ☐ 1000-3000 TL ☐ 3000 TL ve üzeri
Annenin Öğrenim Durumu	☐ Okuma yazma bilmiyor ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite ve üstü
Babannın Öğrenim Durumu	☐ Okuma yazma bilmiyor ☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite ve üstü
Anne	☐ Ölü ☐ Sağ
Baba	☐ Ölü ☐ Sağ
Anne	☐ Öz ☐ Üvey
Baba	☐ Öz ☐ Üvey
Annem babam ve kardeşlerimle yaşıyorum.	☐ Evet ☐ Hayır
Annem ve babam boşandı.	☐ Evet ☐ Hayır Evet ise kiminle yaşıyorsunuz ☐ Anne ☐ Baba ☐ Diğer(yazınız)
Annem ve babam resmi olarak birlikte ama ayrı yaşıyor.	☐ Evet ☐ Hayır Evet ise kiminle yaşıyorsunuz ☐ Anne ☐ Baba ☐ Diğer(yazınız)
Ailemin yanında kalmıyorum	☐ Evet ☐ Hayır Evet ise nerede yaşıyorsunuz ☐ Yurtta ☐ Akrabalarımın yanında(yazınız)
Annem uzun süredir il dışında çalışıyor.	☐ Evet(süre yazınız) ☐ Hayır
Babam uzun süredir il dışında çalışıyor.	☐ Evet(süre yazınız) ☐ Hayır
Anne ve/veya babamla birlikte büyükanne-babamın yanında ikamet ediyoruz.	☐ Evet ☐ Hayır

Ek-2 Çocuklar İçin Öz-yeterlilik Ölçeği

Sevgili öğrenciler, aşağıdaki soruları dikkatlice okuyup, sizin duygu ve düşüncelerinizi yansıtan her soru için sadece bir cevabı işaretleyiniz. Aşağıdaki sorulara cevabınız “Hiç” ise 1’i, “Biraz” ise 2’yi “Oldukça iyi” ise 3’ü, “İyi” ise 4’ü “Çok iyi” ise 5’i işaretleyiniz.

		Hiç	Biraz	Oldukça iyi	İyi	Çok iyi
1.	Sınıf arkadaşlarınız sizinle aynı görüşte olmadığı zaman kendi görüşlerinizi ne kadar iyi ifade edebilirsiniz?	☐	☐	☐	☐	☐
2.	Olumsuz bir olay karşısında kendi kendinize moralinizi yükseltmeyi ne kadar iyi başarabiliyorsunuz?	☐	☐	☐	☐	☐
3.	Yapılacak başka ilgi çekici şeyler olduğunda dersinizi ne kadar iyi çalışabiliyorsunuz?	☐	☐	☐	☐	☐
4.	Çok korktuğunuzda yeniden sakinleşebilmeyi ne kadar iyi başarabiliyorsunuz?	☐	☐	☐	☐	☐
5.	Çevrenizdeki diğer çocuklarla arkadaşlık kurmada ne kadar iyisiniz?	☐	☐	☐	☐	☐
6.	Sınav için hazırlanmanız gereken bir üniteye ne kadar iyi çalışabiliyorsunuz?	☐	☐	☐	☐	☐
7.	Tanmadığınız bir kişi ile sohbet etme konusunda ne kadar iyisiniz?	☐	☐	☐	☐	☐
8.	Sinirlerinize ne kadar iyi hâkim olabilirsiniz?	☐	☐	☐	☐	☐
9.	Her gün ev ödevlerinizi tamamlama konusunda ne kadar başarılısınız?	☐	☐	☐	☐	☐
10.	Sınıf arkadaşlarınız ile ne kadar uyumlu çalışabiliyorsunuz?	☐	☐	☐	☐	☐
11.	Duyularınızı ne kadar iyi kontrol edebiliyorsunuz?	☐	☐	☐	☐	☐
12.	Her dersinizde ders boyunca dikkatinizi ne kadar iyi toparlayabiliyorsunuz?	☐	☐	☐	☐	☐
13.	Çevrenizdeki diğer çocuklara sizin hoşlanmadığınız bir şeyi yaptıklarını ne kadar iyi anlatabilirsiniz?	☐	☐	☐	☐	☐
14.	Kendinizi iyi hissetmediğinizde kendi kendinize moral vermede ne kadar iyisiniz?	☐	☐	☐	☐	☐
15.	Okuldaki derslerin tümünü anlamayı başarma konusunda ne kadar iyisiniz?	☐	☐	☐	☐	☐
16.	Komik bir olayı bir öğrenci grubuna ne kadar iyi anlatabilirsiniz?	☐	☐	☐	☐	☐
17.	Okuldaki çalışmalarınızla ailenizi memnun etmeyi ne kadar başarabiliyorsunuz?	☐	☐	☐	☐	☐
18.	Diğer çocuklarla arkadaşlığınızı sürdürebilme konusunda ne kadar başarılısınız?	☐	☐	☐	☐	☐
19.	Sizi rahatsız eden düşüncelerinizi bastırma konusunda ne kadar başarılısınız?	☐	☐	☐	☐	☐
20.	Herhangi bir sınavı geçme konusunda ne kadar başarılısınız?	☐	☐	☐	☐	☐
21.	Olması muhtemel şeyler için endişe etmeme konusunda ne kadar başarılısınız?	☐	☐	☐	☐	☐

Ek-3 Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği

Sevgili Öğrenciler:

Lütfen aşağıdaki maddeleri dikkatle okuyarak her maddede yer alan ifadenin size ne derece uygun olduğuna (sizi ne derece tanımladığına) karar veriniz. Vereceğiniz cevapların doğru ya da yanlışı yoktur. Verdiğiniz karara göre aşağıdaki ifadeleri dikkate alarak yanındaki boşluklardan bir tanesine çarpı (X) işareti koyunuz. Lütfen boş bırakmadan hepsini işaretlemeye çalışınız. Samimi olarak cevap vereceğinize inanıyor ve katılımınızdan dolayı teşekkür ediyorum.

		Bana Çok Uygun	Bana Uygun	Bana Uygun Değil	Bana Hiç Uygun Değil
1	Ailem benimle gerçekten ilgilenir.				
2	Ailem başarılı olacağıma inanır.				
3	Ailemle eğlenceli zaman geçiririm				
4	Aile içinde alınan kararlarda fikirlerim dikkate alınır				
5	Yaşam zorluklarına karşı dayanıklıyım.				
6	Zor şartlarda dahi serin kanlı davranabilirim.				
7	Genelde olaylara kötümser bakarım.				
8	Ailem paylaşacak bir şeyim olduğunda beni dinler.				
9	Ailem sorunlarım olduğunda bunu fark eder.				
10	Öğretmenlerimden benimle gerçekten ilgilenen kimse yok.				
11	Öğretmenlerim içinde yaptığımı takdir eden kimse yok				
12	Ailemin yanında bulunmaktan mutluluk duyarım.				
13	Şartlar değiştiğinde ne yapmam gerektiğini çabucak anlarım				
14	Kendimde hedeflerime ulaşacak kararlılığı göremiyorum				
15	Sorumluluk almak bana zor geliyor				
16	Hayat, bana pek yaşanılabilir gelmiyor.				
17	Öğretmenlerim arasında beni dinleyecek kimse yok				
18	Hayal ettiğim geleceğe ulaşabileceğime inanıyorum.				
19	Bir kişinin bir olay ya da durum karşısında nasıl hissedeceğini anlamakta iyiyimdir				
20	Diğer insanlara ilgi göstermekten hoşlanırım				
21	Karşımdaki kişinin o anda neler hissettiğini anlayabilirim				
22	Okulda olmasam hiçbir öğretmenim bunu fark etmez.				
23	Okulda güzel bir şey yaptığımda kimse bunu takdir etmez				
24	Yokluğumu fark edecek arkadaşlarım vardır.				
25	Sorunlarımı anlatabileceğim arkadaşlarım vardır.				
26	Yaşamımın alacağı yön üzerinde yeterince kontrolümün olmadığını hissediyorum				
27	Zor zamanlarımda kendisine güvenebileceğim arkadaşlarım vardır				
28	Zor durumda kaldığımda arkadaşlarım bana yardım ederler				
29	Güzel zaman geçirdiğim arkadaşlarım vardır				

Ek -4 Ölçek İzinleri

Çocuklar İçin Öz-yeterlilik Ölçeği Kullanım İzni

Gmail bülent baki telef Posta Ara Web'de ara Arama seçeneklerini göster Filtre oluştur

Posta Oluştur « Arama sonuçları görünümüne geri dön **Daha yeni 11 / 11**

Gelen Kutusu (333) Diğer İşlemler... Git **Tümünü genişlet** Yazdır Yeni pencere

Yıldızlı **Gönderilmiş Postalar** **Taslaklar (33)** **Tüm Postalar** **Spam (1)** **Çöp kutusu**

Rehber **Etiketler** Etiketleri düzenle

Çocuklar için Öz-Yeterlilik Ölçeği **Gelen Kutusu**

☆ **Ayşenur Saka** 26 Haziran 2015 19:34
☆ **Mail Delivery Subsystem** 26 Haziran 2015 19:34
☆ **Bulent Baki Telef<bakitelef@gmail.com>** 26 Haziran 2015 21:37

Alıcı: Ayşenur Saka <aysenursakapdr@gmail.com>
[Yanıtla](#) | [Yanıtı tüm alıcılara gönder](#) | [Yönlendir](#) | [Yazdır](#) | [Sil](#) | [Orijinali göster](#)

Ekte ölçeği, geçerlik ve güvenilirlik ile ilgili yapmış olduğum çalışmalarını gönderiyorum. İyi çalışmalar.

26 Haziran 2015 08:34 tarihinde Ayşenur Saka <aysenursakapdr@gmail.com> yazdı:
[- Alıntılanan metni göster -](#)

--

Yrd. Doç. Dr. Bülent Baki TELEF
1-Gevirtz Graduate School of Education, Counseling, Clinical, School Psychology Program, University of California-Santa Barbara. Visiting Scholars
2-Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Bölümü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı
Tel: [\(+90 286\) 218 00 18](tel:+902862180018)
Dahili No: 3162

4 eklenti — [Tüm eklentileri tara ve indir](#)

Çocuklar İçin Öz-yeterlilik Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik.doc
62K HTML olarak görüntüle [Tara ve indir](#)

Çocuklar İçin Öz-yeterlilik Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması.pdf
472K HTML olarak görüntüle [Tara ve indir](#)

Telef 2011 (Tez).pdf
2888K HTML olarak görüntüle [Tara ve indir](#)

Telef& Karaca 2011.pdf
955K HTML olarak görüntüle [Tara ve indir](#)

Ergen Psikolojik Dayanıklılık Ölçeği Kullanım İzni

« Arama sonuçları görünümüne geri dön « Daha yeni 39 / 40
Daha eski »

Diğer İşlemler...

[Tümünü genişlet](#) [Yazdır](#) [Yeni pencere](#)

ERGEN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK ÖLÇEĞİ Gelen Kutusu

☆ [Ayşenur Saka](#) 25 Ağustos 2015 16:24
☆ postmaster@hotmail.com 25 Ağustos 2015 16:24
☆ DOGAN,Ugur<ugurdogan@mu.edu.tr> 📧 25 Ağustos 2015 17:45

Alıcı: Ayşenur Saka <aysenursakapdr@gmail.com>

[Yanıtla](#) | [Yanıtı tüm alıcılara gönder](#) | [Yönlendir](#) | [Yazdır](#) | [Sil](#) | [Orijinali göster](#)

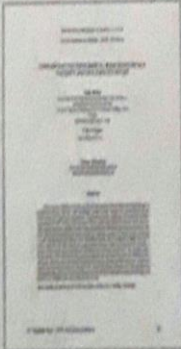
Sayın Saka;
Ölçek ve hakkındaki bilgiler ekte.
Çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Yrd.Doç.Dr.Uğur DOĞAN
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı
Telefon: 0 252 2115512

Kimden: Ayşenur Saka [aysenursakapdr@gmail.com]
Gönderildi: 25 Ağustos 2015 Salı 15:24
Kime: sefabulut22@hotmail.com; DOGAN,Ugur
Konu: ERGEN PSİKOLOJİK DAYANIKLILIK ÖLÇEĞİ

- Alınan metni göster -

2 eklenti — [Tüm eklentileri tara ve indir](#) [Tüm resimleri görüntüle](#)

sefa bulut_Sayfa_01.jpg
375K [Görünüm](#) [Tara ve indir](#)

ölçek formu son hal.doc
64K [HTML olarak görüntüle](#) [Tara ve indir](#)

Ek-5 Etik Kurul İzni

T.C. KARABÜK ÜNİVERSİTESİ ETİK KURULU KARARLARI

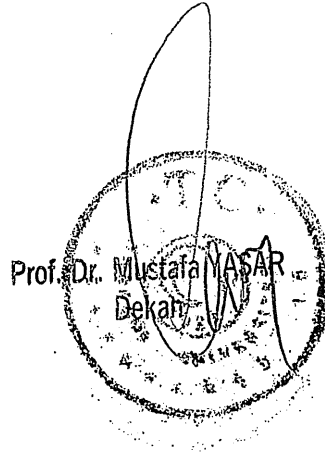
Karar Tarihi: 26/01/2016 Toplantı No:2016/02

Karabük Üniversitesi Etik Kurulu, Prof. Dr. Mustafa YAŞAR başkanlığında 26/01/2016 Salı günü aşağıdaki gündemi görüşmek üzere toplandı.

KARARLAR

Karar 35 :

Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nün 30.12.2015 tarih ve 233080 sayılı yazısı ile Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Ayşenur SAKA'nın, Doç. Dr. Şehnaz CEYLAN danışmanlığında yürüteceği "**Farklı Aile Yapısına Sahip Ergenlerin Özyeterlilik ve Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin İncelenmesi**" konulu anket çalışması incelenmiş olup gerekli iznin sağlanması uygun görülmüştür.

Ek-6 Milli Eğitim Araştırma İzni

T.C.

KARABÜK VALİLİĞİ

İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 44653020-605-E.9668728

Konu: Anket İzni

01/10/2015

VALİLİK MAKAMINA
KARABÜK

İlgi: a) Ayşenur SAKA'nın 07.09.2015 tarihli araştırma izin dilekçesi
b) Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğünün
(Araştırma Değerlendirme Komisyonunun) 11/09/2015 tarihli ve 84674382-
605-248 sayılı yazısı
c) Bakanlığımız Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2012/13
nolu Genelgesi

Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümünde Yüksek Lisans öğrencisi Ayşenur SAKA, Doç. Dr. Şehnaz CEYLAN'nın danışmanlığında yürüttüğü "Farklı aile yapısına sahip ergenlerin öz yeterlilik ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi" konulu tez çalışması için anket uygulaması yapmak isteği ilgi (a) yazı ile bildirilmiştir. İlgi (b) yazı ile Araştırma değerlendirme komisyonunca uygulanması uygun görüldüğü belirtilen anketin eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmamak kaydıyla uygulanması Müdürlüğümüzce de uygun görülmektedir. Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde Olurlarınıza arz ederim.

Ali KÖSE
İl Milli Eğitim Müdürü

OLUR
01/10/2015
Murat BULACAK
Vali a.
Vali Yardımcısı

Atatürk Blv. 78100 Merkez/KARABÜK Elektronik Ağ: <http://karabuk.meb.gov.tr>

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 0075-d826-3b94-aa23-38ba kodu ile teyit edilebilir.

9.ÖZGEÇMİŞ

Adı SOYADI : Ayşenur SAKA

Karabük'te doğdu; ilk ve orta öğrenimini aynı şehirde tamamladı; Demir Çelik Lisesi'nden mezun olduktan sonra 2006 yılında Selçuk Üniversitesi Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Bölümü'ne girdi. Bu bölümden 2010 yılında mezun olduktan sonra Karabük Yenice Yortan Ortaokulu'nda Rehber Öğretmen olarak göreve başladı. 2016 yılından beri de Karabük Ovacık Spor Lisesi'nde Rehber Öğretmen olarak görev yapmaktadır. Aynı zamanda 2017 yılı Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı yüksek lisans mezunudur.

